

A L V A R O C U N H A L

U T K U Y O L U

(Nisan 1964)

DIETZ VERLAG BERLIN 1981

DEMOKRASİNİN UTKUSUNDA BELİRLEYİCİ ETKEN :
GÜÇLÜ BİR KOMÜNİST PARTİSİ

1. T ü z ü k v e i ç d e m o k r a s i

Bugünlerde tüm Parti kademelerinde yeni tüzük taslağı tartışılmaktadır. 1962 Kasımından buyana taslak üzerinde çalışılmış ve Merkez Komitesi tarafından onaylanmıştır. 1963 Ocağındaki toplantıda Merkez Komitesi taslağı yayınlamayı ve Parti kademelerinde tartışmaya sunmayı karar altına aldı. Görüldüğü gibi taslağın tartışmaya sunulması oldukça gecikti. Bunun nedeni ise, kadrolarımıza karşı girişilen saldırılarda, ve bu saldırılar sonucunda yönetim çalışmalarımızın güçlüklerle karşılaşmasında ve de yoldaşlardan bir kısmının taşıdıkları önemi anlamamalarında yatıyordu.

Parti tüzüğü üzerindeki tartışmaların, Parti'nin ideolojik ve örgütsel birliğinin güçlenmesine, Partinin bütününde düşünce ve davranış birliğinin güçlenmesine önemli katkıları olabilir ve olmak zorundadır.

Eğer bu tartışmalar Merkez Komitesinin karar aldığı günlerde yapılmış olsaydı, bugün kuşkusuz Parti yaşamını düzenleyen ilkelerin bazı yoldaşlarca bilinmemesinden ve diğer yoldaşların birçoğunda görülen anlayışsızlıktan ortaya çıkan bir dizi güçlükle karşılaşmayacaktık. Ancak yine de Tüzük taslağı tartışmalarının uygun bir zamana rastladığı söylenebilir, çünkü bu tartışmalar, Parti kademelerinde süregiden geniş ideolojik tartışmalar arasında yerini almaktadır.

Proletarya Partisinin ilkeleri, Leninizmin başlıca bölümlerinden biridir. Uluslararası işçi sınıfı tarafından kazanılan tarihsel utkulara, proleter devrimlerinin utkusuna, Sosyalist kampın ortaya çıkışına, Komünizm ve Sosyalizmin kuruluşunda elde edilen başarılarla, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerinde görülen ilerlemelere, Lenin'in tanımladığı ilkelere göre örgütlenen Komünist Partilerin eylemlerinden belirleyici bir bölümü neden olmuştur.

Eğer Portekiz Komünist Partisi gelişip büyüyerek, azgın faşist baskı koşulları altında büyük bir ulusal Parti haline gelebilseydi, faşist devlet aygıtının, kendisini yoketmek için giriştiği umutsuz çabalara başarıyla karşı koyabilseydi ve koyabilirse, eğer proletaryanın yol gösterici öncüsü olabilseydi, işçi sınıfı içinde, emekçi yığınların içinde ve halkın tüm ilerici katmanları içinde kök salabilseydi, yığınların savaşımını yönetebilseydi ve yönetebilirse, eğer ulusal demokratik hareket içinde belirleyici bir konum elde edebilseydi, o zaman tüm bunların nedeni izlenen doğru politik yolun yanında Partinin kendi iç yaşamını Leninci ilkelere göre düzenlemesi ~~olacaktı~~.

Parti örgütsel yapısının dayandığı demokratik merkezîyetçiliğin Leninci ilkeleri, biryandan Partinin izleyeceği yolun hazırlanmasına tüm üyelerin katılımını, Partinin bütünü önünde yöneticilerin sorumluluğunu, düşüncelerin açık ve serbest bir biçimde tartışılmasını, eleştiri hakkını, örgütlerin ve üyelerin girişim duygularını güven altına alır. Diğer yandan Partinin birlik ve disiplinini de sağlar.

Faşist diktatörlüğün bizlere yüklediği savaş koşulları altında Parti içindeki demokratik yaşamın ciddi bir biçimde sınırlandığı doğrudur. Bu sınırlamalar, sıkı bir gizlilik içinde bulunan Partinin yaşamını sürdürmesi için gerekli koşuldur. Örneğin yönetici organların seçimi ilkesini her kademede uygulamak ya da bölge veya kentlerde, fabrikalarda üye toplantıları yapmak bir suç olurdu. Bu, her örgüt üyesinin birbirini tanımasına yolaçardı, gizliliğin sona ermesine ve Partiyi polisin saldırısına açık bir duruma getirmesine ve de kısa sürede yok olmasına neden olurdu.

Ancak Parti içi demokratik yaşamdaki bu ciddi sınırlamalar, demokratik çalışma tarzının mutlaka izlenmemesi gerektiği anlamına da gelmez. Her üyenin bağlı bulunduğu örgüt içinde düşüncesini serbestçe açıklama hakkına ve eleştiri hakkına titiz bir şekilde saygı gösterilmelidir. Ve bugüne kadar da gösterilmiştir.

H diyse

diyse

H diyse

H diyse

H diyse

H diyse

H olmuytur

Ama bu hakkın kullanılmasının Parti için ne kadar önemli olduğunu tam olarak anlamayan yoldaşlar da vardır. Özellikle iki yanlış anlama göze çarpmaktadır. Yoldaşlardan birkaçı, üyelerin düşünce ve eleştirilerinin Parti genel çalışmalarını zenginleştirmeye ve yetkinleştirmeye olanak tanıyan birer katkı olduğunu kavramamaktadır. Bu yoldaşlar, eğer daha az sorumluluk taşıyan yoldaşlardan ve isimsiz Parti üyelerinden karşıt düşünceler ve açık ve de kardeşçe eleştiriler duyduklarında sabırsızlanmaktadırlar. Bu yoldaşlar karşıt düşünceleri tümüyle geri çevirmekte ve hemen bu eleştirileri yönelten yoldaşların "kötü bir yolda olduklarını" sanmakta ve de bunlardan yapıcı olabilecekleri almak zahmetine dahi katlanmıyorlar. Arasına bazı yoldaşların, salt bu hakkın kullanılmasını açıkça reddetmemek ve böylelikle Parti üyesine, kendisine bu hakkın tanınmadığını söyletmemek için düşünce ve eleştirilerini açıklamalarına lütfen izin verdikleri görülmektedir.

Daha az önemli olmayan diğer bir yanlış anlama da, bazı yoldaşların açıklanan düşünce ve eleştiriler karşısında tarafsız bir tutum almaları, Partinin saptanmış bir yönü olduğunu ve bunun uygulanması gerektiğini unutmalarıdır. Son iki yıl içinde Parti örgütlerinin birkaçında, özellikle aydın çevrelerinde gerçekten özgün (orijinal) bir "tartışma" biçimi olağan hale gelmiştir. Her üye kendi düşünce ve eleştirisini açıklıyor, yönetim ve denetimden sorumlu yoldaş da bireysel düşünce ve eleştirileri dinlemekle yetiniyor ve bunları üst organlara iletiyordu. Bir çok durumda Partinin izlediği yola değinilmiyor, sorumlu yoldaş tarafından bunu açıklamak zahmetine de katlanılmıyordu. Her yoldaş Partinin yönünün nasıl olması gerektiğini söylüyor, bir tutanak hazırlanıyordu, ve hepsi bukadardı. Bu tür "tartışmalar" Partinin ideolojik ve politik birliğinin güçlenmesine değil, tersine yanlış yola sapmasına, kuşku tohumlarının saçılmasına, Parti örgütlerine verilen görevlerin yerine getirilmesinin engellenmesine ilgi duyan sorumlu bir yoldaş tarafından teşvik edilmiş bir durumdu. Son günlerde bu tür olay-

ların son bulması için, bu yanlış tutumun düzeltilmesi konusunda bazı girişimlerde bulunulmuştur.

Parti içinde tartışmalar gereklidir. Her üyenin düşünce ve eleştirisini ortaya koyması zorunludur. Bu hakka saygı gösterilmesi için ve otoriter yoldaşların üyelerin sesini kısmak istemelerini önlemek için Merkez Komitesinin elinden gelen her şeyi yapacağını tüm Parti üyeleri bilmeli ve buna güvenmelidir. Pratik eylemlerinde Partinin izlediği yöne ve demokratik merkezîyetçilik ilkelerine göre davrandıkları sürece karşıt düşüncelerini açıklayan ve eleştirilerini kardeşçe bir tavır içinde ortaya koyan yoldaşlara karşı, Merkez Kadro Komisyonu'nun yetkilerini elinde tutan Merkez Komitesi Sekreterinin hiç bir zorlayıcı önleme başvurmayacağını tüm Parti üyeleri bilmeli ve buna güvenmelidir. Ama, tartışmanın Partiye zarar verecek bir süreç haline gelmesine göz yumulmayacağını da tüm Parti üyeleri bilmeli ve hissetmelidir. Demokratik tartışmanın ana hedefi Parti çalışmalarını güçlendirmek, tüm Partinin düşünüş ve davranış birliğini güçlendirmektir.

Parti demokratik yaşamı ve yönetimin tüm Partiye karşı olan sorumluluğu, demokratik merkezîyetçiliğin diğer iki ilkesiyle uyum içindedir : azınlığın çoğunluğa bağımlılığı, üst organların karar ve yönergelerinin (direktif, talimat) alt organlar için bağlayıcı niteliği. Sıkı bir disiplinin zorunlu olması ve ister politik bir platform isterse herhangi bir üye biçiminde olsun Parti içinde grupların ve fraksiyonların varlığının yasak olması bu ilkelere sıkı sıkıya bağlıdır. Demokratik merkezîyetçilik ilkelerinin uygulanması serbest tartışmalara izin vermeli ve tüm Parti üyelerinin düşüncelerini açıklamalarına ve böylece Partinin yönünü çizme hazırlıklarında yer almalarına olanak tanımalıdır. Ancak bu uygulama herhangi bir organda bir karar alındıysa, bu karar uygun görülse de görülmese de bunun herkes için bağlayıcı olmasını da şart koşar. Hiç bir Parti üyesinin örgütü dışında, eğer alınan ka-

rara ya da Partinin izlediği yola ters düşüyorsa kendi kişisel düşüncesini açıklama hakkı yoktur.

Demokratik merkezîyetçilik ilkelerinin uygulanması, her Parti üyesinin üst organa düşüncelerini, farklı görüşlerini ve eleştirilerini açıklamasına olanak tanımalıdır. Ama bunlar kabul edilmezse alt organlar üst organların karar ve yönergelerine uymak zorundadır.

Tüm bunlar Lenin'in tanımladığı gibi proletarya Partisinin temel ilkeleridir. Bu ilkeler korunmaktadır ve tutarlı bir şekilde savunulmaktadır.

Bununla ilgili olarak bazı yanlış anlamalar da belirmiştir ki, bunlar 1961 de yöneltilen ciddi eleştiriler karşısında yenik düşmesine karşın sağ sapmanın bir görünümü olarak anarko-liberal eğilime ilişkin görüşlerin ortadan kalkmadığını göstermektedir.

Bu görüşler Parti günlük çalışmalarında, liberal fikirlerin açığa vurulmasına, disiplinin gevşemesine, Parti yönetiminin otoritesini azaltma çabalarına bağlı olarak sürekli göze çarpmaktadır. Ve bu görüşler bazı yoldaşların düşüncelerinde ve Parti iç yaşamına karışmaya cesaret eden dıştakilerin düşüncelerinde de aşırı biçimler halinde izlenmektedir.

Bazılarının kanısına göre, Partinin izlediği yola karşıt olan düşünceler de örgütlerde tıpkı Partinin izlediği yol gibi aynı düzeyde tartışılmalı ki, böylece üyeler kimin haklı olduğuna bir çeşit "genel oylama" (plebisit) biçiminde karar verebilsinler. Eğer Parti organlarından birinde (Merkez Komitesi de dahil) bir sorun üzerinde oybirliği sağlanmazsa, görüş açıları kabul edilmeyen yoldaşların düşünceleri aynı şekilde Partinin değerlendirmesine bırakılmalıdır. Partide, Partinin izlediği yoldan sapan herhangi bir politik platform çevresinde toplanmış yoldaşlardan oluşan grupların meydana getirdiği azınlıklara da haklar tanınmalıdır. Alınan bir kararı kabul etmeyen Parti üyesi, kararı yerine getirmeme hakkına sahip olmalıdır. Partinin izlediği yol konusunda bir örgütte anlaşmazlık çıkarsa, bu örgüte eylemleri alanı içinde "kendi yolunu" izleme hakkı tanınmalıdır.

Marksizm-Leninizme tamamen yabancı olan bu ve bunun gibi görüşler, Partinin birliğini zayıflatma ve sarsma amacını gütmektedir. Birkaç kişi Partiyi yönetiminden ayırmayı, Parti içinde fraksiyon oluşturmayı, Partiyi sarsmayı ve bölmeyi denemek için demagojik bir biçimde propaganda yapmaktadır.

Gariptir ki, birkaç yıl önce bir sağ sapmayla bağıntılı olan bu eğilim bugün küçük burjuva radikalizmi tarafından körüklenen sol radikal, sekter ve anarşist fikirlerle birlikte ortaya çıkmaktadır. Yine gariptir ki, (kendi ifadelerine göre) ülkelerindeki Partilerin yönetimleri tarafından terkedilmiş olan "Marksizm-Leninizmin arılığını" savunduklarını öne süren kişiler proletarya partisinin Leninci ilkelerine utanmadan sırt çevirmekte ve ihanet etmektedirler.

Kimsenin kuşkusu olmasın. Demokratik merkezizetçilik ilkelerine uyan Portekiz Komünist Partisi içinde her tartışma olasıdır, Parti üyesinin sesine kulak verilir ve saygı duyulur. Ama her çeşit fraksiyoncu eyleme karşı şaşmadan savaşılır ve yokedilir.

Hem 5.Kongrede kabul edilmiş olan yürürlükteki tüzük hem de bugün üzerinde tartışılması için Partiye sunulan tüzük taslağı Leninizmin ilkelerini içermektedir. Buna uymayanlar ve sonunda Marksist-Leninist bir Partinin kendi partileri olmadığını anlayanlar elbette onun safları içinde kalmak zorunda değildir. Ama Parti içinde fraksiyoncu ve bölücü eylemlere gözyumulmayacaktır. Partiyi küçük burjuvazinin anarşist bir grubu haline getirmek isteyen fesatçılığa izin verilmeyecektir. Portekiz proletaryasının Partisi yine demokratik merkezizetçilik ilkeleriyle yönetilecek, ideolojik, politik ve örgütsel çalışmaları Marksizm-Leninizmin ve proletarya enternasyonalizminin bayrağı altında güçlenecek ve içten ve dıştan Partinin birliğine saldıranları her alanda yenilgiye uğratacaktır.

Çizilen bu yönün tüm komünistlerce ve hatta Partinin izlediği yoldan şu ya da bu bakımdan sapmalar gösterenlerce de onaylanacağına inancımız tamdır.

2. Ö r g ü t ü n g e l i ş m e s i

Diktatörlüğe karşı verilecek savaşta emekçi sınıflara ve halk yığınlarına yol göstermek için Partinin, sanayi merkezlerinde, tarım işçilerinin yoğun olduğu bölgelerde, limanlarda, ulaştırma işlerinde, askersel garnizonlarda, okullarda, aydınlar arasında kök salmış güçlü bir örgüte gereksinimi vardır. Son yıllarda örgütü genişletmek ve güçlendirmek için büyük çabalar harcandı, ve bu, genelde başarılı da oldu. Ancak birkaç önemli örgütün polis saldırısına uğraması, kötü seçilmiş birkaç kişinin polise gammazlık yapması örgütü geliştirme çabalarından kuşku duyan, örgütün genişletilmesini ve üye sayısının artırılması uğraşmalarını yersiz ve tehlikeli bulan yoldaşların ortaya çıkmasına yetti.

Bu yoldaşlar haksızdır. Partinin örgütsel gelişmesi için açılan "kampanya" sırasında gerçekten çeşitli yanlışlara düşüldü. Ama düşülen bu yanlışlar, örgütün genişletilmesine ve üye sayısının artırılmasına ilişkin çabalarda değil, uygulanan yöntemlerdeydi.

Merkez Komitesi 1963 Ağustosundaki toplantısında ~~örgütlenme~~ ~~zorluklar~~ örgütlenme sorunları konusunda bir karar aldı. Önemli sanayi merkezlerinde, kırsal alanlarda, yoğun yerleşim bölgelerinde, fabrikalarda ya da diğer işyerlerinde zayıf ya da hiç bulunmaması nedeniyle Parti örgütlerinin daha da güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması zorunluluğuna ilişkin önceden kararlaştırılmış ve buna göre Partinin her sektörü ve etki alanı için belirli bir tarihe kadar ulaşılacak üye ve sempatizan sayısını önceden saptamış olan "örgütlenme planları"nı Merkez Komitesi geri çevirdi. Bu tür "planlar"ın "illegalitedeki örgütlenme koşullarını, zorlukları ve baskılar sonucu ortaya çıkacak beklenmedik olayları" gözönüne almadığı görüşündeydi. Merkez Komitesi bu "planlar" çevresinde gelişen yarışmayı ve bunun sonucunda dikkatlerin azalmasını, üye kazanma konusunda tehlikeli bir hal alan aceleciliği eleştirdi.

Ne yazık ki Merkez Komitesinin aldığı kararlar çoğu kez sözde kaldı. Merkez Komitesinin toplantısından dört ya da beş ay sonra, Partinin geniş etki alanlarından sorumlu yoldaşlar sanki Merkez Komitesinin kararı üzerinde hiç tartışmamışlar gibi raporlarında 1963 Aralığındaki örgütlenme çalışmalarının durumundan söz ediyorlardı. Bu raporlardan birinde, "gelecekte Parti yaşamında büyük bir yankı uyandıracak" olan "bu planlar" gerçekleştirilemediği için özeleştiriliyordu, ve gerçekleştirilememesinin nedeni olarak da, ilgili sektörde "örgütsel sorunlar konusunda gereken anlayışın" bulunmadığı olgusu gösteriliyordu. Başka raporlarda ise, saptanan bir dönem içinde çeşitli temel birimler için belirli sayıda üye kazanılmasının gerektiğini belirten yeni "planlar" önerilmişti. Görüldüğü gibi Merkez Komitesi tarafından daha önce eleştirilen yöntemler eskisi gibi uygulanıyordu. Tüm bunlar, sorunun bu alanlar için sorumlu olan kişilerle usulü çerçevesinde bir kez dahi tartışılmadığını kanıtlamaktadır.

Bu tür şekilci çalışma yöntemleri bir yana bırakılmalıdır. Ama bu, örgütü yaygınlaştırma ve pekiştirme uğraşlarını da bir yana bırakmak zorunda olduğumuz anlamına gelmez. Henüz hiç bir bağın bulunmadığı önemli fabrikalarda Parti örgütleri kurmak, Parti örgütünün sadece kentlerde birkaç yoldaşla sınırlı kaldığı bölgelerde tarım işçilerinin ve köylülerin örgütlerini kurmak, balıkçılar içinde yeni Parti örgütleri kurmak, askersel birliklerde ve üslerde örgütler kurmak ve de genelde tüm kentlerde, fabrikalarda, işyerlerinde ya da önemli öğrenci kuruluşlarında Parti örgütleri kurmak eskisi gibi Partinin bütününe düşen temel bir ödevdir. Bununla (bazı yoldaşların dediği gibi) bir "yığın partisi" kurmak değil, sadece Parti ve yığınlar arasında bağlar kuracak ve yığınlara yaşamsal çıkarları için ve faşist diktatörlüğe karşı savaşında yol gösterebilecek Partinin "kadro çekirdeğini" oluşturmak amacı güdülmemektedir.

Eğer Parti halk hareketini yönetmek istiyorsa, işçi sınıfının ve halkın kabul edip onayladığı öncüsü olmak istiyorsa bu ödevi başarıyla yerine getirmek zorundadır. Düzinelerle önemli fabrikanın bulunduğu belirli bölgelerde bu fabrikalardan birinde partili sadece iki ya da üç yoldaş varsa, 2000 ya da 5000 tarım işçisinin bulunduğu yerlerde bunlardan hiç biri Parti üyesi değilse, çeşitli derecede önem taşıyan balıkçı limanlarında ve askersel birliklerde de durum aynı ise, o zaman Parti ulusal çerçevede yığınların savaşını gerçekten yönetecek ve daha yüksek bir aşamaya getirecek konumda değildir.

Propaganda ve ajitasyon (basın ve diğer illegal yayınlar aracılığıyla ve de radyo yayınları üzerinden) başka hiç bir bağımızın bulunmadığı geniş halk yığınlarına Partinin sesini duyurmaktadır. Parti bir çok durumda yığınların savaşını bu yolla yönetmek başarısını göstermiştir. Ama sadece Parti örgütü, yığınların içinde sadece komünistlerin aktif varlığı herhangi bir hareketin yönetilebilmesine ve buradan da politik ve örgütsel düzeydeki tüm sonuçların çıkarılmasına olanak tanır. Parti çalışmalarındaki bu eksikliği özellikle işçilerin, köylülerin ve balıkçıların önemli ekonomik savaşlarının örgütlenmesi sırasında ve de askerlerin sömürge savaşlarına karşı verdikleri savaşım sırasında ağırlığıyla duyduk. Bugün 1 Mayıs hazırlıklarında da bu eksikliği güçlü bir şekilde duyuyoruz.

Bizler faşist rejime karşı duyulan hoşnutsuzluk ve haklı öfkenin giderek savaşma isteğine, politik savaşıma doğrudan katılma arzusuna dönüştüğü ve daha da dönüşeceği sert ve yeni çatışmalara gebe zorlu halk savaşlarının ortaya çıktığı bir dönemde yaşıyoruz. Son yıllardaki sert savaşlar, halktaki gücün büyük devrimci bir patlamaya dönüştüğünü kanıtladı. Partinin sorunlarla başa çıkabilmesi için, örgütün gelişmesi, yaygınlaşması, kök salması ve yığın savaşlarının gelişimini izlemesi bir zorunluluktur.

Ancak örgütün yaygınlaştırılması ve üye sayısını artırma çabaları üye alımında gösterilecek özeni, dikkatli davranmayı, yapının oluşturulması uğraşlarını aceleyle getirmemelidir. Biri diğerine engel değildir. Üye alımına ne kadar özen gösterilirse Parti o kadar daha iyi nitelikte üye kazanır. Örgütün yapısı sağlamlaştığı oranda düzenli işleyen yeni organlar ortaya çıkar. Bu her iki durum örgütün daha da yaygınlaşmasını ve kök salmasını ve de üye sayısının artmasını kolaylaştırır. Üyenin niteliğini artırmak, üye sayısının artması için gereken koşulları hazırlar diye yazan bir yoldaşımız çok haklıdır.

Sayı fetişizmine kapılmamalıyız. Eğer 200 işçinin çalıştığı bir fabrikada çevresi sempatizanlarla çevrili beş üyelik bir Parti hücresi işçi sınıfıyla bağları kuruyorsa ve bu hücre politik ödevlerini yerine getirebiliyor ve de ekonomik savaşımı yürütebiliyorsa, o zaman bu hücrenin üye sayısını artırmasına gerek yoktur, meğer ki fabrikada işçiler arasında Partiye girmek isteyen yürekli savaşçılar olsun. Ama 500 işçinin bulunduğu bir fabrikada diğerlerinden ayrı bir serviste hiç bir etkisi olmayan birkaç yoldaş varsa, o zaman işçiler arasından en iyilerini Partiye kazanmak için çaba göstermek gerekir. Haklı olarak şöyle denir : "Az ve iyi, çok ve kötüden daha iyidir". Ancak bu, iyiler arasından...daha çok kazanmayı denememek anlamına da gelmez. Önemli olan, aceleyle getirilmemesi, güvenli bir şekilde üye seçilmesi, Partiye kimin girdiğinin bilinmesidir. Ancak, bazı örgütlerde görülen birkaç istisna dışında, hâlâ bugünkü üye sayısının gereksinme duyduğumuz sayıdan çok daha az olduğuna ilişkin düşünce geçerlidir.

Kadrolar eksik olursa aynı şekilde ortaya çıkan bir sorun da, her yere yetiştirme konusunda beliren güçlüklerdir. Böyle durumlarda her yere birden el atmaya kalkılırsa, sonunda ya çok az şey yapılır ya da baskı aygıtının bir üfürükte yıkacağı iskambil kağıdından evler kurulur. Bu nedenle geçici bir süre için ikinci

dereceden olanı yüreklilik göstererek bir yana bırakmayı ve uğraşların tüm ağırlığını temel olana yöneltmeyi bilmek önem taşımaktadır. Daha sonra, varolan güçlükler aşılmaya uygun bir zamanda yine geriye dönülür. Deneyimli ve sınanmış kadroların azlığı nedeniyle, herhangi bir organın ya da herhangi bir yoldaşın sorumluluğuna bırakılmış bulunan etki alanlarını genişletme çalışmalarının en aza indirilmesini gerektirebilecek şekilde örgüt yapısına daha sıkı bir biçim vermek de zorunlu olmaktadır.

Ne örgütlenme çalışmalarında uygulanan yöntemlerin bazılarında yapılan düzeltmeler ne de bazı yerlerde örgütlenme çalışmalarının gelişmesini geçici olarak engelleyen savunmaya yönelik alınan zorunlu önlemler, yoldaşları, tüm bunların Partinin ödevlerini yerine getirebilmesi için zorunlu olduğuna, hem niceliksel hem de niteliksel yönden bugünden çok daha güçlü olduğuna ilişkin düşünceden uzaklaştırmamalıdır. Bizim daha çok, hazırlanmış kadrolara gereksinmemiz vardır, ve bugün hâlâ ulaşamadığımız bir çok yerde gereken örgütlenmeyi sağlamak zorundayız.

Eğer bundan "yığınlar"ın Partiye girmesinin amaçlandığı anlaşılıyorsa, Parti yönetiminin bir "yığın partisi" kurma düşüncesinde olduğunu ileri sürmek düpedüz bir saçmalıktır. Parti şu andaki üye sayısının beş katına sahip olsaydı bile yine de "kadro partisi" olacaktır. İllegalite koşulları altında gerçekten bir "kadro partisi" kurmak istiyoruz. Ancak böylelikle bu kadro partisi iki konuda, yani daha nitelikli üyeler kazanma ve hâlâ ulaşamadığımız ya da bağlantıyı yitirdiğimiz önemli birçok noktaya gelme konusunda başarılı olabilir.

Örgütün kök salması ve yaygınlaştırılması konusunda Partinin gösterdiği çabalara karşı yöneltilen eleştiriler, Parti çalışmalarındaki ana yönün "dolaysız eylemler" olması gerektiği kanısına sahip yoldaşlar tarafından çok sert bir şekilde yapılmıştır. Onlara göre Partinin ödevi halk yığınlarının savaşını öncü

olarak yönetmek değil, tersine "öncü eylemler" diye adlandırdıkları "dolaysız eylemlere" Parti üyelerini sokmaktır, bugün eldeki Parti üyelerinin bu tür eylemler için ne elverişli ne de artacak kadar çok sayıda olmadığı da açıktır. Ancak Parti, faşizme karşı savaşta işçi sınıfının ve halk yığınlarının öncülüğünü ve yönetimini kendisine ödev edindiğinden, bu ödevi yerine getirebilecek bir örgüte gereksinimi vardır.

Faşist baskılar altında Parti örgütleri kendilerini sürekli olarak geliştiremezler. Yenilgiler ve geri çekilmeler kaçınılmazdır. Ama (bazı yoldaşların dediği gibi) kısır bir döngü içinde yaşadığımızı söylemek doğru değildir : "Örgütlenme-baskılar-yeniden örgütlenme". Eğer durum elverişli ve Partinin çalışmaları iyi ise, geçici ve kısmi yenilgiler ve geri çekilmeler, güçlü, yapısı sağlam kurulmuş ve büyük bir Parti olma yolunda engel teşkil etmezler.

370

3. Y ö n e t i m ç a l ı ş m a l a r ı v e K a d r o p o l i t i k a s ı

Partinin, yeniden örgütlendiği 1929 ve 1940/41 yılları arasında geçen onbir yıllık dönemde düzensiz bir yaşamı vardı ve saldırılar Parti yönetimini hedef aldığı anda ağır bunalımlar geçirdi. Parti sekreterinin 1935 de tutuklanmasından sonraki beş yıl içinde durum özellikle çok zordu, ki bu yıllarda sekreterlik dört kez daha saldırıya uğramıştı. Sekreterliğin bu kadar kolay yara almasının sebebi nedir? Ve Parti merkezi yönetimine karşı girişilen her saldırıda tüm Parti yaşamının ağır bir bunalıma düşmesinin sebebi nedir? Tüm bunların nedeni, merkezi yönetimin pratikte sadece sekreterlikten ibaret olmasında ve illegal merkezi aygıtın sekreterlik ve basımevleriyle sınırlı kalmasındaydı. Başka Parti sorumlusu bulunmadığından (kısa bir süre ile 1937 ve 1938 deki sınırlı biçimin dışında) yönetim kademesi tehlikeyle doğrudan karşı karşıya kalıyordu ve yönetim kademesine karşı girişilen her saldırı Parti çalışmalarının tümünün kesintiye uğramasına ve "yeniden örgütlenme" zorunluluğuna neden olu-

yordu.

1940/41 deki yeni örgütlenmeden sonra Partinin illegal yaşamı döneminde ilk kez bir Merkez Komitesi, yani kollektif bir yönetim ve güçlü bir profesyonel devrimci kadrosu oluşturuldu. Merkez Komitesi bileşimini, zor dönemlere, değişmelere ve yenilemelere karşın bugüne kadar korudu. Tüm bunlar, faşist baskıların ve ağır saldırıların yoğunlaşmasına karşın son 24 yıl içinde yönetim çalışmalarının sürekliliğini sağlamış olan merkezi yönetim çekirdeğinin kuruluşu ve savunulmasıydı. Bu, Parti için, politik eylemlerinin ve örgütlülüğünün gelişmesinden, halk yığınlarıyla bağlarının artmasından, faşist diktatörlüğe karşı yıllar boyu yorulmadan zorlu savaşlar yürütebilmesinden kaynaklanmış büyük bir başarıdır.

1961 yılı sonundan buyana Pires Jorge, Blanqui Teixeira, Octavio Pato, Dias Lourenço, Carlos Costa, Américo de Sousa gibi deneyimli ve sınanmış Parti önderlerinin ve pekçok Parti sorumlusunun yitirilmesi ve de faşist baskı aygıtının giderek yoğunlaşan genel saldırıları, Parti çalışmalarının karşısına yeni zorluklar çıkardı. Parti esas olarak yönetim çalışmalarının sürekliliğini sağlamayı, Parti sorumlularından oluşan sağlam bir yönetim çekirdeğini ve merkezi illegal aygıtı korumayı başarabildiyse, yönetim çalışmalarındaki eksikliklerin arttığını ve görmemezlikten gelinmemesi ve küçümsenmemesi gereken tehlikelerin bulunduğunu söylemek pek de yanlış değildir. Durumu açık seçik ve nesnel olarak görmek zorundayız. Hele şimdi, uğranan saldırılar ve baskıların artması nedeniyle yönetim çalışmalarının sürekliliğini sağlama konusunda büyük bir çaba gösterilmesi gerektiğinden, günümüzdeki ve gelecekteki sorunlar yönetim çalışmalarının karşısına yeni ödevler çıkarmaktadır. Politik durumun gelişmesi, rejimin düştüğü bunalımlar, devrimci bir durumun olgunlaşması, sadece merkezi yönetim çekirdeğinin çalışmalarının sürmesini değil, radikal bir şekilde artmasını ve savunmasının sağlanmasını gerektirmektedir.

Tanınmış ve saygın önderlerden birçoğunun yitirilmemesinden tedirgin olan bazı üyeler, "Partinin bugün bunun için gücü varmıdır?" diye sormaktadırlar. Bu soruya vereceğimiz yanıt : Evet, Parti bunun için gereken güce sahiptir.

Parti hâlâ, özgür olan deneyimli ve sınanmış birçok öndere sahiptir, kendilerine verilen sorumluluk dolu ödevlerin yerine getirilmesinde savaşıllık özelliklerini kanıtlayan genç kadroları hesaba katmaktadır, binlerce komüniste ve sempatizana güvenmektedir, işçi sınıfının ve emekçilerin aktif desteğine güvenmektedir. Merkezi yönetim çekirdeğinin çalışmalarını ve savunulmasını radikal bir biçimde artırmak için yeterli kadro yedeğine, özveri duygusuna ve enerjiye sahibiz.

Bu hedefe ulaşmak için ilk koşul, Merkez Komitesi'nin çalışmalarını düzeltmesi, politik çalışmalarındaki düzeyin yükselmesi, günlük çalışmaların yönetimine zaman yitirmeden ve doğrudan doğruya el atması, organlarının daha iyi işler bir duruma gelmesidir.

İkinci koşul, tüm yönetim kademelerinin Partinin, Merkez Komitesi tarafından saptanan çizgisine gerçekten katılması, kararlara uyulması, saptanan önlemlerin kesinlikle uygulanması, politik eylemlerde geniş bir birliğin sağlanması, sağlam politik bir disiplinin gösterilmesidir.

Üçüncü koşul, Partinin örgütlenme, ajitasyon ve propaganda çalışmalarının koordine bir biçimde gelişmesidir. -Hem izlenen yol hem de uygulama bakımından-

Dördüncü koşul, baskılara karşı Partinin savunulmasını ve bu alanda çelikten bir disiplinin kurulmasını sağlayan çalışma yöntemlerinin uygulanmasıdır.

Beşinci koşul ise, karşılıklı daha iyi tanımayı, daha iyi bir seçimi (tercihi), kadroların eğitim ve gelişmesini mümkün kılan doğru bir kadro politikasının gerçekleştirilmesidir.

Parti yönetim çalışmalarının günümüzdeki politik sorunların düzeyine çıkabilmesi için, merkezi yönetim çekirdeğinin savunulmasını ve çalışmalarının etkili bir şekilde artmasını sağlamak için bu beş koşul her zaman yerine getirilmelidir. Sorun hiç de basit değildir. Anlayışsızlıklar ve zayıflıklar bulunmaktadır. Ama Merkez Komitesi çalışmasını bilirse, Parti sorumluları arasında ve bölgesel ve yerel organlarda sağlam bir görüş ve yöntem birliği sağlamayı bilirse, tüm Partiye her zaman için güvenli ve atılğan, özenli ve iyimser yeni bir çalışma biçimi verirse - sorun çözülecektir.

Bu anda kadro politikası belirleyici bir önem kazanmaktadır. Parti uzun yıllar, tutukevlerinden kaçan yoldaşların yeniden kazanılmasıyla yaşamını sürdürdü. Şu anda işbaşında bulunan merkezi yönetim kadrosunun hatırı sayılır bir bölümü bu şekilde yeniden kazanıldı. Ancak faşist tutukevlerinden kaçmak giderek daha da zorlaşmaktadır, ve bu nedenle artık tutuklu yoldaşları yedek güç olarak hesaba katamayız. Genç kadroların hazırlığı ile ciddi bir şekilde ilgilenmek gerekmektedir ki, böylelikle Parti çalışmalarında önemli alanları yönetsinler, ve yine deneyimli savaşçılar yitirdiğimizde onlara verilen işleri kendi ellerine alabilsinler.

Yeni kadroların hazırlığı, onları tanımakla ve iyi bir seçim yapmakla başlamalıdır. Bu yönde korkunç hatalar işlendi. Daha birkaç aylık Parti üyesi olan yoldaşların yönetim kadrolarına getirildiği görüldü - hakkında çok az şey bilinen, hiç bir deneyimi bulunmayan 20 yaşında gençler, kendilerini tanıyanların üzerinde bıraktıkları "izlenime" göre ve illegaliteye geçmeye "hazır oluşlarına" göre Parti üyeliğine alındılar. Diğer bir olayda, bir yoldaş, gerçekten iyi bir yoldaş, belirli bir kültürel eğitimi gerektiren bir göreve verildi, ancak görevi yerine getirmek istediğinde altından kalkamadı, çünkü okuma-yazma bilmiyordu. Kadroların seçiminde böylesi düşüncesizlikler devam ettiği

sürece yeni ve hiç de hoş olmayan olaylarla karşılaşacağımız apaçık ortadadır. Kadroların bu ilkeye göre seçimi ve hazırlığı, sözcüğün gerçek anlamıyla piyangodan başka bir şey değildir.

İllegal çalışmalar için kadrolardan istenen nitelikler çok farklıdır. Yoldaşın biri politik sorunları iyi anlayabilir, sözle ya da yazılı olarak doğru açıklayabilir, ama oldukça kötü bir örgütleyici ya da konspirasyonu gerektiren konularda dikkatsiz olabilir. Diğer bir yoldaş konspirasyon konusunda ağır hatalar işleyebilir, ama sonra düşmanın eline düştüğünde kahramanca davranabilir. Kadrolar hakkındaki bilgiler tek yanlı olmamalıdır. Niteliklerini ve eksikliklerini, olanaklarını ve sınırlarını gözönünde bulundurmalıdır.

Bu nedenle, diğerlerinin çalışmalarını çok yakından izlese dahi tek bir yoldaş için başkalarının olanakları hakkında kesin bir yargıya varması olağanüstü zordur. Ne kadar dikkatli olursa olsun, önemli noktaları her zaman gözden geçirir. İşte tüm bunlar, haklarında uzun yıllar birlikte çalıştığı yoldaşlardan gelen enformasyonların bulunduğu kadroların Merkez Komitesi Sekreterliğinde bir değerlendirmesini yapmak için, bazen diğer yoldaşlardan bu kadroların önceden hiç bilinmeyen özelliklerini belirten enformasyonların neden beklendiğini açıklamaktadır. Deneyler, kadrolar hakkında doğru bir fikir edinebilmek için, hem denetleyen hem de denetleyici olarak kendisini tanıyan herkesin ve -eğer mümkünse- her zaman için iş arkadaşlarının, dostlarının ve aile üyelerinin düşüncesine başvurmanın gerektiğini kanıtlamaktadır.

Kadrolar niteliklerini, günlük Parti çalışmalarında karşılarına çıkan farklı durumlarda aldıkları partisel ve kişisel tutumlarıyla kanıtlarlar. Ancak kadroların, kendilerine verilen her ödevin hep aynı şekilde üstesinden geleceğine inanmak yanlış olur. Teknik konularda çalışmaya hazır olan ve özen gösteren bir yoldaş, bir süre önce kendisine hiç de uygun düşmeyen örgütsel konuda bir görev verildiği için yılmış,

umutsuz, şaşkın, kadro olarak hiç bir işe yaramamaya kıl payı kalmış olabilir. Buna karşılık örgütsel konularda ilerleme ve daha da düzelme olanakları bulunurken teknik konuları kavrayamayıp sönüp giden yoldaşlar da vardır. Kadrolara görevlerin doğru olarak dağıtılması, onlara yardım etmek ve onları eğitmek konusunda başta gelen bir biçimdir.

İdeolojik gelişme, kadroların hazırlanmasında ileriye doğru önemli adımların atılmış olduğu bir görüş açısidir. Ancak bu konuda da aynı şekilde iki yanlış görüş ortaya çıkmaktadır. Yoldaşlardan bazıları ideolojik gelişmenin önemini küçümsemekte, gerekli bulmamakta, kadroları belirleyen ve eğitenin sadece pratik eylemler olduğu kanısını taşımaktadır. Diğerleri ise, ideolojik gelişmeye aşırı değer vermekte ve sadece bunun zayıf ve ikircimli kişilerden kararlı savaşçılar yetiştirmeye yetebileceği görüşündedirler. İdeolojik gelişme, kadroların gelişmesinde gerekli olan bir konu olarak ele alınmalıdır. Ama kadrolar üzerinde, sadece Marksizm-Leninizmi "teorik" düzeyde kavrama yeteneklerine göre yargıya varılmamalıdır. Teorinin benimsenmesi esas olarak pratik çalışmalar da belli olur. "Teorik" yönden çok bilen ve pratik eylemlerde başarı gösteremeyen yoldaşlar ve en basit teorik bilgisi bulunmadan, Partinin politik yönü hakkında açık seçik bir tasarımı olmadan doğrudan pratik örgütsel sorunları çözenler, yönetim çalışmalarını için aynı şekilde yetersiz önkoşullara sahip sınırlı savaşçılardır. Pratik Parti çalışmalarında başarı göstermiş, illegal ve yığın çalışmalarında deneyim kazanmış yoldaşların ideolojik gelişmesini öncelikle desteklemek gerekir. Eğer bu yol izlenirse, nitelikli kadroların hazırlanmasına önemli ve çabuk bir içtepi (impuls) kazandırılabilir.

Kadroların atanması sırasında işlenen ağır hatalar ve tutuklananların PIDE'ye gammazlıkta bulunması so-

nucu, bazı yoldaşlar, bir tutuklanma durumunda davranışlarına güven duyabilecekleri kadroları tam olarak tanıma olanağından kuşkuya düşmektedirler. Bu nedenle atamalarda, Partinin gelişmesini engelleyen bir duraksama belirmeye başladı. Değerlendirmelerde hata yapılması her zaman için kaçınılmaz olacaktır. Zorunlu olan, farklı karakter özellikleri gösteren kadroları iyi tanımaya, gelişmelerini, eylemlerini ve davranışlarını dikkatle izlemeye gayret etmektir. Ancak atamalar Partinin yaşaması ve ilerlemesi için gereklidir.

Giderek sertleşen faşist baskı koşulları altında merkezi yönetim çalışmalarının sürekliliğini ve profesyonel devrimcilerden oluşan güçlü bir çekirdeği güven altına almak için, Parti her kademede doğru bir kadro politikası izlemek zorundadır.

333

4. İ d e o l o j i k k a v g a v e P a r t i b a s ı n ı

Ulusal ve uluslararası durumun karmaşıklığı nedeni ile şaşkınlık ve tedirginlik duyan pek çok yoldaşımız vardır. Kararsızlıklar, sorular bulunmakta ve hatta bazı yoldaşlarımız umutsuzluğa dahi kapılmaktadır. İzlenen yönden ve pratik eylemlerden sapmalar pek çoktur ve Parti çalışmalarının değişik alanlarında göze çarpmaktadır. Bu durum, ulusal ve uluslararası durumun karmaşıklığından ve Merkez Komitesi de dahil olmak üzere Partimizdeki ideolojik ve politik çalışmaların zayıflığından ileri gelmektedir.

Tüm bu kuşkuları giderip sorulara yanıt verdik mi ? Üyelerin tümüne Parti tarafından izlenen yönün doğruluğunu açıklayıp, onları inandırabildik mi ? Partinin ideolojik ve politik çalışmaları ulusal ve uluslararası durumun gerekleri düzeyindedir ? Bu sorulara olumsuz yanıt vermemek elde değildir. Merkezi yönetimimizin elinde belgeler eksiktir, raporlar eksiktir, merkezi basın gereksinimleri karşılamamaktadır, ve Partinin politik çizgisi konusunda duraksadığı görülmektedir.

Parti, ödevlerini yerine getirebilmesi için çalışmalarının bu alanındaki geri kalmışlığı gidermelidir, ideolojik ve politik yönden kendisini aydınlatmalı ve hazırlamalıdır, bilinçli olarak doğru bir çizgiyle bütünleşmeli ve bu çizgi işçi sınıfına ve yığınlara yakınlaşmasını sağlamalıdır. Ve işte bu nedenle Parti saflarındaki istikrarsızlıkları, kuşkuları, sapmaları ortadan kaldırmak zorunlu olmaktadır. Sağlam ideolojik ve politik bir birlik, yığın eylemlerinin başarıya ulaşması için, örgütün ilerlemesi için, demokratik ve ulusal harekette işçi sınıfının ve Partinin belirleyici bir konum elde etmesi için gerekli ana koşuldur.

"İşte tüm gerçek burada yatıyor" demekle kuşkular giderilemez ve istikrarsızlıklar düzeltilemez. Bunları aşmak için Partinin toplam politik çalışmalarının düzeyini yükseltmek gerekir. Merkez Komitesinin görevi,

eylemlerin her yönü için partinin izleyeceği yolu özenli bir şekilde tanımlanmaktadır. Merkez Komitesi, ülkede varolan koşulları ve kazanılan deneyimleri göz önüne alan yaratıcı bir çalışma ortaya koymalıdır, izlenen yolun doğruluğunu inandırıcı bir şekilde göstermelidir. Ve daha da fazlasını yapmak zorundadır. Yani, ortaya çıkan ters eğilimlere, yanlışlara ve sapmalara karşı enerjik bir biçimde -disiplin yönünden değil, tersine politik yönden- savaşmalıdır. "Savunma" konumundan, eğiten, aydınlatan ve Partideki burjuva ve küçük burjuva ideolojilerinin etkilerini temizleyen, tüm Partiyi birleştiren ve eylemlerini yöneten "saldırgan" bir konuma geçmek zorundayız.

Bugün partinin önünde esas görev olarak, Marksist-Leninist ilkelerin savunulmasına, izlenecek doğru yönün savunulmasına ilişkin büyük bir ideolojik kavga durmaktadır.

Bugün ideolojik kavgada partinin izleyeceği ana yol, politik ve taktik çizgi konusunda sol radikalizme ve sekterciliğe karşı, Parti iç yaşamına ilişkin sorunlarda beliren anarko-liberal eğilime karşı yöneliktir.

Oportünist eğilimler 1961'deki sağ sapma sırasında yapılan eleştirilerden sonra tamamen ortadan kalkmadı. Bu eğilimler, yoldaşlardan bazılarının partinin izlediği yolun bu ya da şu yönü konusundaki düşüncelerinde ve örgütlerden birkaçının eylemlerinde göze çarpmaktadır. Örneğin kısa bir süre önce yoldaşlardan biri, Partinin politik ve taktik çizgisi konusunda Merkez Komitesinin 1963 Ağustosunda aldığı kararı değerlendirirken şu savı öne sürerek kendi farklı düşüncesini açıklıyordu : "Proletarya bağlaşıklarıyla birlikte savaşımını tekellerin erkine karşı yürütür ve sınıf savaşımını, kendi bütünlüğü içinde burjuvaziye karşı, kapitalist sömürüye karşı ve ekmeğini, daha iyi ücreti ve daha iyi yaşam koşullarını savunmak için sürdürür". Bu yoldaşın kanısına göre izlenecek bu yön, birliğin sağlanması yolunda engeller çıkarabilir.

Parti tarihini bilen hangi yoldaş bu düşüncenin içerdigi, 20 yıl önce "geçiş politikası" ile ilgili olarak ortaya çıkan ve 10 yıl sonra sağ sapmada yeniden beliren bir görüşü farketmez ? Bu örnek, sağ oportünizmin bütünüyle ortadan kalkmadığını kanıtlamaktadır.

Günümüzde sağ oportünizm, 1958 den buyana legalci ve anayasalcı hayallerin acı yenilgisi sonucu ve liberal burjuvazinin suikastlere karşı takındığı tavır nedeniyle gelişmesine uygun bir zemin bulamamaktadır. Ama hâlâ gizli bir tehlike oluşturmaktadır, ve politik durumdaki gelişme muhalefete legal savaş alanında yeni olanaklar tanırorsa güçlü bir şekilde yeniden baş kalıracasına hiç kuşku yoktur.

Sağ oportünizm Partiyi edilgin (pasif) bir konuma çekmek, Partiyi ve işçi sınıfını orta burjuvazinin dümen suyuna sokmak, orta burjuvazinin demokratik harekette egemenlik kurmasını sağlamak, halk yığınlarının eylemlerini yavaşlatmak ve devrimci açılımlarını (perspektiv) elinden almak, proleteryanın ve Partisinin bağımsız savaşını engellemek eğilimini taşımaktadır.

Bu nedenle sağ oportünizme karşı savaşmak bir zorunluluktur.

Ancak bugün ortaya çıkan ters eğilimler, sekte ve sol radikal eğilimlerdir. Yoldaşlardan bazıları, artık legal bir çalışma olanağının bulunmadığını ve ulusal sendikalarla diğer yığın örgütlerinde çalışmanın hiç bir çıkar sağlamayacağını ileri sürmekte, diğerleri, ekonomik savaşın "aşıldığını", bir başka grup ise, "barışçıl sokak gösterileri" ile "artık hiç bir şey elde edilemeyeceği"ni söylemekte. Tüm bu görüşleri belirgin bir biçime sokanlar sonuna kadar götürerek kendi açılarından mantıksal olan şu sonuca varmaktadırlar : Parti, güçlerini "dolaysız eylemler" üzerinde yoğunlaştırmalı ya da daha bugünden ayaklanmanın teknik hazırlıklarına başlamalıdır. Ve diğer bir bölüm, Portekiz'de faşizmden sosyalizme doğrudan geçiş için gerekli koşulların varolduğunu öne sürmektedir.

Bu yoldaşlar, küçük burjuvazinin belirli gruplarından söylenenleri hemen sözcüğü sözcüğüne yinelediklerinden şu soruları kendi kendilerine sorsaydılar iyi olurdu : Bu görüş birliğinin sebebi nedir ? Yoksa bu gruplar birdenbire Marksizm-Leninizmi benimseyip, kutsal ruhun inayetiyle konumlarına mı değiştirdiler ? Yoldaşlar bu soruların yanıtlarını tarafsız bir şekilde aradıklarında, bu görüş birliğinin, bu grupların hiç tanımadıkları Marksizm-Leninizmden esinlenmeye başladıkları olgusundan ortaya çıkmadığını, tersine bu yoldaşlarımızın Parti içinde küçük burjuva ideolojisinin savunucuları durumuna düştüklerini göreceklerdir.

Devrimci gevezeliklerden gaskına dönen, Partinin, bu küçük burjuva gruplarının "sağında" kalabileceğinden, onlardan "daha az devrimci" olabileceğinden, söz yarısında onların "arkasında" kalabileceğinden korku duyan yoldaşlar bulunmaktadır. Bu yoldaşlar, Partinin devrimci gevezelikleri onaylaması ve bu grupların başına geçmesi gerektiğini söylediklerinde, gerçekte nesnel olarak Partiyi bu grupların dümen suyuna sokmayı amaçlamaktadırlar.

Sol radikalizm ve sektercilik, Partiyi küçük bir grubun eylemlerine indirgemek, işçi sınıfından ve yığınlardan yalıtılmak, halk savaşının gelişmesini yavaşlatmak, Partiyi aceleye gelmiş ve serüvenci eylemlere sokmak, küçük burjuva radikalizmine bağımlı bir grup haline getirmek eğilimlerini taşımaktadır. Bu nedenle sol radikalizme ve lafta devrimcilik'e karşı tutarlı bir savaşın zorunluluğu ortadadır.

Yıllar boyu Partimiz içinde sağ tehlikeyi sağ oportünist eğilimler oluşturdu. Yoldaşlardan büyük bir bölümü üzerinde ve 1956 ile 1959 yılları arasında Partinin politik ve taktik çizgisi üzerinde etkilerde bulundu. Bu durum, bu eğilimlere karşı 1961 yılında sağ sapmanın düzeltilmesi sırasında tepe noktasına varan bir savaşın açılmasına neden oldu.

Daha sonra, politik savasının sertleşmesi ve baskıların vahşi bir şekilde artması sırasında, legal eylem olanaklarının sürekli kısıtlanması karşısında, sömürge savaşı koşulları altında sol radikal ve sektör eğilimler öncelikle aydın ve öğrenci çevrelerinde kendini göstermeye başladı ve bugün hem ideolojik alanda hem de pratik eylemlerde Partinin gelişmesi ve eylemlerinin ana yönü olan yığın çalışmalarını için bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Sol radikalizm bugün Partimiz içinde baş tehlikeyi oluşturmaktadır.

Sağ ve sol oportünist eğilimler, Marksizm-Leninizmden sapmalar Proletarya Partisinin içindeki diğer toplumsal sınıflara ait ideolojilerin yansımasıdır. Yıllar önce sağ oportünist eğilimlerin güçlü bir şekilde hissedilmesi ve bugün "sol" oportünist eğilimlerin belirmesi bir rastlantı ve iki savaş dönemindeki nesnel koşulların basit bir sonucu değildir. Bu fark, anti-faşist hareketin burjuva çevrelerinde varolan görüşler arasındaki farka uyum dümektedir. Yıllar önce bu çevrelerde legalcilik ve anayasalca hayaller egemendi, bugün ise küçük burjuva radikalizmi egemendir.

Ancak nasıl oluyor da radikal küçük burjuvazi Portekiz koşullarında işçi sınıfının belirli çevreleri ile yoldaşlarımızdan bazıları üzerinde böylesine etkili olabiliyor? Bunun için gerekli olan gücü nereden alıyor? Bu olgunun açıklaması, bugün küçük burjuva radikalizminin dıştan çok büyük bir uyarı alması, kendisini Marksist-Leninist diye adlandıran ama gerçekte uluslararası komünist harekette dahi küçük burjuvazinin ideolojik etkisini yansıtan yoğun bir propaganda tarafından teşvik edilmesi ve esinlendirilmesidir. Bu durum, tipik küçük burjuva ideolojisiyle tipik küçük burjuva gruplarına gülünç bir şekilde kendilerini proletaryanın Partisinden "daha devrimci" olarak nitelendirmeleri olanağına vermektedir. Bu durum, kendilerini hemen Marksist ve Leninist diye adlandıran bazı küçük burjuva radikalinin gülünç konumunu da açıklamaktadır.

İdeolojik savaşıımızı iki cephede sürdürmek zorundayız -sağ oportünizme ve sol radikalizmle sekterciliğe karşı-; ancak esas saldırıyı günümüzdeki baş tehlike, yani sol radikalizmle sektercilik üzerinde yoğunlaştırmalıyız.

Partinin ideolojik ve politik çalışmalarında Parti basını belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu konuda ciddi eksiklikler vardır.

Ünlü "Avante!"miz, Parti merkez organının gereklerini karşılamaktan uzaktır. Şu anda Partinin öncü sesi değildir, gözünü ve kulağını eylemlere çevirmemiştir. Ülusun yaşamındaki en önemli olayların farkına varmakta ve bu olaylar üzerinde durulmamaktadır, politik çalışmalarda ve kampanyalar sırasında süreklilik yoktur, belgiler eksiktir, emekçilerin savaşlarını suskunlukla geçistirmekte ve ikinci derecede önem taşıyan bir çeşit rastlantısal yorumları öne çıkarmaktadır.

"Avante!"nin Merkez Komitesi kararlarını ele alış biçimi de anlamlıdır. Bu konuda sadece haber vermektedir ve hepsi bu kadar. Daha sonra çıkacak olan sayılarda alınan kararların artık sözü edilmeyecek, Merkez Komitesinin yönergelerinden hiç bir iz bulunmayacaktır.

Merkez Komitesinin örgüt bülteni olarak "O Militante" de işlevini yitirdi. Uzun süreden beri Parti en yüksek organının kararlarına yayınlamakla yetinen bir çeşit "resmi gazete" durumuna girdi.

Eğer "Avante!" ve "O Militante"den yararlanılmazsa büyük güçlükler sırasında Parti, temel örgütlerle yönetim arasındaki bağlantıyı nasıl sağlayabilir? Her an Partinin karşısına dikilen sorunlar üzerine hiç bir makale yazılmazsa, yönetim nasıl sağlanabilir? İdeolojik ve politik çalışmaların güçlenmesi ve de Parti eylemlerinin yönetimi için bu durumu düzeltmek bir zorunluluktur. "Avante!" ile "O Militante"nin görevi, bu konuda açıklama yapmak, inandırmak ve yol göstermektir. Partinin bütününde düşünüş ve davranış birliğinin kurulması ve işçi sınıfı ile halk yığınlarının savaşının doğru bir çizgiye oturtulması konusunda "Avante!" ve "O Militante"ye belirleyici bir rol düşmektedir. Düzeltmenin zaman yitirilmeden yapılması zorunlu olmaktadır.

5. Partinin savunulması

Faşist baskılara karşı Partinin kazandığı utkular, tüm komünistlerin gurur duymasına bir nedendir. Hükümet, 38 yıllık deneyime, sayıları onbinleri bulan personel kadrosuna ve muazzam bir bütçeye sahip, özenli bir şekilde örgütlenmiş, eğitilmiş ve donatılmış olan baskı aygıtının tüm gücünü illegal örgütlerini ortaya çıkarmak için Partiye karşı seferber etti. Bugün çok sayıdaki ajanlarına ve sahip olduğu sınırsız araçlara karşın artık sadece Partiyi izlemekle görevli olan FIDE değil, kentlerin caddelerinde ve semtlerinde, köylerde, taşıt araçlarında, fabrikalarda, okullarda, tüm işyerlerinde, Portekiz'in çeşitli sosyal alanlarında sistemli, örgütlü ve yönetilen binlerce ajandan oluşmuş bir ağ etkinlik göstermektedir. Geniş çapta politik bir casusluk aygıtı haline gelen gönüllüler (Lejyon), özellikle taşrada denetimin büyük bir bölümünü üstlenen ve yerel militanlarla illegal kuruluşları ortaya çıkarmaya, Parti sorumlularını, ilişkileri sağlayan kişileri ve Parti yayınlarını getirenleri yakalamaya uğraşan GNR, özellikle kentlerde aynı işlevi gören PSP, hemen hemen tüm işlerini, büyük ve geniş kapsamlı blokajlar sırasında iyice belirginleşen illegal Parti sorumluları avına çeviren trafik polisleri, Guarda Fiscal ve askeri inzibat. Hükümet, umutsuz bir çabayla Komünist Partisini yok etmek için son yıllardaki gibi böylesine yoğun, sürekli ve genel bir saldırıya hiç geçmemiştir.

Ciddi kayıplara, pek çok nitelikli önderin kaybına karşın, bir çok temel örgütün isabet almasına, bu büyük saldırı sonucu illegal çalışmalar için ortaya çıkan zorluklara karşın Parti yaşamaktadır ve çalışmalarını sürdürmektedir, etkilerini ve yığın çalışmalarını yaygınlaştırmaktadır. Parti, illegal merkezi aygıtını sağlam bir şekilde korumakta, ülke içinde yönetim çekirdeğini muhafaza etmekte, illegal çalışmalarda 10, 15 ve 20 yıllık deneyimlere sahip yoldaşlardan oluşan Parti sorumlularını, illegal yayınlarının düzenli ola-

rak dağıtımını, polisın merkezi basınevine 15 yıldan beri elini süremediği basın ve yayın aygıtını, ulusal düzeyde örgütlerini korumaktadır. İşçi sınıfı ile ve halk yığınlarıyla bağlarını sürdürmektedir. Ve çalışmalarının bu ana yönlerini sadece sürdürmekle kalmayıp, bir çoğunu artırıp güçlendirmektedir.

Bu, salt sağlam bir örgüt, büyük bir deneyim, doğru çalışma yöntemleri, üyelerindeki sınırsız özveri ve Portekiz emekçilerinden gelen destek sayesinde Partinin kazandığı çok büyük bir utkudur.

Ancak kazanılan bu utku zayıflıkları, hataları ve gerilemeleri görmemizi engelleseydi hiç de iyi olmazdı. Parti son yıllarda çok sayıda ve ciddi kayıplara uğradı. Kayıpların verildiği konuların dikkatli bir şekilde incelenmesi, polis saldırısının büyüklüğüne ve bunun yanında başvurulan mazam araçlara karşın kayıplardan büyük bir bölümünün pek öyle düşman tarafından girilen eylemlerin doğrudan bir başarısı değil, tersine Parti çalışmalarında düşünülen yanlışların sonucu olduğunu kanıtlar. Merkezi illegal aygıtın tahminine göre, eğer Parti çalışmalarında ve özellikle savunma konusunda saptanan çizgiye ve de eylemlerimizin çeşitli alanlarında Parti kararlarına uyulmuş olsaydı, tutuklanan yoldaşların sadece yüzde 20 si düşman tarafından yakalanacaktı. Yani : uğranan kayıpların yaklaşık beşte dördüne doğrudan doğruya Parti çalışmalarında işlenen hatalar, örgütsel yanlışlar, disiplin eksikliği ve kadro politikasındaki yanlışlar neden olmuştur. Kuşkusuz bu tür hatalar Partinin yediği darbeleri açıklamaktadır. Ama Parti üyeleri, hataların neden bu kadar çok olduğuna sormaktadır. Yıllar önce bu hataların, geniş ölçüde anarko-liberal eğilimin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görüşüne varılmıştı. Parti üyeleri, "bu eğilime karşı savaşıldıysa ve eleştirildiyse, şimdi yeniden ortaya çıkışı nasıl açıklanır ?" diye sormaktadır.

Gerçek, sert eleştirilerle yenilgiye uğratılmasına karşın anarko-liberal eğilimin Parti içinde kökünün

kurutulmamış olmasında yatmaktadır. Anarko-liberal eğilimin görüş ve pratiğine bulaşmış olan pek çok yoldaş hâlâ eskisi gibi davranmaktadır. 1961, 1962 ve 1963'deki "terslikler" sırasında liberalizm, kayıtsızlık, ayrışma, küçük burjuva "demokratizmi" ve vurdum-duymazlığı, disiplin ve uyanıklıkta gevşeme, kadroların seçim ve atanmasında kayıtsızlık, alınan kararlarla yapılan işler arasında uyumsuzluk belirtileri açık seçik görülmüyordu. Bu ise, doğru savunma yöntemlerini göstermenin Partinin savunulmasını güven altına almaya yetmeyeceği anlamına gelmektedir. Esas olan, geniş ve derinliğine politik bir çalışmanın yapılmasıdır.

Merkez Komitesi 1963 Ağustosundaki toplantısında Partinin savunulmasını güven altına almak için yapılacak çalışmaların ana yönlerini saptadı : Konspiratif çalışma yöntemlerinin düzeltilmesi, çelik bir disiplinin kurulması, örgütün güçlendirilmesi, kadroların iyi tanınması, seçimi, eğitimi ve atanması, gammazlara karşı savaş, kışkırtmalara karşı savaş. Saptanan tüm bu yönlerde bir ilerleme görülmüyordu, ama bu yeterli değildir.

Politik çalışmanın zayıflığı ve Parti organlarında politik yaşamın noksanlığı tüm diğer zayıflıkların temelini oluşturmaktadır. Konspiratif çalışma yöntemleri üzerinde tartışıldı. Ama üyeleri inandıran, onları eğiten, politik bilinçlerini ve sorumluluk duygularını yükselten ve böylece onları yönetim kademelerindeyken diğerlerine karşı davranışlarında ve kendi tavırlarında Partinin uzlaşmasız bir şekilde savunulması davasına kazanan yoğun politik bir eğitim çalışması geliştirilmedi. Ama böyle bir eğitim çalışmasının geliştirilmesi gerekmektedir.

Partinin savunulmasını güven altına alma çalışmalarının ana yönlerine gelince, yeni bir yön konusundaki genel ifadelerle göre uygulanan pratik önlemlerin ardından dikkatli bir araştırma gelmezse ve onaylanmasından sonra da sürekli bir denetim yapılmazsa pek bir şeyin değişmeyeceğini deneyler göstermiştir. Kağıt üzerinde kalan kararlar ve zorunlu sanılıp ele alınan ama

kısa süre sonra unutulmuş ya da önemsenmeyen önlemler vardır. En üst düzeyden başlamak üzere Partinin her kademesinde alınan kararların ve önlemlerin gerçekleştirilmesine ilişkin sıkı bir denetimin kurulması, Partiyi savunma çalışmalarının düzeltilmesi için başta gelmektedir. Bugün merkezi yönetim çalışmalarında varolan zorluklara karşın bu yönde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir ve bunun da güçlendirilmesi gerekmektedir.

6. PKP, M u h a l e f e t i n e n g ü ç l ü v e e n e t k i l i P a r t i s i .

Anti-faşist politik güçler arasında Portekiz Komünist Partisi ulusal yapıda bir örgüte sahip olan, yıllar boyu kendisini sıkı sıkıya muazzam ve sürekli baskılara karşın düzenli olarak çalışan tek Partidir; düzenli yayınlanmasıyla, dağıtımıyla ve politik düzeyi ile tüm dünyada faşist diktatörlük koşulları altında çalışan bir Parti için ender başa çıkılacak bir iş olan illegal bir basına sahip tek Partidir; onbinlerce Portekizlinin dinlediği illegal bir radyoya sahip tek Partidir; istikrarlı, sayıca büyük, birlik içinde ve kolektif çalışan bir yönetim çekirdeğine ve de bir Program ve tüzüğe sahip tek Partidir.

İdeolojisiyle, örgütleriyle, eylemleriyle, deneyimleriyle, tarihiyle, uluslararası Komünist hareketin gösterdiği dayanışmayla Portekiz Komünist Partisi başka hiç bir politik gücün kendisine yakıştırmaya kalkışmadığı bir otoriteye sahiptir. Portekiz Komünist Partisi anti-faşist muhalefet içinde en güçlü ve en etkili politik gruptur. Anti-faşist hareketin utkan gelişimi, Komünist Partisinin kesin katılımı olmadan mümkün değildir. Güçlü bir Komünist Partisi, demokratik ve ulusal devrimin utkusu için belirleyici bir etkidir.

Ancak Partinin ödevlerini yerine getirebilmesi için, çalışmalarının her yönünü yetkinleştirmesi bir zorunluluktur. Parti çok büyük başarılar elde etti, ama zayıflıkları da vardır. Elde edilen başarılar nedeniyle

tam bir güven içinde zayıflıklarımızı aşmak olan ödevimizi yerine getirmeliyiz. Savunmayı güçlendirmek, daha nitelikli bir yönetim çalışması ve bunun sürekliliği, doğru bir kadro politikası, örgütün geliştirilmesi, ajitasyon ve propagandanın daha iyi yapılması, ideolojik çalışmanın yoğunlaştırılması, demokratik merkeziyetçilik ilkelerinin daha iyi uygulanması, Parti bütününe düşünüş ve davranışında sağlam bir birliğin kurulması - tüm bunlar, gerçekleşmesi sadece, Partinin demokratik ve ulusal devrimde yerine getirmesi gereken özgörevin düzeyinde olup olmamasına bağlı bulunan belirleyici ödevlerdir.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI
TÜSTAV

HAYALCİ YOLLAR VE BUNLARI İÇEREN TEHLİKELER

1. Üç ters eğilim

İzun süreden beri demokratik harekette üç ters eğilim kendisini iyice belli etmektedir : Terörizm, darbecilik ve legalizm. Yerine göre bu eğilimlerden biri ya da diğeri daha çok yandaş bulmakta ve daha zararlı olmaktadır. Bu eğilimler küçük burjuvaziden ve orta burjuvazinin bazı katmanlarından kaynaklanmaktadır ve kurulan hayalleri ya da zorlu ve karmaşık devrim süreci içinde uğranan hayal kırıklıklarını yansıtmaktadır. Bu eğilimlerin her birinde proletaryaya ve halk yığınlarına duyulan güvensizlik, küçük ve orta burjuvazinin egemenliği ele geçirme ve proletarya ile Partisinin demokratik devrimdeki belirleyici rolüne engel olma çabaları görülmektedir.

Yerine göre bu eğilimlerden biri ya da diğeri anti-Salazarcı politik çevrelerde ağırlığını koymuştur : 1945 den 1961 e kadar kısmen aynı kısmen de birbirlerine bağlı olarak legalci ve darbeci; 1961 den buyana terörist.

Tüm bu eğilimler, ellerindeki araçların zayıflığı, dayanıklılıklarındaki istikrarsızlık ve noksanlık nedeniyle en kolay yolu ülküleştirme eğilimi gösterenlerin hayallerini yansıtmaktadır. Faşist "seçimler" mi ? Hemen bir "seçim" başarısı olasılığının hayallerini kurarlar. Yarım düzine yürekli subay mı var ? Hemen bir darbenin başarısına inanırlar. Büyük yığinsal gösteriler mi ? Hemen bir ayaklanma olacağını sanırlar. Bir sorunun çözümü için kaba güce başvurmak mı gerekli ? Hemen yarım düzine silahlı bir grubun düşlerini kurarlar.

Eğer bazılarının söyledikleri uygulanmaya kalkışılrsa ortaya garip bir manzara çıkacaktır. Kendilerine göre, güçleri ne kadar az olursa faşizmin devrilmesi o kadar kolay olacaktır. Taktikleri ise durumun gereklerine değil, sadece kendi olanaklarına uygun düşmektedir.

Eğer güçleri yoksa ve ayaklanma için toplamaları gerektiğini görmüyorlarsa darbeden yana çıkarlar. Darbe için güçleri yetmezse "dolaysız eylem" gruplarını onaylarlar. Ve eğer "dolaysız eylem" grupları için de güçleri yoksa o zaman ekonomik bir etkinlikten başka bir şey olmayan ve gerçekten gösterişli lafazanlıklara başvururlar.

Bugün küçük burjuva radikalizmi, sözde devrimcilik, tek bir konuda ayak diremektedir : Yani, "dolaysız eylem" üzerinde, doğrudan kaba güce dayanan eylemlerde, doğrudan silahlı savaş üzerinde. Böyle konuşup, yığın savaşlarından, ve örgütlerden söz edildiğini duyunca hasta olan insanlar vardır. Onlar için bu, aslında ne olduğunu bilmedikleri "devrimi" sadece "geri götüren, eskimiş, yararsız şeylerdir". Onlar için geçerli olan tek görev "dolaysız eylem"dir. Ve kendilerine ne için "dolaysız bir eylem" diye sorulduğunda, o zaman "FIDE üyelerinin ortadan kaldırılması"ndan, suikastlerden, ne olduğu bilinmeyen baskınlardan söz ederler. İstedikleri silah kullanmaktır, ve bazıları bunu dahi göze almayıp başkalarının bu işi yapmasını ister.

Marksist olduğunu öne süren bir kişi, halkın baskı güçleriyle ilk çatışmasını görmeden "hareketin ağırlık noktasının" silahlı savaş ("dolaysız eylem"den terör hareketi ve yığınlardan yalıtılma anlaşılmakta) olduğunu hemen farkediyor. Ne büyük bilimsel bir keşif !

Bu anarşist eğilim, özellikle demokratik savaşıma kendi yöntemlerini zorla kabul ettirme amacını güttüğünden zararlı olmaktadır. Yığınlar içinde büyük yaralar açmakta, demokratik yığınları kendi ivedi, dolaysız, esas görevlerinden uzaklaştıracak şekilde etkilemektedir, bu görevler; yani yığın savaşları ve örgütlenme, yerine getirilmeden yığınların utkan bir ayaklanma için harekete geçirilmesi mümkün değildir. Bu eğilim, işte bu şekilde demokratik hareketin zayıflaması yönünde etki yapmaktadır. Bütün bunlar bu eğilime karşı savaşmak için başta gelen bir nedendir.

Ayrıca daha başka tehlikeleri de içermektedir, yani Komünist Partisini "dolaysız eylemlere" sokmak ve yığınlardan tamamen yalıtılmak. Kendi temsilcileri dahi yığın savaşlarının yararlarına sözleriyle onaylamakta, ama bu savaşların örgütlenmesini ve yönetimini öncünün değil, tersine "dolaysız eylemler" in görevi olarak saymaktadırlar. Yığın savaşları ancak, "öncü onu silahlı eylemlerle uyarmasını, desteklemesini, yüce örneklerle yol göstermesini bilirse" gerçekleşebilir (diye içlerinden biri söylemekte). Şema çok basittir : Öncü, "dolaysız eylemler" e girişecektir, ve zaten geri olan yığınlar bu örneğin etkisiyle grevler ve gösteriler yapacaktır. Öncünün, devrimin başta gelen politik gücü, genel kurmayı değil, tersine verdiği kurbanlarla izlenecek yola ışık tutan "kahramanlar" dan oluşmuş bir azınlık sayıldığı görülmektedir...

Eğer bu eğilime göre hareket etmek gerekseydi, öncünün güçleri çabalarını temel ödevler üzerinde yoğunlaştırmaya son vermekle kalmayıp, yığınlardan yalıtılmış bir şekilde saskınlık içinde kalacakları, sayıca azalacakları ve sonunda yok olacakları savaşların içine düşeceklerdi. Bu eğilime karşı savaşmanın ikinci bir nedeni de budur.

İçin bir başka yönü de, bazılarının savunduğu ya da tasarladığı "dolaysız eylemler" in yığın hareketiyle hiç bir bağı bulunmayan tipik bireysel terör eylemleri olmasıdır. Partinin sık sık uyardığı gibi, bu koşullar altında bireysel terör "sadece, öncüye ait demokrasi savaşçılarından bir çoğunu kapsamına alacak olan çok daha vahşice bir baskının uygulanmasına bahane olmakla kalmayacak, aynı zamanda savaşa katılmaları zorunlu olan önemli halk katmanlarının duraksamasına ve geri çekilmesine de neden olacak, ve demokrasi güçlerinin birlikte yapacakları eylemlerin karşısına ciddi güçlükler çıkaracaktır".

Bazılarına göre bu değerlendirme, Partinin kurban vermekten korktuğunu, öncünün bilinçlilik düzeyini geri kalmış yığınların düzeyine indirmeye uğraştığını,

ve eylem birliğini yukarıdan feda ettiğini kanıtlamaktadır. Böyle konuşanlar, bireysel teröre karşı Partinin öne sürdüğü itirazları hiç anlamamıştır.

Faşizmin yıkılışına kadar kuşkusuz pek çok kurban verilecek, baskı aygıtıyla zorlu çatışmalar olacak, terör eylemleri yapılmasa dahi "çok daha vahşice bir baskı" uygulanacaktır. Ancak halk hareketinin genişliği, yoğunluğu ve geneli kapsaması nedeniyle yoluna devam edecek ve öncüyü savunacak durumda olması başka şey, öncüyü, yığınlardan ayırarak, yığınların desteği olmadan savunmasız bir şekilde düşmanın karşısında tehlikeye atacak, düşmana meydan okuyacak ve yararsız olduğu kadar duygusal da olan caka satma havası içinde darbeyi üzerine çekecek hale getirmekse başka şeydir. Yığınları yönetmek, yön vermek, yolu göstermek ve onları harekete geçiren savaşım biçimlerinin seçiminde ilerlemelerini sağlamak başka şey, onlardan ayrı olarak önde gitmek ve eleştirilerine ve de geri çekilmelerine neden olan eylemlere girişmekse başka şeydir. Örneğin, teröristler DRIL tarafından ilan edilen 1961'deki planı gerçekleştirselerdi durum yukarıdaki gibi olacaktı. (ulaşım araçlarına bomba koymak, "ekonomik kuruluşlara sabotaj yapmak" v.b.).

Yığınların savaşım biçimlerini yukarıdan yapılan anlaşmalara feda etmemek başka şey (ki biz asla feda etmiyoruz), demokrasi güçlerini, kendilerini ve diğerlerini ortak politik eylem birliğinden, halk eylemlerinden ve örgütten uzaklaştıran terörist bir yöne çekmekse başka şeydir.

Tüm bu nedenlerden de terörizme karşı savaşılmalıdır.

Eski anarşist görüşleri yeniden öne sürerek bazı terörizm yanlıları şimdi de "katılan yığınları savaş grupları aracılığıyla ilerletmek"ten ve "göstericileri başkî güçleriyle askersel bir çatışmaya girişmeleri için" kışkırtmaktan söz etmektedirler. Bu düşünceler büyük tehlikeleri içermektedir. Gösteri yapan yığınların savunmasını örgütlemek ve baskı güçlerinin saldırısını zorlaştırmak başka şey, terörizmi sokak gösterileriyle

karıştırmak istemek ve büyük çapta bir gösteri sırasında silahlı savaş düzenlemekse başka şeydir. Komünist Partisi bu konuda ciddi bir uyarıda bulunmaktadır. Eğer terörist gruplar bu yolu seçerlerse ağır bir sorumluluğu da taşıyabilmelidirler, sadece yığınları savunmasız bırakmakla kalmayacaklar, tam tersine silahsız insanlara karşı kanlı bir baskının uygulanması için gereken bahaneye de-zemin hazırlayacaklardır.

Partinin, halk yığınları hareketinin gelişmesinde, halkın istemlerine karşı faşist hükümetin verdiği baskıya yönelik yanıtta, sömürge savaşında "dolaysız eylemler" in sadece kaçınılmaz değil, tersine zorunlu olduğu görüşünü savunduğunu söylüyor ve yineliyoruz. Ancak burada söz konusu olan tamamen başka şeydir. Bu, Parti eylemlerinin ve diğer demokratik güçlerin ana yönüdür, bu, işçi sınıfına ve halk yığınlarına verilmesi zorunlu olan yöndür. Küçük burjuva radikalleri öncüye yönelttikleri aynı sözleri bunlara da yöneltmektedir : "Dolaysız eylem", "dolaysız eylem", "dolaysız eylem". Yığın savaşlarını ve örgütü küçümsemektedirler, çünkü halk yığınlarındaki devrimci potansiyele inanmamaktadırlar.

Bireysel terör eylemlerini "ayaklanma" sözcüğünün ardına gizleyenler, günümüzde birkaç grubun "dolaysız eylemi" için değil, "binlerce grubun" "silahlı halk eylemi" için çaba harcadığını öne sürenler başka bir anlayışsızlık örneği daha vermektedirler. Bunlar, henüz devrimci bir durum içinde bulunmadığımızı, ayaklanma için nesnel ve öznel koşulların henüz olgunlaşmadığını da anlamamaktadırlar. Eğer bunların yolu izlenmiş olsaydı, sadece yalıtlanmış eylemlerden başkası gerçekleştirilemezdi.

Genç anti-faşist savaşçılardan bazıları, heyecanları ve kararlılıkları nedeniyle bu tür görüşleri benimseyecek duruma getirilmiştir. Onların, kendilerini eylemlerine uydurabilecekleri, halkla sıkı sıkıya bağlı bir Partiye gereksinimleri vardır. Onları, gerçekten savaş-

ma isteği canlı tutmaktadır ve bunun için cesaretleri de eksik değildir. Bu gençlere sesleniyoruz : Yeriniz denetimsiz serüvenler değildir, tersine halk yığınlarının savaşıyla bağlı olmaktadır. Yaşamınızı tehlikeye atmak istiyorsanız, bugün bunu yapabileceğiniz bir çok yer bulunmaktadır. Eğer "dolaysız eylemler"e katılmak istiyorsanız, bunu bizimle birlikte gerçekleştirmek için pek çok fırsat vardır. Ama belirleyici olanın, halk yığınlarının savaşı gereksiz hale getirenin kendiniz olduğuna ilişkin hayalleri bir yana bırakın, çünkü sizler bu savaşın bir sonucusunuz ve sadece bu savaşa katılırsanız yararlı olursunuz.

2. "D o l a y s ı z e y l e m" g r u p l a r ı

"Dolaysız eylem" düşüncesi, 1958'deki "seçimler" nedeniyle anayasacı hayallerin bosa çıktığı günlerde ve hazırlık döneminde bulunan birkaç askersel devirmenin daha sonraki yenilgileri karşısında belirmeye başladı. Bu düşünce, diğer ülkelerin deneyimlerini mekanik olarak Portekiz'de uygulama girişimleri tarafından teşvik edildi, ve Angola'da ayaklanmanın başlamasından ve Santa Maria'nın Henrique Galvao tarafından kaçırılmasından sonra "görev" olarak sayılmaya başlandı.

O zamanlar bazıları, küçük öncü gruplar tarafından girilen silahlı eylemlerin faşist diktatörlüğü yok edeceğini sanıyorlardı. Dış ülkelere, silahlı eylemlerin, suikastlerin ve sabotajların hemen başlaması için çağrıda bulunan anarşist gruplarca kaleme alınmış coşturucu bildiriler geliyordu. Bildirilerle birlikte bir kaç parça dinamit ve silah da ortalıkta görünmeye başladı. Daha sonra "silahlı eylem" in başladığı ilan edildi, ve hatta iş Salazar'ın devrileceği günün bildirilmesine kadar vardırıldı. Bu girişimin bilançosu neydi ? Hiç kimse bombaların patladığını duymadı, yakıp yıkmalardan hiç kimsenin haberi olmadı, silahlı savaşçı grupları ortalıkta görünmedi. Ateşli çağrılara ne yığınlar ne de öncüye ait güçlerden herhangi biri yanıt verdi. Gerçi bildiğimiz kadarıyla bir

"sabotaj" olayı meydana geldi, ama sabotaj o kadar "iyiden de fazla iyi yapılmıştı" ki, bugün hâlâ, sabotajı yapanlar ve olay hakkında bilgi edinen Komünist Partisi dışında, genelde bir kaza olduğu görüşü yaygındır...

Komünist olmadıklarından "dolaysız eylemler"de yer alan grupların ne yaptıklarını ya da daha doğrusu ne hazırladıklarını pek bilmiyoruz. Ama ne yapmadıklarını ise biliyoruz. Evet şimdi, bir yön ve kararlılıktan yoksun kişinin bir yandan diğerine yalpalayacağını ve Partinin kapısını çalarak elindeki ne işe yarayacağını bilmediği dinamiti göstereceğini biliyoruz. 1961'deki büyük "dolaysız eylem" girişimi böylece özetlenir.

Eğer o dönemde bir devrimci durum varolsaydı, yığınlar (bu kişilerin dediği gibi) silahlı eylem isteselerdi, çağrılar yanıt bulsaydı, "dolaysız eylemler"i birisi gerçekleştirseydi, o zaman söylenecek söz yoktur. Bunu daha da geliştirebiliriz : Eğer böyle bir durum varolsaydı, yığınlar böyle bir istemi öne sürseydi, o zaman "dolaysız eylemler", nasıl ki böyle bir durumun ortaya çıktığı bir günde onu yönetecek kimse bulunmasa dahi kendiliğinden olarak yığınlar içinden çıkacaksa, bu çağrılar ve uzman grupların kurulmasına ilişkin girişimler olmadan da meydana gelecekti.

Marksist-Leninistler olarak, öncüye ait devrimci güçlerin kendiliğinden hareketin artçısı durumuna düşmemeleri için yığınların kendiliğinden eyleme geçmelerini beklememeleri gerektiği görüşünü savunmaktayız. Ama koşullar buna elveriyorsa ve öncü yol göstermiyorsa kendiliğinden eylemlerin kaçınılmaz olduğunu da biliyoruz. Partinin izlediği çizgiye kara çalanlar, Partinin, sonradan ne yapılması gerektiğini görmek için yığınların çatışmalara girmesini beklediğini öne sürmektedirler. Parti "beklememektedir" ve "beklemeyecektir". Diktatörlüğe karşı savaş verilen uzun yıllar içinde yığınların önünde kimin gittiği ve kimlerin arkadan geldiği bilinmektedir. Devrimci bir durum yaratıldığında bunu yine göreceğiz. Tartışma konusu olan sorun üzerindeki düşüncemiz ise şudur : Eğer öncünün güçleri

cesaretle başa geçmezse bile, devrimci bunalım dönemlerinde yığınlar da "beklemeyecektir".

Bu durumda gerçek, adı geçen süre içinde hiç bir kendiliğinden silahlı eylemin görülmemesidir. Bu da, 1961'de devrimci bir bunalımın olmadığına, denildiği gibi, anarsizme eğilim gösteren grupların öne sürdüklerinin tam tersine halk yığınlarının silaha davranma düşüncesinde olmadığına bir işarettir.

Hatta şöyle diyebiliriz : Silaha davranmayı, bu düşünceyi savunanlar ve kendilerini öncünün ögesi sayanlar dahi aklına getirmediler. Eğer böyle olsaydı, savunmasını yaptıkları eylemlere girerlerdi.

Ne var ki övdükleri taktiğin yanlışlığını görmediler. Ve bazıları, aklına koyduklarını yapamadıklarından, Komünist Partisinin bu çizgiyi desteklemediğini ve gerçekleştirmediklerini söyleyerek kendilerini haklı çıkarmaktadırlar. "Dava ilerlemedi (dediler), çünkü Komünist Partisi karşı çıktı". Kendi gözünde kendini haklı çıkarma isteği nereye kadar varacak ! Yalıtlanmış "dolaysız eylemler" için geniş örgütlere, büyük teknik araçlara ve de çok sayıda silahla insana gerek yoktur. Sabotaj ve terör eylemlerinizi gerçekleştirirken Parti nasıl engel olabilirdi ki ? Sağda solda, yığınlar arasında "dolaysız eylem" için hazır yarım düzine adam türediğinde Parti nasıl engel olabilirdi ki ?

Hayır, "dava" iki nedenden ilerlemedi : Sizin açınızdan ilerlemedi, çünkü (Merkez Komitesi Politik Komisyonunun 1960 Mayısındaki belgede altına çizdiği gibi) "teoride terörist olmak, pratikte terörist olmaktan daha kolaydır, ve bu nedenle terör eylemlerini savunan kişilerin varlığı, bu eylemleri gerçekleştirecek kişilerin varolduğu anlamına gelmez". Yığınlar açısından da ilerlemedi, çünkü durum, düşündükleri gibi nesnel istemlerinin gerçekleşeceği bir durum değildi.

Bu deneyimi, bugün "dolaysız eylem" sorununu tartışan herkes göz önünde bulundurmalıdır. Durum o günden buyana değişti, ama bu ders yine de yararlı olur.

3. Küçük burjuvazinin sabırsızlığı ve umutsuzluğu

Bir süre önce yoldaşlardan biri Partiden, küçük burjuva radikal eğilimleri sınıfsal açıdan eleştirmesini, proletarya ve Parti saflarındaki burjuva ideolojisinin etkilerine karşı savaşmasını istedi, liberal burjuvazinin ya da radikal küçük burjuvazinin dümen suyuna girilmemesi, Partinin ve anti-faşist hareketin proletarya ideolojisi tarafından yönetilmesi ve bu ideolojinin egemenliğinin kurulması gerektiğini söyledi. Bu istem görünüşte doğrudur, ve Parti bu tanımlanan anlamda çalışmalarını sürdürmeye son vermemiştir. Garip olan bu yoldaşın, "dolaysız eylem" in hemen başlatılmasını savunmak ve Partiye, bu çizgiyi desteklemediğinden küçük burjuvazinin etkisi altında kaldığı suçlamasını yöneltmek için bu istemi öne sürmesidir.

Bu taktik sorunda (ayrıca diğer bir çoğunda) Parti içinde sözcülüğünü yapan bir kişinin burjuva görüş ve eğilimlerine karşı sınıfsal açıdan savaşın sertleştirilmesini istemesi gerçekten garip ve gülünçtür (ve Partiyi bunu yapmadığı için suçlamaktadır). Partinin, dümen suyuna girdiğini söylemekte, ama bunu kendisi yapmaktadır. Kaba keten bir giysi ardına gizlenmiş bir küçük burjuva kendisini tüm proleterlerin en proleteri ilan ediyor ve Partiyi, küçük burjuvazinin maskesini indirmeye çağırıyor.

Aslında içinde bulunduğumuz dönemde, "dolaysız eylem" gruplarınca yapılan silahlı savaşın, faşist diktatörlüğe karşı verilecek savaşın temel, belirleyici ve hemen hemen kesin biçimi olduğuna ilişkin görüşler küçük burjuvazinin kendisine özgü tüm niteliklerini taşımaktadır.

Bu görüşler, tekelci sermaye hükümetinin acımasız saldırıları karşısında küçük burjuvazinin içine düştüğü umutsuzluğun ve sabırsızlığının ifadesidir ve sınıf olarak yıkılmasını ve tasfiyesini önleyecek politik bir çözüm konusunda gösterdiği tezcanlılıktır.

Bu görüşler, bireyselliğin ve küçük burjuva kararsızlığının ve geniş yığın hareketlerini yönetme konusundaki yeteneksizliğinin, örgütsel açıdan zayıflığının ve bu zayıflığı aşmadaki yeteneksizliğinin bir ifadesidir.

Bu görüşler, faşist baskıların artması ve legal eylem olanaklarının sınırlandırılması, anayasacı ve legalci hayallerinin aniden yokolması, kapıldığı umutsuzluk ve devrimci açılımlar konusundaki yetersizliği karşısında küçük burjuvazinin içine düştüğü cesaretsizliğin bir ifadesidir.

Bu görüşler, işçi sınıfının ve halk yığınlarının eylemlerinde belirleyici bir ağırlığı olan demokratik devrime proletaryanın yön verici işlevi karşısında, böyle bir konumu küçük grupların eylemleri aracılığıyla ele geçirme denemesi ve ereği karşısında küçük burjuvazinin kapıldığı korkunun bir ifadesidir.

Bu görüşler, arzuları gerçeklik sayan, gerçekler karşısında gözlerini yuman, nesnel ve öznel koşulların var olduğu politik bir durum icat eden ve arzu edilen başarıya ulaştıracak basit ve anlaşılır bir şema hayal eden küçük burjuvazinin çaresiz hastalığının bir ifadesidir.

Bütün bunlar, faşizmi yıkmak için tek yolun, "dolaysız eylem gruplarının kurulmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılması ve hemen silahlı savaşa başlanması olduğuna ilişkin görüşlere karşı sınıfsal açıdan yapılan eleştirilerdir ve bu eleştiriler, basit keten giysiler içindeki küçük burjuvanın isteğine göre yapılırsa gerçek tüm çıplaklığıyla ortaya çıkar.

Geçen yılın ortalarında, tatil döneminin başlangıcında Parti üyesi ve resmi bir dairede memur olan bir aydın politik nedenlerle işinden atılmıştı. Bu mevsimde tatil yapmaktan başka bir anlama gelmeyen bir kaç ay için yetecek parası vardı. Merkez Komitesinden bir yoldaşla karşılaştığında ona şunları söylemişti : "Yoldaş : Yığın hareketleriyle ve örgütlerle bu iş uzun sürüyor. Diktatörlüğü şu ya da bu şekilde Ekim

ayına kadar devirmek gerek. Bomen silahlı savaşa ba-
layın, Salazar'ı öldürün, ne isterseniz yapın, ama
tatilin bitiminde işsiz kalacağımı unutmayın". "Sabır-
sızlığı inandırıcı teorik bir kanıt olarak öne sürmek
ne çocukça bir masumiyettir (diyor Engels)".

Partinin, taktiğini bu tür çıkar ve düşüncelere
göre çizmeyeceği açıktır. Ama silahlı savaşa girme
tezcanlılığına ilişkin küçük burjuvaziye özgü eğilim-
ler, bu bireysel olayda olduğu gibi, aynı sabırsızlı-
ğın kökleri olarak sınıf çerçevesinde de bulunmaktadır.

4. Darbecilik ve darbeciler

Bugün hâlâ göze çarpan diğer bir eğilim de darbeci-
liktir. Darbeciler, subaylar tarafından yapılacak as-
kersel bir eylem sonucunda faşizmin devrileceği, ve
bu eylemin de yeraltındakilerin gevezelikleriyle ha-
zırlanacağı kanısındadırlar. Ülkemizdeki darbecilik
geleneğine göre, devrimci askersel bir örgüt kurma
zorunluluğu dayulmadığı gibi, tersine "kendilerini teh-
likeye atan" kişilerden oluşan bir ağın meydana geti-
rilmesi yetmektedir. Darbeciler için halkın katılımı
ise, darbe sırasında özellikle sabotajlarla ve poli-
se karşı eylemlerle subaylara yardımcı olan "sivil
halk gruplarının katılımı" çerçevesinde kalmaktadır.

Faşist diktatörlüğün devrilmesine ilişkin bu gö-
rüşler, diktatörlüğün kendisi kadar eskidir ve arası-
ra ayrıntılarda farklılıklar göstermektedir. Bazen
darbeye özellikle üst kademedeki subayların açısından
bakılmakta, bir başkasında ise alt kademedekilerin.
Bazen askerlerin devrimci örgütlerinin katılımı hoş-
görülmemekte, bazen değil. Bazen "sivil gruplar"ın ka-
tılmasına izin verilmekte, bazen verilmemekte. Bazen
sadece askerlerin hazırladığı bir komplo olarak ele
alınmakta, bazen de politik gruplarca yönetilen ya da
desteklenen bir komplo sayılmaktadır. Bazen Komünist
Partisinin katılımını da kapsamakta, bazen değil. Ama
ayrıntıda bu farklılıklar bulunsa dahi, temelde görüş
aynı kalmaktadır.

Böyle bir görüşün temel yanlışlığı, diktatörlüğe karşı belirleyici eylemin, "askerlere ait" (somut olarak: subaylara ait) olan ve hazırlanması politik gelişmeye, halk hareketinin yoğunluğuna ve derecesine, yığınların politik açıdan radikalleşmesine bağlı olmayan bir sorun olarak ele alınmasında yatmaktadır. Bu temel yanlışlık, özellikle komplocuları, sağırtan yenilgilere neden olmuştur.

Darbeciler, devirme için "ayartma" olanacağının büyük ölçüde belirli bir anda varolan devrimci çevreye bağlı bulunduğunu farketmemektedirler. Subaylar da herhangi bir sosyal sınıfın üyeleridirler. Bir askersel kastın oluşması, bugün Portekiz'de varolan koşullar altında askerlerle içinden çıktıkları sınıf arasındaki bağları henüz tam olarak koparmamıştır. Küçük ve orta burjuvaziden gelen ve bugün tekelci sermayenin uşağı olan faşist subaylar vardır. Ama duyguları ve politik düşünceleri küçük ve orta burjuvazinin duygu ve düşüncelerini izleyen pek çok faşist olmayan subay da vardır. Devrimci bir eyleme katılma konusundaki kararlarını, ait oldukları sınıflar açık politik bir savaşa girdiği zaman vereceklerdir. Bu durumda ortaya çıkacak bir devrimci harekette onların onayını ve katılımını hesaba katmak bir hayaldir.

Deneyimler, ancak halk hareketinin dalgaları faşizmin temel direğini sarstığında anti-faşist askerlerin savaşa katıldığını göstermektedir. 1947, 1949 ve 1959 yıllarında da durum böyle olmuştur. Ancak herkesçe bilinmesine karşın, askerler kendilerini halkın esinlendirdiğini, güç ve güven verdiğini akıllarına getirmezler, tersine tamamen bağımsız olarak uygun zamanı seçtiklerini düşünürler.

Doğallıkla askersel devirmenin iki farklı amacı göz önünde bulundurulmalıdır. Artan halk hareketi karşısında sadece onu önlemeyi, devrime engel olmayı ve egemen sınıflar için bir çıkış yolu bulmayı amaçlayan darbe girişimleri vardır. Namuslu anti-faşistler tarafından, gerçekten Portekiz'de demokratik özgürlüklerin kurulmasını isteyen kişiler tarafından girişilen darbe deneme-

leri de vardır. Bu sonuçlar için geçmişten ders çıkarmayı bilmek çok önemlidir.

Çoğunlukla hazırlık döneminde ortaya çıkarılan askersel devirme girişimlerinin başarısızlığı, demokrasi güçleri için ciddi bir gerilemedir. Ve kararlı ve yürekli subayların yitirilmesine de neden olur. Bu başarısızlıklar, silahlı kuvvetlerde temizlik yapılmasına yönelik yeni önlemlerin alınmasına, yapının değiştirilmesine ve yer değiştirmelere, anti-faşistlerin askersel aygıtın önemli yerlerinden alınmasına yolaçar. Bu başarısızlıklar, bir çok durumda silahlı kuvvetler içindeki önemli anti-faşist grupların hemen tamamen dağıtılmasına neden olur.

Demokratik hareketteki darbe eğiliminin zararlı sonuçları sadece bunlar değildir. Bir darbenin hazırlanması genelde oldukça zordur, ve komplocuların adları giderek ortaya çıkmasa dahi, bazı şeylerin hazırlık döneminde olduğunun yavaş yavaş ortaya çıkması Portekiz'de bir "gelenek" haline gelmiştir. Eğer bir darbe hazırlanıyorsa, liberal politikacılar heyecanlanarak "zamanın geldiğini" öne sürerler ve yinelerler, komploculara zarar gelmemesi için "hiç bir şeyin yapılmaması"nı önerirler, darbeye katılan bazı ılımlı subayları korkutmamak için neredeyse yığın hareketlerinin durdurulmasını isterler, ve işi, ayaklanma gününü ağızdan ağıza dolaşan bir "giz" olarak ilan etmeye kadar vardırırlar. Verilen sözler yerine gelmediği, ilan edilen gün geçtiği zaman da, ta ki kesin yenilgiye kadar yeni tarihler saptamaya devam ederler.

Bu şekilde darbecilik, silahlı kuvvetlerin devrimci saflarında sadece ciddi kayıpların verilmesine yolaçmakla kalmaz, politik eylemlerin gelişmesini, komplocuların tasarımlarını yada alçakgönüllü arzularını da kurban eder, anti-faşistlerin dikkatlerini temel sorunlardan uzaklaştırır, bir hayal dünyası yaratır ve edilgenliği (pasifliği) teşvik eder. Tüm bu nedenlerden darbecilik, her zaman anti-faşist savaşın gelişmesine zarar veren bir eğilim olarak ortaya çıkmıştır.

Askersel devirme yanlıları bazen sormaktadırlar : Eger Komünist Partisi silahlı darbeye karşıysa, diktatörlüğün devrilmesini engelleyip ileri bir tarihe atmıyor mu ? Bu soruyu sık sık duyduk, hem de sadece soru biçiminde değil, bir suçlama şeklinde. Bu nedenle soruyu yakından incelemek yararlı olacaktır.

Birincisi: Parti darbeci görüşlerin ve pratiğin tehlikelerini gösterdi ve uyardı; ama böyle bir yönün savunucuları bu yolda devam etmek isterlerse Parti bunu önleyemez. 38 yıllık diktatörlükte bir çok darbe girişimi yapıldı, bunların bir kısmı daha hazırlanmadan diğerleri de hazırlık döneminde önlendi, ve bazı durumlarda Parti önceden önerilerde bulunmaktan ve sonradan da öğretiyi onaylamaktan başka bir şey yapamadı.

Parti yalnız başına 1 Mayıs 1962 ve 1963 büyük savaşlarını örgütleyip yönettiğinde, bu konuda hiç bir şey yapmamış olan politik gruplar ve hatta kurnazca bir şey yapmamakta direnen bazıları kazanılan ünden kendilerine pay çıkardılar. Biz bu konunun haklılığını yadsıdık, ama bu savaşın günlerinin daha da güçlü olmamasının suçunu onlara yüklemedik. Askersel devirme konusundaki düşüncemiz : Komplocular darbe sonunda kazanacakları üni kendilerine saklasınlar. Ama başarısızlıklarının suçunu da bize yüklemesinler.

İkincisi: Partinin uzun geçmişinde çok defa askersel devirmeye karşı, tütünü olmadığı zaman sigaraya savaş açan bulduğu zaman da içen bir sigara tiryakisi gibi tutum alma hatası işlenmiştir. Bu nedenle ve başka düşüncelerden Partinin bazen, darbeye karşı olumlu bir tavır takınmak için olanaklara ölçüp biçtiği sanıldı. Ama komplocular hemen hareketi "ellerinden alacağımız" korkusuna kapıldılar. Bununla ilgili olarak bir noktanın açıklığa kavuşması gerekir : Kendisine güven duyulmasını Partiden isteyen kişi, aynı şekilde Partiye güven demek zorundadır. Bağlaşıklıklar tek yanlı güven üzerine kurulmazlar.

Üçüncüsü: Bazıları bize soruyor : Eğer belirli koşullarda -diğer ülkelerde olduğu gibi- silahlı kuvvetler içindeki (somut olarak: subaylar arasındaki) hükümete

düşman konumlar, halk yığınlarının katılımıyla yada katılımı olmadan utku için gerçek bir olanak sunacak kadar güçlüyse o zaman Partinin tutumu nasıl olacaktır ? Olguların gerçekliğini yadsıyıp sözde "mutlak teorik bir gerçekliğe" mi sarılacaktır. Kendi hazır fikirlerini gerçekliğin karşısına mı çıkaracaktır? Böyle bir şeye sadece Komünist Partisinin ne olduğunu bilmeyenler inanır. Subaylar arasındaki sürekli faşist tasfiyeler nedeniyle çok az akla yakın olan böyle bir olası durumda da ilerlemek gerekir. Ancak böyle bir olasılık üzerinde karar vermek ve ilerlenmesi gerektiği sonucuna varmak için bir kimsenin tüm kozları elinde tuttuğunu söylemesi doğallıkla Parti için yeterli değildir. Biz bunları, başarısızlıkla sonuçlanan darbelerin arifesinde çok duyduk. Kişilere ne kadar güven duyulsa bile, böylesi durumlarda herşeyin açıklığa kavuşması gerekmektedir. Yani, hangi güçlerin hesaba katılacağını ve planların doğru olduğunu bilmek bir zorunluluktur.

Bizler gerçekçiyiz. Marksizm-Leninizm ve çetin deneyimler, devrimci bir eylem için gereken koşulları büyük bir tarafsızlık ve ciddiyetle incelememizi öğretti. Örneğin bize birisi, Lizbon PSP'sinin "tarafsız hale getirileceğini" çünkü 3 yada 4 polis karakoluna yaklaşık 5000 kişiyle baskın yapılmasının planlandığını söylerse, bundan kuşku duymamız doğru olmaz mı ?

Belirli koşullarda anti-faşist askerler tarafından girişilecek kesin bir devrimci eylemin gözden uzak tutulmamasının gerektiğini kabul ediyoruz. Ama bu sadece somut öğeler temelinde olmalıdır, yoksa hayal kurarak, düşleyerek ve belirsiz sözler vererek değil !

Son olarak da: Komplocular genellikle, Partinin insan, araç ve eylemlerle hizmette bulunmasını, ama kumanda kademesinden tamamen uzak kalmasını isterler. Politik hedefleri saptarlar, silahlı eylemin planları üzerinde çalışırlar ve zamanın geldiğine karar verince de Partiye sorarlar : "Parti darbemizi desteklemeye hazır mı ? Bize, askerlere elindekilerini ve 'sivil' örgütlerini ne emir verirsek yerine getirilmek üzere vermeye hazırmı?"

Darbenin gerçekleşebilir olup olmaması bir yana, Partinin hiç bir zaman körükörüne bir "devrimi" desteklemeyeceği, hiç bir zaman tüm umutlarını buna bağlamayacağı ve bileşimi ile politik ve askersel planlarını hiç bilmediği bir kumanda kademesine güvenemeyeceği açıktır. Komünist Partisi anti-faşist küçük bir muhalefet grubu değildir. Herhangi bir eylem birliği konusunda olduğu gibi askersel devirme konusunda da şu noktanın açıklığa kavuşması gerekmektedir : Komünist Partisinin eyleme katılması ancak yönetime de katılması koşuluyla olur.

Anti-faşist askerlere kardeşçe sesleniyoruz: Devrimci sürecin gelişmesi konusunda farklı görüşler taşıyoruz. Bize göre, utkan devrimci bir hareket için gerekli öznel koşullar halk savaşıyla ve inatçı bir örgütlenme çalışmasıyla yaratılmalıdır, ve silahlı kuvvetlerdeki devrimci örgütlerin gelişmesi geniş ölçüde halk savaşının gelişmesine bağlıdır. Size göre ise, bu koşullar, politik durumun ve demokratik hareketin gelişmesinden bağımsız olarak yapılacak bir dizi görüşmeyle yaratılacaktır. Kanımıza göre, demokrasi güçleri, içinde askerlerin de (askerler ve subaylar) önemli bir rol oynayacağı ulusal ayaklanmayı yığın savaşlarıyla ve örgütlenme çalışmalarıyla hazırlamalıdır. Sizin düşüncenize göre ise, askersel devirmeyi politik durumun gelişmesinden bağımsız olarak askerler (subaylar) hazırlamalıdır.

Bu bir iki ayrılığa karşın yine de üzerinde anlaşmaya vardığımız noktalar bulunmaktadır : Faşizmin devrilmesi için silahlı kuvvetlerden bir bölümünün eyleme geçmesinin gerektiğine hepimiz inanıyoruz. Durum böyle olunca, bu amaca ulaşmak üzere inatla çalışmak, birlikte yürümek ve birbirimizi karşılıklı desteklemek, ve eğer bizimle birlikte çalışmayı arzu ediyorsanız silahlı kuvvetler içinde güçlü bir devrimci örgüt kurmak istiyoruz.

5. Legalcilik ve legal çalışmalar

Diğer bir eğilim : Legalcilik. Bu eğilim İkinci Dünya Savaşından sonra, faşist ulusal meclis ve cumhurbaşkanlığı için "seçim" dönemlerindeki devrinci çalışmalar da legal olanaklardan geniş ölçüde yararlanılmasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu eğilim, faşist rejimin niteliğinin anlaşılmamasından, varolan güçlerin yanlış değerlendirilmesinden, düşman kampdaki uyumsuzluğun gözde büyütülmesinden ileri gelmiştir. Legalciler, demokratik hareketi legal savaşla sınırlamayı amaçlamakta ve legal savasta özellikle şikayet etmeyi, istemler öne sürmeyi ve liberal önderlere baskı yapmayı, "seçimlere" katılmayı anlamaktaydılar. Legalciler, işçi hareketinden, grevlerden, halk yığınlarının savaşından, Komünist Partisinden ve illegal yayınlardan korku duyuyorlardı, çünkü kanılarına göre tüm bunlar hükümeti ürkütebilir ve liberal muhalefetin istemlerinin önemsenmemesine neden olabilirdi. Legalciler, halk yığınlarının ve illegal örgütlerin savaşını engelliyorlardı, anti-faşist güçlerin birliğini zorlaştırıyorlardı ve diktatörlüğün devrilmesi için verilen savaşa ciddi zararlar açıyorlardı.

1958 den buyana legalci eğilim, legal çalışmaların giderek sınırlanmasıyla, cumhurbaşkanlığı için "seçimlerin" gerçekleşmemesiyle, Angola'da ayaklanmanın başlamasından sonra faşist terörün yoğunlaşmasıyla yavaş yavaş etkisini yitirdi ve bugün demokratik harekette çok az bir ağırlığı bulunmaktadır. Ancak her ne kadar liberal burjuvazinin küçük bir bölümüyle sınırlı kalsa dahi, hâlâ varlığını sürdürmektedir. Sık sık küçük burjuva hayalleriyle beslenen legalcilik, bir yandan büyük sermaye diktatörlüğüne karşı gelen ve bu nedenle işçi sınıfıyla ve küçük burjuvaziyle bağlaşıklık kurmaya zorlanan, ancak diğer yandan da uyuma yolları arayan orta burjuvazi için karakteristik bir eğilimdir. İlk önce ilişkide bulunduğu hoşnutsuz öğelerce gerçekleştirilecek bir liberal rejim değişikliği için bir perspektif olarak ve legal varlığının muhalefet olarak tanınmasını istemektedir.

Bu durumda sadece herhangi bir illegal çalışma yapmaktan kaçınmakla kalmayıp, baskalarının illegal çalışmalarda bulunmasından korku duymaktadır. Komünist Partisinin çalışmalarına karşı, Komünist Partisiyle kurulacak bir birliğe karşı duyduğu korku buradan kaynaklanmaktadır, çünkü orta burjuvazinin kanısına göre bu durum, "komünist" yada "kripto-komünist" olma suçlaması altında her eğilimden demokratlara karşı bir baskının uygulanması için diğerleri gibi bir bahane olacaktır. Bu nedenle eylem birliği çalışmalarına karşı ve halk yığınlarının eylemlerine karşı muhalefet etmektedirler; düşüncelerine göre bu eylemler kendi legal çalışma olanaklarını tehlikeye atmakta, muhalefetin ılımlı kanadı üzerindeki hükümetin olumlu düşüncelerini değiştirmekte ve rejimi liberalleştirmeye hazır başka düşüncede olanların kararsızlıklarını artırmaktadır.

Bu eğilim zararlıdır ve buna karşı savaşılmalıdır.

Birincisi : Tüm umutlarını rejim içindeki bölünmelere bağlayan anti-faşist güçler, niteliğini hiç değiştirmeden faşist rejimi yenilemek isteyenlerin elinde kesinlikle birer oyuncak haline geleceklerdir. Bu konum, başka bir nedenden dolayı iki yanılgıyı içermektedir. Bu tür bölünmeler olabilir, ama böyle bir tavır takınmanın yararı ne olur? Böyle bir tutum, Portekiz halkının savaşından ve sömürge halklarının savaşından ortaya çıkan rejimin içine düştüğü güçlüklerle dayanmaktadır. Başka düşüncede olanlar demokratik bir çıkış yolu aramamaktadır, diktatörlüğü, geniş halk yığınlarının çıkarlarının savunulmasını güven altına alan bir rejimle değiştirmeye uğraşmamaktadır. Onlar, Portekiz'de ve sömürgelerinde demokratik ve ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesiyle tehdit edilen büyük burjuvazi için bir çıkış yolu aramaktadır. Bu nedenle legalcilerin niyetlerinden farklı olarak şöyle denebilir : Anti-faşist güçlerin birliği, halk yığınlarının hareketi ve illegal örgütler ne kadar güçlü olursa, rejim içinde böylesi bir bölünme için olasılıklar o kadar daha fazla olur. Ancak bu, demokrasi güçleri için bir "amaç" olamaz. Olsa olsa en çok anti-

faşist halk hareketindeki gelişmenin bir sonucu olabilir, hem de demokratik güçler tarafından erkin ele geçirilmesini her ne kadar kolaylaştırırsa dahi yine de yerini tutmayacak bir sonuç.

İkincisi : Faşizm koşulları altında legal çalışmalarını illegal çalışmalara bağlamadan diktatörlüğe karşı geniş politik bir hareketin yaratılamayacağını deneyimler kanıtlamaktadır. 1945 ve 1949 yıllarında MUD'un arkasında MUNAF bulunuyordu, ve 1958 de seçimlere katılmak için gelişen legal hareketin yanında, savaşımlı örgütleyen ve uyaran çeşitli illegal anti-faşist güçler de vardı. Eğer geniş legal hareketleri uyarmak istiyorsak, illegal örgütlerden meydana gelmiş bir aygıtımızın bulunması gerekmektedir.

Üçüncüsü : Baskı aygıtı tüm gücünü Komünist Partisi üzerinde yoğunlaştırmıştır. En çok kovuşturmaya uğrayanlar, işkence görenler, en ağır cezalara çarptırılanlar komünistlerdir. Ancak faşist hükümet, komünist olmadığı halde devrimci çalışmalar yapanları da izlemektedir. Ve bunlar ister sadece sosyalist, cumhuriyetçi yada katolik olsun, her zaman "komünistlikle" suçlanmaktadır. Uygulanan baskı yüzünden bugün önümüzde, ya laşlaşmış güçlükler nedeniyle teslim olmak ve her çeşit devrimci çalışmadan uzak kalmak yada bu yolda devam etmek seçeneği durmaktadır. Bugünkü koşullarda legalcilik teslim olma ya yönelik bir eğilimdir.

Dördüncüsü : Legal çalışmalar ne kendine yeten bir amaç olabilir ne de faşizmin bugünkü koşullarında politik durumdan anayasalcı ve legal bir çıkış yolu gösterebilir. Erki elinde tutan büyük burjuvazi yasaları işine geldiği gibi hazırlamakta, istediği gibi şekil vermekte, değiştirmekte ve yürürlükten kaldırmakta, ama bu yasalara uymayı kendi yükümlülüğü olarak saymamaktadır. Bir yandan ezilen sınıfları yasalara uymaya zorlarken, diğer yandan kendisi için yararlı görüyorsa bu yasaları çiğnemekte ve yerine keyfi davranışları, laba gücü, terörü ve cinayeti geçirmektedir. İşte tüm bunlar faşist hukukta ve hükümetin uyguladığı politikada egemen olan ilkelere dir. (Görünürde) hiç kimse Portekiz halkının, en büyük

düşmanı tarafından çıkarılan yasalara saygı göstermek için moral nedenlere sahip olduğuna ilişkin düşüncüyü savunma cesaretini göstermemektedir. Ayrıca kendisine utku yolunu açmayan legal bir çalışmayla yetinmek için taktik yönden de hiç bir neden bulunmadığından, faşist yasal ışı hiçe sayma, illegal örgüt ve davranış biçimlerine başvurmak devrimci proleterlerin ve faşist diktatörlüğe son verilmesi için savaşı herkesin üzerine düşen moral bir görev ve politik bir zorunluluktur. Legal olanaklardan yararlanmanın yanında, illegal çalışmalar da güçlendirmek gerekmektedir.

Tüm bu nedenlerden, faşist diktatörlük koşullarında legal çalışmalarla yetinen politik gruplar yada anti-faşist kişilikler demokratik hareket üzerindeki etkileri güçsüz olan öğeler haline gelirler. Ancak kendileri de çalışmalarını, başkalarını çekmek istedikleri sınırlar içinde tutamazlar. Başka düşüncede olanların rejimi liberalleştirmek için yaptıkları çalışmalara gelince, bu liberalleştirme nasıl meydana gelecektir? Salazar'ı ortadan nasıl kaldıracaklardır? Tamamen legal bir şekilde, Tomas'ın (uşak giysisi yerine amiral üniforması taşıyan zavallı bir uşak) faşist anayasanın 81. maddesinin 1. Paragrafının kendisine verdiği hakkı kullanarak Konsey başkanını, yani efendisini görevinden almasını nasıl sağlayacaklardır? Elbette ki bu onlar için bir perspektif (açılım) değildir. Bu nedenle başkalarının, özellikle Komünist Partisinin illegal çalışmalarına karşı çıkan legalcilerden bir kaç gizli de olsa gerçekten bazı girişimlerde bulunmak istiyorlarsa çalışmalarını faşist yasallığın dışında da yürütmek zorundadırlar.

Burada söylenenler, bizim legal eylemlere yada legalliğini korumak isteyen böylesi girişimlere karşı olumsuz bir tavır takındığımız anlamına gelmez.

Faşist hükümetin, politik muhaliflerine anayasa ve yasalar çerçevesinde çalışma olanağı tanımadığı, ve eğer bunu yapma cesaretini gösterirlerse giriştikleri "yıkıcı eylemler" nedeniyle mahkûm ettiği bir gerçektir;

hükümetin, demokratik güçlerden çıktığı yasalara sık sık uyulmasını isterken kendisinin bunları açıkça çiğnemesi olgusu, yönetici kllığın yalıtılmasını, sosyal ve politik tabanının zayıflığını ve faşist yasallığı rejim için yetersiz bir savunma hattı haline getiren demokrasi hareketinin muazzam gücünü kanıtlamaktadır.

Bu yolda devam etmek gerekmektedir. Portekiz halkının çıkarlarını savunmak ve demokratik hareketi geliştirmek söz konusu olduğu sürece, yasal hükümlerin uygulanması ve yasalara uyulması istenmelidir. Parti eskisi gibi, halk hareketinin ve örgütlerin gelişmesi için tüm legal olanaklardan yararlanılmasının zorunluluğu üzerinde durmaktadır. Büyük ekonomik ve politik savaşları legal ve yarı legal bir temelden çıkarak başlatmak hâlâ olasıdır.

Biz ilkeleri, izlenen yönü ve eğilimleri tartışıyoruz. Biz bunu gerçekten faşist rejime son vermek isteyenlerle birlikte kardeşçe yapıyoruz. Muhalefetin eylem birliğine çeşitli politik akımlar katılmaktadır, ve bu nedenle izlenecek ortak yolu saptamak için tartışmak gereklidir. Tartışmalarda nedenler ileri sürmek ve nedenler reddetmek zorundayız. Bağlaşıklarımız bazı görüşlerini reddettiğimiz zaman neden şaşkınlığa düşmektedirler ? Onlar da bizimkileri reddetmiyorlar mı ? Bağlaşıklarımızın yada olması gerekenlerin, sadece Partiyle sık sık çatışmaya girmekle kalmayıp mümkün olursa yazılı, ve ellerinden gelirse sözlü olarak, fırsat çıkarsa açıktan açığa, ve her zaman için mümkün olan gizli bir şekilde Partiyi suçladıkları doğru değildir ? Taktik sorunlarda bir çoğunun, Parti istemediği için devrimin henüz yapılamadığı yalanını yaydığı doğru değildir ?

Dostlar ve yoldaşlar ,faşizme karşı verdiğimiz savaşta kardeşçe tartışalım! Birliğimizi güçlendirmek için, politik ve taktik açıdan izleyeceğimiz yön için, örgütlerde izlenecek yön için ilerleyelim. Fikir ayrılıklarına karşın giderek birbirimize yaklaşıyoruz. Bu alanda yurtsever cephe içinde bir çok başarı elde edilmiştir, ve daha birçokları elde edilebilir. Görüş açılarımızı yaklaştırmayı ve bizi utkuya götürecek ortak yolu bulmayı başaracağımıza inanıyoruz.

A L V A R O C U N H A L

U T K U Y O L U

DEMOKRATİK VE ULUSAL DEVRİMDE
PARTİ'NİN GÖREVLERİ

DIETZ VERLAG BERLİN-DAC TARAFINDAN
1981 YILINDA YAYINLANAN ALMANCA
BASKIDAN TÜRKÇEYE ÇEVİRİLMİŞTİR

KİTABIN ALMANCA BASKISINDAKİ YAYIMCI NOTU

Elinizdeki Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri Alvaro Cunhal'in eseri, partinin 1965 yılında yapılan VI.-Kongresinde Portekiz Komünist Partisi'nin programına alınması amacıyla hazırlanmış ve kongre hazırlıkları çerçevesinde 1964 Nisanında Merkez Komitesine sunulmuştur.

Eseri, 25 Nisan'dan sonra gelişen olayların ışığında incelersek, bunun yalnızca faşizme karşı bir suçlama yazısı olmadığını (çünkü bugün pek çok kişi bunu unutturmaya ve küçümsemeye çalışıyor), Marksizm Leninizm konumundan hareket eden bilimsel bir analiz örneği olduğunu görürüz.

"Utku Yolu"nda karakterestik özelliklerin tanımlamaları, Portekiz devriminin amaç ve yolları, kapitalist gelişim durumunun nesnel araştırması sonuçları, sınıf güçleri arasındaki ilişkiler ve zıtlıklar, iç ekonomik, sosyal, politik ve diğer etkenlerin nitelendirilmeleri yer almaktadır.

Yaşam, o zamanki analizler, öngörüler ve uyarıların bunların hepsi halen günceldir, doğruluğu kanıtlanmıştır. Bu, demokratik ve ulusal devrimin (devrimin basamakları böyle nitelendirilmiştir) belirtilen tüm hedeflere ulaştığı anlamına gelmez. Öngörülenler, herşeyden önce demokratik bir devletin kurulması ve emperyalizmden kurtuluş konusu için geçerlidir. Geçmişte ve gelecekte ortaya çıkacak tehlikeleri "Utku Yolu" tam bir açıklıkla belirtmiş ve bunlara karşı kesinkes uyarılarda bulunmuştur.

Herşeye rağmen faşizmin silah zoru ile yıkılması, halk yığınlarını, devlet aygıtına sahip olmasalarda sosyalizm yolunda ekonomik ve toplumsal derinlemesine değişiklikler yapmaya götürmüştür. Tarım reformu, ulusallaştırma ve iş kontrolleri demokrasi ve özgürlüklerin korunması için asgari önlemler olmuştur.

"Utku Yolu"ndaki tezde gelişiminin geçerliliğini bulan karşı devrimci darbe, Portekiz koşullarında sosyalizm ve demokrasi savaşımının birbirinin kopmaz bir parçası olduğunu kanıtlamıştır. Bu nedenle, yapılan değişiklikler demokrasi

nin kılıcı ve Portekiz ekonomisinin sosyalist yönde gelişiminin temel taşı olmaktadır.

"Utku Yolu"nun gösterdiği gibi dün nasıl tekeller ve toprak ağaları halk yığınlarının direnişi ile karşılaşan halka ve ulusa karşı politikalarını ancak demokratik özgürlüklerin tam baskı altında tutulması ve zorbalıkla dayatabiliyorlardıysa, aynı şekilde bugün de PKP'nin doğru olarak savunduğu gibi, tarım reformuna, ulusallaştırmaya ve iş kontrollerine karşı yapılan her saldırının kaçınılmaz olarak özgürlüklere, demokrasiye ve ulusal bağımsızlığa yönelik olduğu söylenebilir.

Bunlar madalyonun iki yüzüdür. Kapitalist, toprak ağalığı ve emperyalist yeniden canlanmanın politik gerçekleri bunu kanıtlamaktadır. "Utku Yolu" bunun böyle olması gerektiğini de açıklamıştır.

illegal Kitabın elinizdeki baskısı, herhangi bir değişiklik yapılmadan 1964 yılında ~~1964~~ ¹⁹⁶⁴ ~~yasa dışı~~ olarak yayınlanan Edicoes "Avante" tarafından yayınlandığı şekildedir. Yalnızca bazı bilimsel kavramların kolay anlaşılabilmesi için ekler yapılmıştır.

Mayıs 1979

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ

Yoldaşlar,

Devrimin önümüzdeki basamağında partinin politik ve taktik yolu bu raporun konusunu oluşturmaktadır. MK'nin daha önceki kararlarının devamında Portekiz'deki politik durumun nitelen-dirilmesi, demokratik ve ulusal devrim amaçlarının daha da açıklığa kavuşturulmasına, faşist diktatörlüğün yıkılma yolu daha derinlemesine incelenecek ve partinin görevleri belirtil-ecektir.

Faşist rejimin zorluklarının ve çelişkilerinin kesinleşme-si ile son üç yıl içinde rejimin krizi artmıştır. Halk yığın-larının hoşnutsuzluğu ve savaşım istekleri artmaktadır. Nes-nel koşullar, diktatörlüğe karşı ulusal savaşımın hızla geli-şebilmesi için elverişlidir.

Uluslararası durum aynı şekilde Portekiz işçi sınıfı ve de-mokrasi güçleri için elverişlidir. Dünya sosyalist sistemini yaratan işçi sınıfının tarihsel zaferleri, yer yüzündeki güç-ler dengesini temelinden değiştirmiştir. Bu zaferler sömürge-cilik düzenini yıkıma sürükleyen ulusal kurtuluş hareketleri-ne yol göstermiş ve onlara belirleyici biçimde dayanak olmuş-tur. Kapitalist ülkelerdeki işçi hareketleri gelişmektedir. İnsanlığın 1/3 nü saran dünyaa sosyalist sistemi uluslararası alanda giderek daha belirleyici olmaktadır.

Portekiz halkı kendisine en güçlü destek olan sosyalist dünyanın başarılarını selamlıyor. Şu anda açlığa, sefalete, bilgisizliğe ve baskıya mahkum edilmiş olan Portekiz halkı, sosyalist ülke halklarının yaşam düzeylerinin ve başarıları-nın yükselmesinden büyük bir sevinç duyuyor. Onların gelişim-lerinde önündeki zor savaşımın hedeflerinin ışığını görüyor.

Proletarya enternasyonalizminin ülkülerinden olan, Sovyet-ler Birliği'nde komünizm kuruculuğu gibi dev bir yapıt, tüm sosyalist blokun, uluslararası proletaryanın, dünyanın sömü-rülen sınıflarının ve ezilen halklarının çıkarlarına hizmet ediyor. Komünizm ve sosyalizm kuruculuğu, sosyalist ülkeler-in ekonomik ve savunma güçlerini sürekli olarak yükseltiyor, dünyadaki güçler dengesini sosyalizm lehine değiştiriyor ve böylelikle dünyadaki tüm devrimci süreçleri de olumlu olarak etkiliyor. Sovyetler Birliği'nin ve bütünüyle sosyalist sis-temin zaferleri hergün emperyalizmi zayıflatıyor ve Böylece

Portekiz halkının faşist zorbalığa karşı savaşımını kolaylaştırıyor.

Portekiz halkı, ulusal kurtuluş savaşlarını ve özellikle Afrika'daki Portekiz sömürgelerinde elde edilen başarıları selamlıyor. Sömürge halklarının haklı bağımsızlık mücadelelerindeki her kazanım, faşist Salazar diktatörlüğüne indirilmiş bir darbe ve bunun için Portekiz halkının savaşımına doğrudan bir katkıdır.

Portekiz halkı Portekiz'deki demokrasi hareketinde daha şimdiden önemli bir etken olan diğer kapitalist ülkeler işçi sınıfının aktif dayanışmasını, onların savaşım ve kazanımlarını selamlıyor.

Portekiz halkı, barış savaşımındaki başarıları, başta Sovyetler Birliği olmak üzere tüm sosyalist ülkeler tarafından yorulmadan izlenen barış içinde birlikte yaşama politikasını selamlıyor. Emperyalist savaş politikasına karşı kazanılan her başarı, faşist hükümetin konumunu zayıflatıyor ve ona emperyalist büyük güçler tarafından yardım yapılmasını zorlaştırıyor.

Uluslararası etkenler, bir ülkenin politik yaşamını güçlü olarak etkilemektedir. Ancak baskı altındaki hiçbir halk kurtuluşunun dışardan geleceğini bekleyemez. Halk, kendi kurtuluşunu kendisi sağlamalıdır. Portekiz'deki faşist diktatörlük, kendi iç çelişkileri nedeniyle ya da uluslararası baskılar sonucu kendiliğinden yıkılıp gidecek değildir. Yalnız ve yalnız Portekiz halkı savaşımıyla faşizm belasını ülkelerinden defedebilir, demokratik bir düzen kurabilir, ülkeyi barış, bağımsızlık ve sosyal ilerleme yoluna koyabilir. Burada işçi sınıfı öncüsüne komünist partisine özel bir sorumluluk düşmektedir. O, yalnızca ülkedeki durumu analiz etmek değil, aynı zamanda gerekli politik ve taktik çözümlerinde bulmak ve işçi sınıfının başında Portekiz halkının demokratik ve ulusal devrimini kararlı olarak utkuya götürmekle yükümlüdür.

Marksizm Leninizmle Portekiz komünist partisi, devrimin önümüzdeki aşamasında kendisine düşen tarihsel görevi yapmanın bilincinde olacaktır.

I

PORTEKİZ, AVRUPA ÜLKELERİ ARASINDA SONUNCU SIRADA

1."Ülkenin doğal yoksulluğu"

Salazar, Portekiz'in geri kalmışlığını ve yoksulluğunu hep "Ülkenin doğal yoksulluğu"na bağlamıştır. onu dinleyenler, nerdeyse Portekiz'in dünyanın en kötü bir yerinde olduğunu sanacaklar, iklim tarıma hiçte elverişli değil, hiçbir maden ya da enerji kaynağına sahip değilmiş gibi. Yani, ne yapsaydı ki diktatör...?

Oysa bu açıklamanın bütün amacı sadece hakim sınıfların ve faşist hükümetin çektiğimiz acıların suçlusu, sorumlusu, olmadıklarını idda etmekten başka birşey değil.

Peki, ülkenin bütün toprakları hakkında, Portekiz'deki nehirlerin suenerjisi gücü hakkında, hangi toprakların sulamaya elverişli oldukları hakkında ya da endüstrinin diğer Avrupa ülkelerine nazaran neden onyıllarca geri kaldığı hakkında hiçte doğru dürüst bir araştırma yokken nasıl oluyorda ülkenin "doğal fakirliği"nden söz edilebiliyor?

Ulusal ekonominin gelişimi bile bu açıklamanın temelsizliğini kanıtlamaktadır. Portekiz'li kapitalistler ve yabancı emperyalistlerin ülkenin zenginliklerini soymalarına bakılırsa, Portekiz'in doğal kaynakları az ve yoksul bir ülke olduğu savı giderek çürüyor.

1949 yılında faşistlerin tahminlerine göre hidro elektrik santrallerinin yıllık üretimi hiç bir zaman sekiz dokuz milyar kilovat saati aşamayacaktı. Oysa 1956 yılında Salazar bir İsviçre'li gazeteciye ulusal enerji kaynaklarının yetersizliğinden bahsederek altı yıl içinde tüm enerjinin harcanmış olduğunu belirtti.

Gerçekten ne oluyor? bu altı yılın bitiminde hidro elektrik santralleri yoluyla elde edilen elektrik miktarı 3,5 milyar kilovat saati geçmedi bu arada Portekiz nehirlerinin su işletme potansiyeli ortalama yirmi milyar kilovat saati olarak düzeltildi(bunun da gerçek sayıları yansıtmadığı sanılmakta).

Faşıtlar, yıllardır daha önceleri işlenmeyen Morcorvo'daki demirmadenlerinin silisyumlu olduğunu ve pek bir işe yarayacağını ileri sürüyorlardı. Ama Almanlar bu madenlerin sahibi olduktan sonra hemen dışsatıma başlamaya karar verdiler. Ayrıca Portekiz'de demir ve çelik sanayii kurmak isteyenlerin sayısı Moncorva'daki cevherin faşistlerin belirttiği kadar kötü olmadığını kanıtlıyor. İşin gerçeği ise, bu cevherin yüksek kaliteli olduğu ve bilindiği kadarıyla bile beş yüz milyon tonu aştığıdır.. Bu nesiller boyunca yüksek kaliteli demir ve çelik ihtiyacını garanti edecek düzeydedir.

1936 yılında Salazar, sulanabilir toprakların alanının genişletilmesinin hiç bir zaman 150.000 hektarı aşamayacağını idda ediyordu. Ancak büyük kapitalistler ve toprak sahipleri teknik ilerleme ile ilgilenmeye başlar başlamaz, Toncos'taki barajın yapımıyla Tejo ve Soraria boyunca 100.000 hektardan fazla alan sulanabilir hale geldi, aynı zamanda Tejo'nun güneyinde 400.000 hektardan fazla toprak Tejo'nun suyundan yararlanır hale geldi.

Salazar, 25 yıl önce, artık işlenecek toprak kalmadığını idda ediyordu. Ona göre "işlenecek her yer işlenmişti" Buna rağmen 1939 dan 1957'ye kadar tarımsal alandaki kullanılan toprak alanı %22 arttı. Ayrıca resmi istatistikler ekilmeye elverişli olupta henüz işlenmeyen alanların %15 civarında olduğunu belirtiyor.

Toprağın ve iklimin tarıma elverişsiz olduğu iddasına gelince: Korkunç teknik geriliğe rağmen Avrupa'nın en sık üzüm bağları ülkemizdedir. Üretilen şarabın dünyanın en iyilerinden olduğu bilinen bir gerçektir. Meyvecilik için koşulların pekte iyi olmadığı genellemesini bir yana bırakırsak, 400.000 hektarlık zeytinlikler vardır. Pamuk, şekerpancarı ve tütün ekiminin deneme mahiyetinde bile yapılmamaktadır. Portekiz'in dünyadaki mantar üretiminde birinci sıraya aldığını bile bile, tahıl ekiminin ilkel yöntemlerle yapılmasına rağmen ülkenin ihtiyacını karşılayacak derecede olduğunu bile bile nasıl olur da toprak ve iklimin koşullarının tarıma elverişsiz olduğu var sayılabilir.

İşte ülkenin geri kalmışlığı ve yoksulluğu "doğal yoksulluk"

gibi büyük bir yalanla saklanmaya çalışılıyor.

Ülkenin doğal kaynakları tüm Portekizlilerin refah içinde yaşamasına yeterlidir. Ama bu kaynaklar bir düzine tek el grubunun, birkaç yüz toprak sahibinin ve yabancı emperyalist güçlerin elinde ve sömürsünde olduğu için ve onlara hizmet eden bir faşist hükümet erkte olduğu için, evet yalnız ve yalnız bu nedenlerle Portekiz geri kalmışlığa yoksulluğa ve Avrupa ülkeleri içinde en son sıraya itilmiştir.

2. Portekiz ekonomisinin geri kalmışlığı

Salazar ve suç ortaklarının, bir yandan ülkenin "doğal yoksulluğu" ve bir yandan da gülünç bir abartmayla övdükleri "ülkeyi yenileme" eseri" arasında eşine ender raslanan bir çelişki bulunmaktadır.

Gelişme Bankası kurulması hakkındaki Kararname Raporu'na ve uzmanların hazırladığı resmi araştırmalara inanılacak olursa, Portekiz sanayii ülkeleri ile ekonomik olarak az gelişmiş ülkeler arasında bir yerde bulunuyormuş. İşte faşistlerin uzun ve içeriksiz konuşmalarından sadece Portekiz'in Salazar'ın sayesinde "ülkenin tarihinde eşi görülmemiş bir ilerleme ve yenileme eseri" ile tam bir gelişme içinde bulunduğunun sözde kanıtı!

Bu iddalarını her fabrikanın her önemsiz küçük işletmenin açılışında her kilovat fazla üretimde tekrarlıyorlar. Portekiz ekonomisinin yumurtladığı bir tek yumurta için bile yirmi dört saat gevezelik ediyorlar.

Bu yalanlar ne kadar çok yinelenirse yinelensin gerçekleri değiştiremezler. Ulusal gelir, demir-çelik ve elektrik enerjisi ya da genel olarak enerji, dış ticaretin yapısı, emekçilerin yaşam düzeyi, en küçük bir ikircime yer bırakmayacak şekilde Portekiz ekonomisinin gelişiminin diğer Avrupa ülkeleri ile oranlanamayacak kadar düşük olduğunu kanıtlar.

Avrupa ölçeğinde son üç sırayı alan, ekonomileri pek çok bakımdan Portekiz'e benzeyen, hatta bazı alanlarda ondan ileri olan Franco İspanya'sı ve gerici Yununistan'ı hesaba koymazsak ekonomik durum daha da açık anlaşılır.

Kişi başına düşen ulusal gelir 250 Amerikan Dolarıdır. Bu kadar düşük bir ulusal gelir hiçbir Avrupa ülkesinde yoktur.

Zavallı Franco- İspanya'sında bile Portekiz'dekinin 1/6'ı kadar daha yüksek bir gelir vardır. Yunanistan'da ise daha ileri bir durum göze çarpıyor. Bu, ulusal gelir farklılıkları, Portekiz'in bir yarım yüz yıl geride olduğunu gösteriyor. İrlanda'da, İtalya'da, Avusturya'da ve Hollanda'da kişi başına düşen ulusal gelir 500 ile 1.000 Amerikan Doları arasındadır. Belçika, Fransa, Danimarka, Federal Almanya, Norveç, Büyük Britanya ve Lüksemburg'da ise 1.000-1.200 Amerikan Doları, İsveç ve İsviçre'de 1.500 Doları aşmaktadır.

Demir ve çelik üretiminde de durum aşağı yukarı aynı şekildedir. Portekiz'de kişi başına düşen ham çelik tüketimi 60 kilodur. Yunanistan ve İspanya dışındaki diğer Avrupa ülkelerinde ise bu oran 4-9 kat daha fazladır.

Portekiz'de kişi başına ortalama 400 kilovat saat elektrik düşmektedir. Bu diğer Avrupa ülkelerinde 3-24 kat daha fazladır. Bu oranlama yine Yunanistan ve İspanya'yı ayırmak gerekir. Kaldı ki İspanya, Portekiz'in aşağı yukarı iki katı elektrik üretimine sahiptir.

Taş kömürü, linyit, petrol ürünleri, yer gazı ve hidro elektrik santralleri konusunda da Portekiz ile diğer Avrupa ülkeleri arasında bir hayli mesafe vardır. Yunanistan 1/3, İspanya iki kattan daha fazla, diğer ülkeler ise 5-12 kat daha fazla kişi başına üretime sahiptirler.

Dış ticaretin yapısı, Portekiz'in geri kalmış bir ülke niteliğini ortaya koymaktadır. 1962 yılında hammadde ve yarı işlenmiş maddelerin dış satımı toplam dış satımın %52'si oranına yükselmişti. Aynı yılda sanayi mallarının dış alımı ise toplam dış alımların %61'ini bulmuştu. Burada Portekiz'in sömürgelere sahip olduğu halde, üretilmiş malların dış satımı ve hammaddelerin dış alımı konusunda tam tersine bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Daha gelişmiş Avrupa ülkeleri ile ticari ilişkiler Portekiz'in geri kalmışlığı ve bağımlılığını göstermektedir. 1962 de Büyük Britanya'dan satın alınan her ton için 7.700 Escudo ödenmiş, Büyük Britanya'ya satılan her ton için 3.600 Escudo alınmıştır. Almanya'dan ithal edilen her ton için 11.000 Escudo ödenmiş, oraya ihraç edilen her ton için ise 3.600 Escudo alınmıştır. Durum sömürgelerle yapılan ticarete tam tersinedir:

Aynı yıl içinde sömürgelerden alınan her ton için 3.500 Escudo ödenmiş, buna karşın sömürgelere satılan her ton başına 9.800 Escudo sağlanmıştır. Bu oran Portekiz'in gelişmiş kapitalist ülkelerle olan ticari ilişkileriyle, sömürgelerin sömürgeci Portekiz'le olan ticari ilişkileri arasındaki yakın benzerliği gösteriyor. İşte faşistlerin anlattığı "arada bir yerde olmak" masalının gerçek yüzü. Bu gerçek ise ekonomik gelişimin ileri ya da, orta karar bile değil, korkunç geri olduğudur.

Kapitalizmin eşitsiz gelişimi(dalgalanmalarla da olsa) Portekiz'in zararına bir keskinleşme getiriyor. Daha gelişmiş ülkelerle alışverişte satılan ^{malın} fiyatı göreceli düşerken, onlardan alınan malların fiyatları artmaktadır. Bu, "Terms of trade" denilen ticari ölçülerin 1953'ten bu yana yıldan yıla %7 den %40 a yükseldiği bir dönemde olmaktadır. İşte bunlar faşistlerin idda ettiği gibi gelişmiş ülkeleri "sardığımız" uydurmasının tam ~~tem~~ tersine giderek daha da artan bir mesafe ile onların gerisinde kaldığımızı gösterir.

Ülkenin geri kalmışlığı doğrultusunda Portekiz'deki yaşam düzeyi de Avrupa'dakilerin en düşüğüdür. Portekiz'lilerin günlük besini ortalama olarak 2.500 kaloriye sahiptir. Avrupa'nın diğer kapitalist ülkelerinden ikisinde bu ortalama 2.800 yedi ülkede 2.900-3.000 arasında ve beş ülkesinde ise 3.000 kaloriden daha yüksektir. Bizden başka Avrupa'nın hiç bir başka ülkesinde bu kadar az balık, yumurta, süt ve süt mamulü tüketilmemektedir. Her Portekiz'li yılda 20 kilo et yiyebilirken diğer ülkelerin büyük bir kesiminde 50, 60, 70 kilo ve daha fazla miktarda et yenilmektedir. Portekiz'li yılda ortalama dört kilo yumurta yiyebilirken, diğer Avrupa ülkelerinde bu oran 8-16 kilo arasındadır. Portekiz'li yılda ortalama iki kilo süt ve süt mamulü tüketirken, diğer ülkelerde bu 8-20 kilo arasındadır.

Görüldüğü gibi ortalama değerlerde, tüketim toplumun değişik sınıflarına göre yapılmamıştır. Portekiz'li emekçiler, etin sadece bayram günlerinde sofraya konabildiğini, yumurta ve sütün ise sadece zenginlerin masalarında bulunduğunu çok iyi bilmektedirler.

Diğer yaşam koşulları konusunda Portekiz halkının ^{hakkını} öbür Avrupa halklarından giderek farklılaşmıştır. Örneğin konut sorununda neler görüyoruz? Faşistler, her yapı dolayısıyla büyük

bir propaganda yaygarası koparıyorlar. Hatta çok yapı yapıldığını öne sürüyorlar. Oysa Portekiz'de yılda bin kişiye 3,5 konut yapılmakta. İspanya dışında diğer Avrupa ülkelerinde ise bu sayı beş ile dokuz arasında bulunuyor.

Bütün bunlar, faşisler "arada bir yerde " deseler de, ülkenin geri kalmışlığını ve "az gelişmiş" bir ülke olduğunu gösteriyor.

Yüz yıllarca sömürge köleliği altında bulunan ülkelerle gelişmiş kapitalist ülkeler arasında ama kapitalistler tarafından "arada bir yerde" bulunmak Portekizlileri mutlu edemez. Portekiz'in Avrupanın en yoksul ve geri kalmış ülkesi olması Portekizlileri hoşnut edemez.

3. Avrupa'da sonuncu

Portekiz endüstrisinde sermayenin bileşimi araştırıldığında, gelişmiş ülkelerle ileri sanayinin bir belirtisi sayılan hammadde, donanım amortismanı ve enerji ile ücretler arasındaki yüksek derecedeki bağlantıya raslanması, ilk bakışta gerçekten şaşırtıcıdır.

Toplam 28 önemli sanayi dalında bu bağ (sermayenin organik bileşimi) 6,5 tur. Yani, bu kollarda üretilen malların değerindeki donanım, hammadde enerji vb. (değişmeyen sermaye) ücretlerle yani değişken sermayeye oranla aşağı yukarı yedi kat daha yüksektir. Bu sayıya donanımın, teknik düzeyin ve otamasyonun ağırlıkta olduğu sanayi ülkelerinde raslanabilmektedir. Portekiz'de ise sermayenin organik bileşimindeki bu yüksek oran hiçte aynı anlamda değildir. Yalnızca çok sınırlı bir alanda donanımın önemini yansıtmaktadır (örneğin: kimyasal gübre dalındaki organik bileşim 14, çimentoda 6, lastik üretiminde ise 7). Genelinde ise bu yüksek organik bileşim imalat sanayindeki hammaddeye düşen payın ağırlıkta olması ve işgücüne ödenen ücretin aşırı düşüklüğünü, yani geri kalmışlığı göstermektedir. (reçine üretiminde 53, şekerde 34, değirmenlerde 29, tabakhanelerde 12 ve mantar üretiminde ise 7 dir).

Gerçekte Portekiz endüstrisi genel olarak hammadde işleyen tiptedir. Buna örnek olarak en önemli dış satım malları olan

mantar, konserve, reçine ve ağaç sayılabılır. Mantar reçine un fabrikaları, sabun ve tabakhanelerde hammaddeye ayrılan, pay %95 ten fazladır. Konservecilik, kimyasal gübre, pamuk, pamuklu eşya , kağıt, lastik, şeker, bıçakçılık, boya gibi üretim dallarında hammaddeye düşen pay %80 ile 95 arasındadır. İşte ilk bakışta insanı yanıltan ve ileri bir endüstri varmış gibi gösteren sermayenin yüksek derecede organik bileşime sahip oluşu aslında sadece sanayinin geri kalmışlığını kanıtlıyor.

Yalnız, kibrit, çimento, bira, yüklü hidrolik kireç, porse-len ve çanak çömlek üretimi dallarında değişmeyen sermayenin %10'u donanım payına düşmektedir. Bu sonuçlar ise sanayileş-me sürecinden ve teknik ilerlemeden çok uzaklardadır. Sana-yi kollarının çoğunluğunda donanım düşen pay %2 ile 8 ara-sında oynamaktadır.

Bu durum çoğu sanayi kolunda makina parkları ve donanımın eski, aşınmış, ve müzelik olduğu gözlenirse daha da kolay an-laşılır. İkinci sanayi kongresinde verilen sayılara göre, sa-nayi kollarında eskimiş makinaların % de olarak oranları şöy-ledir: Demir-dökümde %97, kağıt yapımında %85, un fabrikala-rı, şeker ve lastik yapımında %80, boya, kiremit, tuğla ve kırmızı topraktan yapılmış çanak çömlek dalında ise %75, cam sanayiinde %70, iplik ve çukolata iş kollarında %50 ile 70 arasında, çimento, seramik, süt ürünleri, pamuklu dokuma, metal, vida ve çivi iş kollarında %30-50 dir. İşte bu sayılar "tarihimizde eşi görülmemiş bir ilerleme ve yenilenme eseri"nden bahseden faşistlerin utançtan yüzlerini kızartmalıdır. (eğer kızaracak yüzleri varsa).

Görüldüğü gibi bazı sanayi iş kollarında tümünden yeni dona-nımlara gereksinin duyulmaktadır. Ülkemizi ziyaret eden tek-nikerlerin, bazı sanayi iş kollarındaki makina parklarını neredeyse hurdalık olarak nitelendirmelerine hiçte şaşmamalı.

Örneğin: Donanımı göklere çıkarılan pamuklu tekstil sanayiindeki durum nedir?

Bir dokuma makinasının ortalama ömrü yirmi yıldır. Oysa bu iş kolundaki makinaların %15'i 50 yıldan daha eskidir. Ayrıca işçi başına düşen iş sayısı 70 , yani bir İngiliz dokuma işçi-sine düşenin yarısı ve bir Fransız dokuma işçisinin ise 1/3'i kadardır. İşte pamuklu tekstil endüstrisindeki bu durum diğer

pek çok endüstri iş kolu için de geçerlidir.

Demir yolculuğumuz da Avrupa'da geri kalmışlığı ile biliniyor. 1962 de 470 lokomotif ve 11692 vagon hizmette idi. Yani yüz bin nüfusa beş lokomotif ve 127 vagon düşmekte. Oysa gelişmiş ülkelerde bu sayılar aynı nüfus başına 3-6 kat daha fazla lokomotif ve 3-7 kat daha fazla vago arasındadır. Portekiz'de ki ulaştırma ve taşımacılık yoğunluğuda çok düşüktür. Portekiz'e oranla diğer ülkelerdeki kilometre başına düşen ton sayısı iki ile seksen kat daha yüksektir. Kilometre başına taşınan yolcu sayısı ise, Portekiz'dekinden üç ile on sekiz kat daha yüksektir.

Faşılar, sanki bütün Portekiz'in demir yolları öyleymiş gibi yabancılara elektrikli hatları gösteriyorlar. Ama bu hatlar bile bir ilerlemeyi değil, sanayide geri bırakılmış bir ülkenin tipik sınıfsal politikasını yansıtıyor: Lizbon Porto arasında lüks ekspres trenler, diğer bütün hatlarda yavaş posta trenleri. Turistik hatlarda iyi bir yolculuk (olduğu kadar), ülkenin en büyük bölümünde ise berbat demir yolları. Burjuvazi için birinci sınıf, işçiler için tamamen eskimiş vagonlar.

Sanayi ve ulaşımın geri kalmışlığı, tarımsal alandaki geri kalmışlıkla kol kola gidiyor. Portekiz, tarımının Avrupa'nın diğer kapitalist ülkeleri ile karşılaştırmasında (Traktör, kimyasal gübre kullanımı, hayvan sayısı ve önemli tarımsal ürünlerin hektar başına oranlaması göz önüne alınarak) Portekiz'in "genelinde bir tarımülkesi" olduğunu, ancak bu alanda da diğer Avrupa ülkelerinin çok gerisinde bulunduğunu gösteriyor.

Tüm Avrupa ülkeleri hakkındaki elimizdeki veriler 1961 yılına aid olmakla birlikte, kısa bir süre içinde tarımsal alandaki durum değişmediği için yine de güncel bir karşılaştırma yapmamız olanaklıdır.

Tarımda traktör kullanımı hangi durumdadır? 1961 yılında Portekiz'de 10748 traktör bulunmakta idi. Yani tarımsal kullanımda olan 10000 hektar başına 26 traktör düşmekteydi. Sadece İspanya ve Yunanistan bu konuda Portekiz'den farklı değil. Diğer tüm Avrupa ülkeleri, Portekiz'le oranlanamayacak kadar fazla traktöre sahip. Bu ülkelerin çoğunluğunda on kat, hatta 15-20 kat daha fazla traktör kullanılıyor. Bu alanda gelişmiş ülkelere yetişebilmesi için Portekiz'in 10.000 den 100.000 e

hatta 150.000 traktöre sahip olması gerekmektedir. Kapitalist Avrupa ülkeleri sahip oldukları traktör sayısına göre sınıflandırılırsa, Portekiz, tarımsal alan olarak en başta olduğu halde traktör sayısında sıranın sonunda yer alıyor.

Gübre kullanımı ne durumdadır? 1961 yılında Portekiz'de 138.200 ton kimyasal gübre (değerli gübre) kullanılmıştır. Bu miktar yararlanılan tarımsal hektar başına 33,5 kilo demektir. Ülkelerin çoğundaki kullanım ise bunun kat kat üstündedir. Tarımı güçlü olan ülkelerde ise kullanım, Portekiz'dekinin dört beş katı kadardır. Ülkeleri kullandıkları kimyasal gübre miktarına göre sıralarsak, Portekiz bu sıranın başında yer alan ülkenin %16'sı kadar tüketime sahiptir.

Sürülerin, hayvanların sayısal durumu nasıldır? 1961 de Portekiz'de 895.000 sığır, 68.000 at, 126.000 katır, 232.000 eşek 1,5 milyon domuz, 5 milyon koyun ve 600.000 keçi bulunmaktaydı. Bu mevcut "beş-norm"a indirildiğinde, Portekiz'de 100 hektar tarımsal alanda 506 "norm baş" hayvan ve bin nüfus başına ise 244 baş hayvanın bulunduğu görülür. Bu konuda gelişmiş ülkelerin düzeyine ulaşılabilmesi için hayvan sayısının iki katına hatta üç katına çıkarılması gerekmektedir.

Ülkeler, tarımsal ~~tarımsal~~ kullanım alanlarına oranla sahip oldukları hayvan sayısına göre sınıflandırılırlarsa, Portekiz yine %23 oranı ile bu listenin sonunda yer almaktadır.

Önemli tarımsal ürünlerin hektar başına durumu nasıldır? gübre kullanımı ve hayvan sayısı ile doğrudan doğruya ilgili olduğu için bu alanda da Portekiz Avrupa'da en kötü durumdadır. Diğer Avrupa ülkelerine göre ortalama mahsul inanılmayacak kadar düşüktür. Hektar başına 6,5 çeki buğday, ve 4 çeki çavdar ve arpa, 2,4 çeki yulaf, 12,8 çeki mısır, 83 çeki patates (çevirenin notu: bir çeki 60 kilodur). Portekiz'in gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilmesi için, 3-5 kat buğday, 4-7 kat arpa ve mısır, 5-15 kat yulaf, 2-3 kat patates daha fazla mahsul alması gerekmektedir. Kapitalist Avrupa ülkeleri, hektar başına aldıkları önemli ürünlerine göre sınıflandırılırlarsa, Portekiz, üzümçülükte iyi olmasına rağmen yine de sıralamanın başında bulunan ülkenin %23'ü ürünle en son sırada kalmaktadır.

Tarımın yukarda adı geçen dört önemli ögesi göz önünde bulundurularak yapılan sıralamada yüz puanla başı çeken Hollanda'ya

oranla Portekiz, yirmi puanla bu sıralamanın en sonunda yer almaktadır. Bu durum şu anlama geliyor: Portekiz tarımının Avrupa'nın ileri ülkeleri düzeyine ulaşabilmesi için beş kat daha fazla traktöre sahip olmamız, beş kat daha fazla gübre kullanmamız, beş kat daha çok hayvana sahip olmamız ve yine beş kat daha çok hektar başına ürün alabilmemiz gerekmektedir.

İşte, tekel grupları ve büyük toprak sahipleri erkinin Portekiz tarımını sürükledikleri acı durumun tablosu. Portekiz gibi "Çalışabilen nüfus"un %47'sinin tarımla uğraştığı bir ülkede böylesi bir geri kalmışlık zorunlu olarak genel bir yoksulluk ve çok düşük bir yaşam düzeyini getiriyor.

Sık sık ülkenin hiç de okadar geri kalmış olmadığı, çünkü brüt toplumsal üretimde imalat sanayi ve yapı işlerinin %38,8 gibi bir paya sahip olduğu, buna karşın tarım payının yalnızca %23,5 olduğu, ileri sürülüyor. Tarımsal üretimin göreceli ağırlıkta olması o ülkenin az gelişmişliğinin simgesi değil midir yani? ... Diye devam ediyor rejim savunucuları...

Gerçekte ise bu sayılar sanayideki ileriliği filan değil tarımdaki korkunç geriliği yansıtıyorlar. Sanayide, çalışan başına düşen brüt toplumsal üretim 40.000 Escudo gibi çok düşük bir düzeydedir. Tarımda ise bu 9000 Escudoyu bile bulmuyor.

Faşist diktatörlük bizlere çetin bir miras bırakacak. Endüstriyi, taşımacılığı ve tarımı en gelişmiş kapitalist ülkelerinkine yakın bir düzeye getirebilmek için Portekiz halkının dev bir gayret göstermesi gerekecek. Çünkü pek çok alanda aşağı yukarı sıfırdan başlamak gerekecek.

Bu geri kalmış, yoksul ve aç ülke ayrıca onu geri kalmışlığa yoksulluk ve açlığa zorlayanların çıkarlarını savunmaktan başka hiç bir işlevi bulunmayan askersel ve bürokratik devlet aygıtı gibi taşınması güç bir yük altındadır.

Bu asalak aygıtı beslemek için, faşist hükümet yıldan yıla vergileri yükseltmekte ve böylece vergi yükünün ana ağırlığını emekçi sınıfların ve orta katmanların omuzlarına yıkmakta, bunlarla da yetinmeyip giderek artan borçlara sarılmaktadır. Alınan borçlar çoğunlukla verimsiz alanlara yatırılıyor. Devlet borçları nerdeyse yirmi milyar Escudoyu buluyor. Bunların ödenmeye çalışılması bile herşeyi silip süpürüyor.

Halkın refahı ve ülkenin bağımsızlığı için gerekli şeylerin sağlanabilmesi ancak ulusal zenginliklerin doğru kullanılması, sanayileşme, tarımın modernleştirilmesi ve devletin asalakça yüklerinden kurtulunması ön koşullarına bağlıdır. Ancak bu işin şimdiki ekonomik ve politik düzen içinde gerçekleşmesi olanaklı değildir.

Portekiz'in Avrupa ülkeleri sıralamasında en sonuncu yerde faşist İspanya ve gerici Yunanistan düzeyine yakın bir yerde olması çağımızın çok gerisinde sanayi ve tarımsal düzeyde bulunması ülkenin doğal zenginliklerinden yoksul oluşundan değil, kendi çıkarları için ülkeyi talan eden bir avuç tekelle ve büyük toprak sahibinin erkte oluşundandır, yabancı emperyalizmin ulusal zenginlikleri ve Portekiz ekonomisinin en önemli kollarını ellerinde ve denetiminde tutmasındandır. Portekiz'in kendisi bağımlı bir ülke iken aynı zamanda sömürgeci oluşu ve buyuzden de hakim sınıfların genel ekonomik gelişime ilgi duymamalarındandır, emekçi sınıfların satın alma güçlerinin azaltılmış, yoksulluk içinde ve acımasız bir sömürü altında tutulmalarındandır, devlet bütçesinin önemli bir bölümünü yutan savaş politikası uygulamasındandır, ülkede 38 yıldır halkın istemlerini zorbalıkla bastıran, tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin terör ve zorbalık politikasını uygulayan faşist bir diktatörlüğün varlığındandır.

Portekiz'in ekonomisi gelişmiş bir ülke , halkının refah içinde bir halk, yurdumuzun bağımsızlığı güvence altında bir ülke olabilmesi için, hükümetin değiştirilmesi yeterli değildir. Bu belanın köklerinin kazınması zorunludur.

Faşist hükümet, yabancı emperyalizm ve büyük toprak sahipleri ile bağlanmış tekellerin terör hükümetidir. Faşist diktatörlüğe karşı ulusal hareket ise anti tekelle ve anti emperyalist bir harekettir. Faşist diktatörlüğün yıkılması, giderek onun toplumsal varoluşu nedenlerini de ortadan kaldırmalı, halkın çıkarlarına hizmet eden ve ülkenin bağımsızlığını güvence altına alacak derinlemesine toplumsal dönüşümleri de gerçekleştirmelidir. Şimdiki koşullar altında uğrunda savaştığımız devrim, bir demokratik ve ulusal devrimdir.

II

TEKELLERİN ERKİNİ YIKMAK İÇİN

1. Faşist diktatörlük ve tekellerin ortaya çıkışı

Faşist diktatörlüğün kurulmasına yol açan 1926'daki askersel devirme, büyük kapital ve büyük çiftlikçi güçler tarafından hazırlanmış ve sahneye konmuştur. Darbenin amacı, devlet aygıtını eline geçirmek, küçük ve orta burjuvaziyi erkten uzaklaştırmak ve işçi hareketini durdurmaktır.

1926 yılında orta burjuvazi, sanayide bankacılıkta oldukça önemli bir ağırlığa sahipti. Sanayi kollarının çoğunluğunda henüz tekelci kapitalin egemenliği yoktu. Sanayi ve banka sermayeleri, henüz ülkenin ekonomik yaşamını tam denetim altına alacak kadar sıkı sıkıya kaynaşmamıştı. Faşist hükümetin işe koşulmasıyla, büyük kapital bu aşamaları atlayarak doğrudan doğruya devlet zoru ile kendi çıkarlarını dayattı.

Kendi iç yasallığı dolayısıyla kapitalizm ve özellikle serbest rekabet, sermayenin merkezileşmesine, yoğunlaşmasına ve tekelleşmesine yol açar. Ama bu süreç geri kalmış bir ülkede oldukça yavaştır. Bu arada büyük sermayenin yok edici etkisine karşı küçük ve orta kapitalistler umutsuz bir direniş gösterirler. Faşist diktatörlüğün tarihsel görevi, büyük sermaye ve büyük çiftlikçilerin hizmetinde bu süreci hızlandırmaktır.

Faşist hükümetin 38 yıllık erki boyunca bütün işlevi, işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıfların sömürüsünü artırmak, bu yolla burjuvaziye daha fazla kâr sağlayarak en hızlı biçimde sermaye birikimini gerçekleştirmeye çalışmak olmuştur. Bu işlev, büyüklerin korunması, küçüklerin ezilmesi, ulusal zenginliklerin ve en önemli ekonomik işlerin bir avuç büyük kapitaliste devredilmesi şeklinde yerine getirilmiştir. Bu amaçla hükümet, tüm devleti, baskı aygıtlarını, silahları, yasaları ve mahkemeleri büyük sermayenin hizmetine vermiştir. Bu amaç için hükümet "Korparatif organizasyon" denilen koordinasyon (eş güdüm), yönetim ve ekonomik egemenlik için çalışan koskoca bir aygıt kurmuştur.

Böylece merkezileşme, yoğunlaşma ve tekelleşme uzun süreç içinde serbest rekabetin doğal sonucu olmaktan çıkmıştır.

Faşist hükümetin politikası ile, tekellerin oluşması zorla, kısa sürede, yasalar ve bakanlık kararları ile, baskı ve terörle direnişleri kırarak ve büyük kapitalin planlarını uygulayarak oluşmuştur.

Ölmüş faşistlerden biri olan Botelho Moniz'in "korparatifçiliğin ilk iyi örneği" adını verdiği değirmen tesislerindeki sermayenin yoğunlaşması örneğinde olduğu gibi, her sanayi kolunda daha büyük işletmeler kurulmuş, küçük işletmeler zor durumda bırakılmış ve onların büyük işletmeler tarafından yutulmaları ve ele geçirilmeleri sağlanmıştır.

Sanayide sermayenin yoğunlaşması ve tekellerin oluşturulması, bankacılıkta da yoğunlaşmayı ve banka tekellerinin oluşmasını kolaylaştırmıştır.ve onlara yeşil ışık yakmıştır.

1928'de en küçük bankaların (banka evleri diye anılan) aktif tabanı bankaların tüm aktif tabanının %13 ünü oluşturmaktaydı. 1949 da bu oran %1,6 ya düştü. 1928 de bu banka evlerine yatırılmış paralar toplam vadeli hesapların %20 ni oluştururken, 1949 da bu oran %1,7 ye düştü. 1928 de dört büyük banka tüm vadeli hesapların %64 üne sahip iken, 1949 da %71 oranında bir hisseye sahip oldular. Bankalar, ulusal yaşamın tüm alanlarında tekellerin hakimiyetinin kurulmasında çok önemli bir yer aldılar.

Endüstride ve bankalardaki sermaye yoğunlaşmaları, endüstri ve banka tekellerinin oluşmaları, şirketler arası birleşmeler ya da bankaların sanayi ile olan ilişkileri, bütün ulusal ekonomide mali oligarşinin egemen bir konuma gelmesini sağladı. Bu, kapitalist gelişimin kaçınılmaz bir sonucu idi. Ama faşist hükümet tarafından zorla hızlandırılmış biçimiyle.

İkinci dünya savaşının başlangıcına kadar olan dönemde nasıl ki faşist politikanın karakteristik özelliği büyük finans gruplarının yaratılmasını kolaylaştırmak idi ise, savaştan sonra da "sanayileşme" ve "ekonomiyi canlandırma" adları altında yine bu gruplara yardım etmek, işçi sınıfının sınırsız sömürsünü sağlamak ve acımasız saldırılarla küçük işletmeleri ulusal ekonomiden silmek olmuştur.

2. Anonim şirketler ve kapitalin merkezileşmesi

Merkizileşme ve yoğunlaşma sürecinde anonim şirketler önemli bir rol oynamışlardır. Uzun kapitalist gelişim sürecinde sermayenin büyük işletmeler kurma istemleri, bireysel sermayelerin anonim şirketler yoluyla merkezileşmesi, büyük sanayi yatırımlarını olanaklı kıldı.

Marks, şöyle belirtiyordu:".....işin toplumsal üretkenliğinin yükselmesi, daha büyük ölçekte üretim yapılması ve bu nedenle tek tek kapitalistlerin büyük ana paralar yatırımları gerektiğinde,....bu kısmen merkezileşme yolu ile sermayelerin daha azelleşme toplamasını getirir..... yani sermayelerin toplumsal miktarının artmasını değil, yalnız değişik bir şekilde paylaşılması anlamına gelir.¹

Portekiz'de 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana anonim şirketler giderek önem kazanıyor. Ancak faşist diktatörlüğün kurulmasından, tekellerin korunması politikasının uygulanmasından ve tüm ulusal zenginliklerin ve ekonomik yaşamın finans kapitale teslim edilmesinden sonra bu anonim şirketler belirleyici ağırlık kazandılar. Özellikle ikinci dünya savaşından sonra yeni endüstri kollarının ve büyük hidro elektrik santrallerinin geniş yatırımlara gereksinim duymaları, onlara sermayenin merkezileşmesi yoluyla yeni bir atılım yapma olanağı sağladı.

1935-1939 arasında o zamana kadar kurulmuş ne kadar şirket varsa hepsinin toplam sermayesinin %27 si kadar olan 113.505.000 milyon escudo toplam sermayeli 95 anonim şirket kurulmuştur.

Yine bu süre içinde o zamana kadar var olan toplam sermayenin %61'i demek olan 253 milyon 737 bin escudo kapitale sahip 4743 sınırlı sorumlu şirket kurulmuştur.

1955-1959 arasında anonim şirketlerin sermayeleri bir milyar sekiz yüz milyon escudoyu aşmıştır. Diğer bir deyimle: Sınırlı sorumlu şirketlerinkinin iki katından daha fazla bir sermaye oluşmuştur. Yani, bu yıllarda anonim şirketlerin sermayeleri, bütün kurulmuş şirketlerin sermayelerinin %70 ini kapsarken, sınırlı sorumlu şirketlerinki sadece %29 olarak kalmıştır. Aynı zamanda komandit şirketler sürekli olarak önemlerini yitirmektedir. 1935-1939 arasında komandit şirketlerin tüm şirketler sermayesindeki payı %12 iken 1955-1959 arasında yalnızca %1 oranında olmuştur.

1. Karl Marks: Das Kapital, 2. cild, Karl Marks-Friedrich Engels: Eserleri, cild 24, sayfa 356

Tüm şirketler ortalama sermayesini gözden geçirdiğimizde, aynı şekilde anonim şirketlerin kazandıkları önem göze çarpar. Sınırlı sorumlu şirketlerin ortalama kapitali, savaş öncesinden bu yana pek değişikliğe uğramadan 50 bin ile 100 bin escudo arasında kalmıştır. Anonim şirketlerinki ise 1955-1959 arası da 1 milyon 195 bin escudodan 11 milyon 152 bin escudoya yükselmiştir.

Bir kaç sınırlı sorumlu büyük şirketin hala bulunmasına rağmen, yeni sermayeleri harekete geçirmek amacıyla bunların anonim şirketlere dönüştürülmesi eğilimi vardır. Anonim şirketler yoluyla büyük sermayeciler küçükleri çekmekte, kandırmakta, onların sermayesini kendi çıkarları için kullanmakta ve yönetmektedirler.

Aynı şey serbest meslek sahipleri ve memurların tasarrufları vb. içinde geçerlidir. Giderek artan tahvil dağıtımı (1959 sonunda 5 milyar escudoluk ve 1960 sonunda 7 milyar), büyük şirketler belli bir anlamda bankacılık işlevi de yapmaktadırlar. Çünkü tahvil vermek, düşük faizle para sağlamış olmak, yani disponibiles kapital denilen tasarruf edilmiş sermaye elde etmiş ve bunu kâr getiren bir işe (kendi şirketinde) yatırmak demektir. Bu yolla büyük şirketler kendilerine ait olmayan geniş sermayelerden de kâr sağlamaktadırlar.

Günümüzde Portekiz'de büyük işletme, büyük fabrika, büyük şirket ve tekel grubu terimleri anonim şirketler ile eş anlamdadır. Bu eş anlamlılık ters yönde de geçerlidir. Bu nedenle, diğer şirketlerin ortalama sermayeleri 200 bin escudoyu bile bulmazken, anonim şirketlerin ortalama nominal kapitaleri (itibari sermaye) 20 milyon escudoyu aşmıştır. Anonim şirketler ortalama 324 ücretli işçi çalıştırırken, diğer şirketlerde bu sayı yalnızca 17 dir.

Nominal sermayenin, efektif sermaye olmaktan çok uzak olduğu doğal bir olgudur. Efektif kapital (gerçek sermaye), nominal kapitalden (itibari sermaye) kat kat yüksektir. Borsa kayıtlarına dayanarak yapılan bir hesaplamada genellikle kapitalin nominal kapitalden 3-10 kat daha fazla, bazan da daha yüksek olduğunu belirtmek yeterlidir. Örneğin bu oran CUF'de yüz kat, Companhia das Lezirias'da üç yüz kattır. Bu, çoğu büyük şirketin yatırımlarında nominal kapitallerini nasıl kat kat aştık-

larını ve gerçek sermayelerini nasıl saptadıklarını göstermektedir. Örneğin: CCN, 150 milyon escudoluk bir kapitale sahiptir. Ama filodaki yatırımları 1 milyar 700 milyon escudoyu aşmaktadır. CCN yüz milyon escudoluk bir kapitale sahiptir, ama yatırım sermayesi bir milyar escudoyu aşmaktadır. Tekstil sanayiindeki değişik dallardaki tüm şirketlerin nominal sermayeleri 700 milyon escudo kadardır, ama yalnızca pamuklu tekstil iş kolundaki yatırımları dört milyar escudoyu geçmektedir. Ayrıca, şirketler sermayesi adı verilen sermayeye "ihtiyat"akçeleri dahil değildir ve bunlar her büyük şirkette tercih edilen bir sermaye birikimi şeklidir. Elli kadar büyük şirket incelendiğinde 1939 yılında bunların yedek akçelerinin, toplam sermayelerinin %39 'u kadar olduğu ve 1961 yılında ise %49 'u bulunduğu görülür.

İşte böylece giderek sayıca azalan büyük şirketler, daha önceleri diğerlerine bölünmüş olan sermayeyi merkezileştirerek ve yükselen kârla sermaye birikimini ve yoğunlaşmasını sağlamak ve her gün artan bir ağırlığa ulaşmaktadır.

Balıkçılıkta, kâğıt ve lastik sanayiinde, değirmen işletmeciliğinde, ticaret, ulaşım ve haberleşme dalındaki toplam şirketlerin %2-7'si kadar çok az sayıda anonim şirket, bu alanlardaki sermayenin %50-85'ini ellerinde bulundurmaktadır.

Çimento sanayiinde, kimya endüstrisinde, makina ve elektrikli aletler yapımında, bu dallardaki şirketlerin %11-20'si, bu iş kollarındaki sermayenin %70 ile 99'unu ellerinde tutmaktadır.

1961 yılında mevcut toplam 20 bin şirketten 200 en büyük şirkete on milyon escudodan fazla sermaye düşmekteydi. Yani (şirket sayısının %1'inden daha az sayıda şirkete, tüm şirketlerin nominal kapitallerinin %75' oranında) pay bulunuyordu. Sadece 1956-1961 yılları arasında en büyük şirketlerin sermaye payları % olarak 66 dan 75'e yükselmiştir.

3. Büyük tekel grupları

Piyasaya egemen olan bir kaç yüz şirketin var oluşunu, bunların ayrı ayrı ve rekabet eden şirketler olduğu şeklinde anlamak bir yanlışlık olur. Böyle bir anlayış gerçekten çok uzaktır.

Sermayeye katılımları dolayısıyla, ulusal ekonomideki gerçek

hakimiyet az sayıdaki finans gruplarının elindedir. (büyük bankalar ve büyük sanayi şirket ortaklıkları). Hiç bir tekel grubu yalnızca bir sanayi kolundaki egemenlikle yetinmiyor. Sermayenin yoğunlaşması ile her grup diğer alanlara da sermaye yatırımı yapıyor. Champalimaud, çimentodan demir ve çelik endüstrisine el attı. Delfim-Ferreira, tekstil endüstrisinden elektriğe, Manuel de Mello ise çok sayıda alana uzandı.

Bankalar ve bankerler büyük sanayiciler, büyük sanayiciler de bankerler oldular. Günümüzde endüstride güçlü bir konuma sahip olmayan hiç bir banka kalmadı. Aynı şekilde bankalarda söz sahibi olmayan büyük sanayici de yok. Büyük toprak sahipleri bile sanayici ve bankacı oluverdiler. Bunun terside doğru.

Banka ve sanayi sermayelerinin içiçe geçmesi ve anonim şirketlerin gelişmesi, on bir tekel grubunun en önemli şirketleri ve diğer pek çok şirketi, Portekiz ekonomisinin geniş alanlarını denetlediği ve egemenliği altına aldığı bugünkü durumu olanaklı kılmıştır.

İşte CUF ve ona ait büyük endüstri işletmeleri, denizcilik ve gemi yapımındaki konumu (Sociedade Geral, Companhia Nacional de Nevagaçao e Soponota), büyük bankası (Totta Aliança) sigorta şirketleri, büyük tütün fabrikaları, gübre ve selüloz fabrikaları, ilaç elektrik malzemeleri üreten işletmeler vb.

İşte petrol tröstü ile bütünleşmiş Banka Espirito Santo grubu, sigorta şirketleri, taşımacılıktaki, elektrifikasyondaki ve bira üretimindeki konumu.

İşte tekstil endüstrisinde ve elektrik üretimindeki çok güçlü konumuyla Delfim Ferreira ve Banco Atlantico grubu. Bunlardan başka F. Alves Pinto Leite ve Raposa de Magalhaes gibi bankaları denetiminde tutan, bir çok sömürge şirketine ve dev bir çıkar ağına sahip Banco Nacional Ultramarino grubu; tekstil endüstrisi ve şarap dalında Pinto de Azevedo ve Banco Borges Irmão grubu. Çimento, demir ve çelik sanayiinde Sommer grubu; un fabrikaları ve ulaşım dalında Portugal e Colanias ve Banco Lisboa e Açores grupları. C grubu diye anılan tekel grubu, Portekiz Bankası, Fonseca Santos e Viana, Sotto Mayor ve Agricultura-Alentejo Bankaları etrafındaki büyük işletmeler ve kuttuplaşmış çıkarlar.

Bu gruplar arasında doğal olarak çıkar karşıtlıkları vardır.

Ancak bu karşıtlıklar bunların küçük ve orta büyüklükteki rakiplerine karşı uyguladıkları katı rekabete benzememektedir. Günümüzde, tekeller arası ilişkilerde çıkarların yakınlaşması belirginleşmektedir. Bunlar, küçük rakiplerini ezmek ve ulusal ekonomiye kesinkes egemen olmak amacıyla anlaşılmaktadır.

Çok sayıda büyük işletme ve tekel (örneğin: Elektrik enerjisi ve kimyasal gübre dalında olduğu gibi) büyük finans kutuplarının katılımı ile oluşmuştur. Büyük gruplar, yüzlerce diğer iş dalında (un fabrikaları, sabun, cam, seramik) ilişkileri anlaşmaları belirlemektedir.

1959 da kurulan Banco do Fomento Nacional, büyük bankalar ve büyük endüstri ile uluslararası finans ilişkilerinin yeni ve yüksek bir biçimidir. Bu yolla büyük bankalar büyük endüstrinin işlerine ortak olmuş ve birlikte bu işlere karışmıştır. Buna benzer bağlaşıklıklar kurulmuş ve kurulmaktadır. Kısa süre önce uluslararası finansa bağlı bankalardan Atlantico, Pinto, ve Soto Mayor, Agricultura ve Commercial de Angola IUSOFINO denilen ve ortak yatırımları planlayıp koordine etmeyi amaçlayan bir mali araştırmalar ortaklığı kurmuşlardır.

Büyük monopol gruplarının ortak çıkarları günden güne örülmektedir. Bunlar bir bütün olarak toplumun diğer sınıflarına karşıt, dış emperyalizmle kol kola gezen, Portekiz'deki yaşamı belirleyen herşeye kadir gruptur.

4. Endüstriyel yoğunlaşma

Faşist hükümet, büyük sermayenin hizmetinde merkezileşme ve yoğunlaşmayı sağlamış ve böylece az sayıda tekel grubunun ulusal ekonomiye egemen olmasını olanaklı kılmıştır. Bu bir avuç tekel grubunun emrindeki faşist hükümet, merkezileşme ve yoğunlaşma sürecini hızlandırarak küçük ve orta endüstrinin yok edilmesini amaçlamaktadır.

Faşist diktatörlük altında endüstriyel gelişmenin temel yasa-sı olan "koşullara bağlama" fabrikaların montajı, değişiklik görmesi ya da başka bir yere taşınması işlerini hükümetin izni-ne bağlayan, rekabeti "Ayarlayan", yani tekelleri koruyan bir yasadır. "Endüstrinin koşullara bağlanması" büyük sermayenin elinde merkezileşme ve yoğunlaşmayı hızlandıran, tekellerin tüm Portekiz endüstrisindeki egemenliğini koruyan ve güçlendi-

ren bir araçtır.

"Koşullara bağlama", herkesin yararlanmaya çalıştığı ama yalnızca büyüklerin yolunu açma, küçükleriniyokuşa sürme yöntemidir. Faşist millet vekili A. Meto'nun sözleri ile: "Öyle bir yorgan ki, örterse ne iyi; çıplak bırakırsa kötü". Büyüklerin işine gelen nerede büyük endüstri ya da endüstri kolu varsa hükümet hemen "koşullara bağlıyor", yani yeni üretim birimlerinin sağlanmasını yasaklıyor, rakipleri saf dışı bırakıyor. Büyük endüstrinin olmadığı yerlerde ise büyüklerin plana göre küçükleri ezmesi için "Liberalleştiriyor", yani belli ölçüde yeni işletmelerin kurulmasına izin veriyor.

Tekel grupları, ele geçirmeyi gözlerine kestirdikleri alanlarda liberalleşme ve serbest rekabetin, egemenlikleri altında bulunan daha kârlı alanlarda ise "Koşullara bağlama"nın avuntalığını yapıyorlar.

Tekeller egemenlikleri altındaki iş kollarında sermaye akışını yasaklıyor, rekabeti azaltıyor ve daha yüksek kârlar sağlıyor. Bunun tersine "Liberalleştirilmiş" alanlarda daha büyük bir sermaye akışı bulunmaktadır. Buralarda rekabet zirveye çıkarken kâr oranı azalıyor. Piyasa fiyatları ile oynama ve tekel fiyatları yolu ile değişik iş kolları arasında artı değer paylaşılıyor. Tekeller, ya diğer iş kollarında elde edilen artı değere el koyuyor, ya da tekniğin az, artı değer ise yüksek olduğu tekel alanlarında başkalarının bu artı değerden pay almasını engelliyor.

Birinci durumda, endüstriden "Görünmeyen vergi" alıyor, ikincide ise "Vergi alınmaya elverişli bir taban elde tutuyor.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

öfşüde ^{yeni} işletmelerin kurulmasına izin veriyor. ^{SB} Tekel grupları, ele geçirmeyi gözlerine kestirdikleri alanlarda liberalleşme ve serbest rekabetin, egemenlikleri altında bulunan daha kârlı alanlarda ise " Koşullara bağlama"nın avukatlığını yapıyorlar.

Tekeller egemenlikleri altındaki iş kollarında sermaye akışını yasaklıyor, rekabeti azaltıyor ve daha yüksek kârlar sağlıyor. Bunun tersine "Liberalleştirilmiş" ^{SB} alanlarda daha büyük bir sermaye akışı bulunmaktadır. Buralarda rekabet zirveye çıkarken kâr oranı azalıyor. Piyasa fiyatları ile oynama ve tekel fiyatları yolu ile değişik işkolları arasında artı değer paylaşılıyor. Tekeller, ya diğer iş kollarında elde edilen artı değere el koyuyor, yada teknolojinin az, artı değer ise yüksek olduğu tekel alanlarında başkalarının bu artı değerden pay almasını engelliyor. ^{SB} Birinci durumda, endüstriden "Görünmeyen vergi" alıyor, ikincide ise "Vergi alınmaya elverişli bir taban elde tutuyor. Bu, bir endüstri dalındaki yalnızca küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin artı değerlerinin bir bölümünü, o daldaki tekeller tarafından alınmasını değil, aynı zamanda diğer koşula bağlanmamış kesimlerdeki artı değerlerin bir kısmına da tekeller tarafından el konulduğu anlamındadır. Tekel ağalarının ve işletmelerinin daha yüksek kâr yasası, hangi alanda olursa olsun küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri yok edip kendi ağırlıklarını koyma olanaklarını güçlendiriyor.

Tekellerin emrindeki "Koşullara bağlama"nın ne kadar etkin bir rol oynadığını, bunun kısa bir süre için yürürlükte ^{nemen} ten kaldırıldığında yüzlerce hatta binlerce küçük işletmenin (fırın, sessüdütyosu, basımevi, değirmen gibi) kurulmasından ^{ca} daha da açık anlaşılabılırız. Böyle bir durumda hükümet hemen ^{büyük} şu yada bu işletmenin (yada işletmelerin) tek başına bir üretim kapasitesine sahip olduğunu (ya da olduklarını) yani, piyasa ihtiyacından fazla üretime gerek olmadığı gerekçesi ile yeni ekonomik önlemlerle işe el koyuyor. Kısacası: Kullanılmayacak makina ve aletler için israfa ne gerek var? ^{ve} Tekellerin adamları kuzu postuna bürünmüş, küçük işletmecilerin çıkarlarının savunucusu rolünde... "Eğer bu yeni tesisler ölüme mahkum edilmişse, neden elde tutulsun ki?" (diye soru-

~~Diario da Manhã'nın ekonomisti~~
yor (Tiyariyo da Manha'nın ekonomisti)

Küçüklerin sesi zaten çoktan kesildi. ~~Sikayetler~~ beklenil-
diği gibi iflaslardan, zararlardan mahvolmuş küçük endüst-
riden değil, tam tersine işleri tekelleri altına almış bü-
yük şirketlerden geliyor. ^{SB} Tekeller, küçüklerin yeterince ver-
gi vermediklerinden, onların rekabetinden yakınıyor. Suçu
onlara yükleyerek "Evlerde yapılan sanayi üretime" ve küçük
sanayinin zorla ortadan kaldırılmanesi halinde yaşayamıya-
caklarını öne sürüyorlar. ^{SB} konuşması ^{zaten} yasaklanmış bir raki-
bi suçluyorlar. ^{SB} Büyük ve küçük işletmeler arasındaki bu çekiş-
meyi ve savaşımı büyükler lehine daha çabuk çözümlemek için,
sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşmasını hızlandırmak,
tekellerin kurulmalarını, gelişmelerini ve yabancı sermayenin
büyümesini kolaylaştırmak için Salazar hükümeti "Koşullara
bağlama" sııyla işe el koyuyor.

Uzun 38 yıllık egemenliği boyunca, ama özellikle ikinci
Dünya Savaşından sonra, Salazar hükümeti (büyük şirketlerin
emriyle) küçük sanayi üretiminin yok edilmesi ya da bunlara
büyükler tarafından el konulması amacıyla bir haçlı seferi
sürdürüyor. (aynı şekilde tarımsal küçük üretim ve ufak çapta
ticarete yaptığı gibi), "Toz olma" ya, "Endüstrinin tozu olma"
ya, teknik düzeyi yetersiz işletme ve "anarşik rakipler" e
saldırıyor. Merkezileşmenin amaçlarını "En yüksek derece de
milli" göstermeye çalışıyor. Bu yolla daha iyi donanım, daha
yüksek yetenek, üretkenlik, kalite, verimlilik ve dünya pa-
zarlarında rekabete elverişli fiyatlara ulaşılabilceği savı-
nı öne sürüyor. İşte, bu teknik olarak doğru, ama politik ola-
rak demagojiden başka birşey olmayan bahanelerle merkezileş-
meyi zorla dayatıyor.

Endüstrileşmeye henüz ilk adımlarını bile atmamış, tüketi-
min olağan üstü düşük olduğu ^{geri kalma} bir ülkede, hükümetin "Gereğin-
den fazla donanım" ve "Üretim kapasitesinin aşılması" ve "faz-
lalığın giderilmesi için merkezileşmenin zorunluluğunu hak-
lı çıkarmaya çalışması utanmazlıktan başka hiç birşey değil-
dir. ^{SB} Örneğin: Çelik dökümde, ege ve vida yapımında endüstri
şimdiki ulusal tüketimin oniki katını üretecek durumda ol-
sa idi, eğer kontrol plak yapımında, tel, boru ve elektrik ilet-
kenleri yapımında şimdiki donanımlarıyla 3-5 kat daha faz-

~~Diario~~
1 (Tiyariyo da Manha (Lizbon) 19 Mayıs 1963)

la üretim yapsalardı, sanki faşistler tüketimi artırmayı mı düşüneceklerdi? Hayır. Yine küçük işletmelerin yok edilerek üretimin daha iyi durumdaki tekellere devredilmesi gerektiği sonucuna varacaklandı.

Üretim ve tüketim kapasiteleri arasındaki çelişki kapitalist düzende çözülemez. Kapitalizm de üretim güçlerinin engeliş kullanımı, üretimin kâr getirme olanaklarının artırılması içindir. İşte bu yüzden bir cadı kazanıdır kaynamaya başlar: Daha fazla üretmek için, daha fazla satmak gerekir; daha fazla satmak için, fiyatların düşürülmesi gerekir; fiyatların düşürülmesi için, ~~şimdiki~~ ^{mevcut} koşullarda daha az sermaye birikimi yapılması gerekir; daha az sermaye birikimi yapılırsa, yeni teknik gelişmelerden yararlanılamaz, üretim maliyeti artar; üretim maliyeti artınca satış azalır; satış azalınca üretim de yapılamaz. Faşist çözüm: Küçük işletmeler yok edilmeli, onların üretimdeki payları kaldırılmalı ve tekellere devredilmelidir.

Üretim güçlerinin gelişebilmesi için bölük pörçük işletmeciliğin ortadan kalkması gerektiği doğrudur. Ancak bunun kapitalizmde ve özellikle faşist bir diktatörlük koşullarında gerçekleşmesi, ülkenin ve halkın geniş kesimlerinin değil, sadece bir avuç milyonerin yararınadır. Bunun yükü yoksulluk ve mutsuzluğa mahkum edilmiş emekçilerin ve yıkıntıya uğramış küçük işletmecilerin omuzlarına bindirilmiştir. [Bazı iş kollarında küçük işletmelerin yok edilmesi ve merkezileşme çok çabuk (süt ürünleri, değirmencilik, şapka yapımı) bazılarındaki ise (kağıt, dericilik, buz) erime ve emilme biçiminde hatta yeni şirketlerin kurulduğu bir süreç içinde daha yavaş ve sessizce olmuştur. Bazı iş kollarında 21 den az işçi çalıştıran fabrikaların sayısı azalmakta, yüzlerce işçi çalıştıran fabrikaların sayısı ise artmaktadır. Konserve, mantar, reçine iş kollarında krizler, çok sayıda küçük işletmenin kapanması ve bu alanlarda merkezileşmeye yol açmıştır. 1949'da 21'den daha az işçi çalıştıran fabrikalardaki işçi sayısının oranı toplam işçilerin %11'ini oluştururken, 1961 de bu sayı sadece 9'dur.

Fabrika sayısının doğal olarak arttığı bazı yeni iş kolları dışında genel olarak fabrikaların sayısı azalmakta, buna paralel olarak fabrika başına düşen işçi sayısı, işletme gü-

cü ve üretim artmaktadır.

1957'den 1961'e kadar süt üretiminde fabrika başına düşen ortalama işçi sayısı 7'den 14'e, balık konservecilğinde 84'den 90'a, çukolata üretiminde 44'ten 66'ya, biracılıkta 200'den 262'ye, yünlü üretiminde 44'ten 52'ye, pamuklu üretiminde 116'dan 128'e, dericilikte 113'ten 189'a, kontraplak ve suni tahta da 45'ten 73'e, kağıt ve karton endüstrisinde 40'tan 60'a, lastik sanayiinde 114'ten 136'ya, patlayıcı maddeler endüstrisinde 11'den 19'a, cam sanayiinde 279'dan 334'e poselen ve taşıcılıkta 192'den 211'e, hidrolik kireç sanayiinde 45'ten 69'a, çimento sanayiinde 438'den 483'e, kablo ve elektrik iletkenleri üretiminde 73'ten 110'e yükselmiştir.

Fabrikalarda tesis edilmiş işletme gücünün artışı aşağı yukarı genel bir olgudur. 1949'dan 1961'e kadar fabrika başına PS sayısı (beyir gücü): Beçine iş kolunda 4'ten 22'ye, cam sanayiinde 79'dan 246'ya, seramikte 83'den 149'a, biracılıkta 448'den 965'e, kibrit üretiminde 209'dan 255'e, çimento sanayiinde 8436'dan 11.206'ya ve yünlü üretiminde 71'den 123'e yükselmiştir.

Küçük işletmeler giderek önemlerini yitirmekte, zorlukları artmakta, kendilerine iflas ve yok olmaya götüren bir dönüğe girmektedir. Bu üretim dallarında büyük işletmeler artan rolleri ile fiyatları belirlemekte, piyasaya hakim olmakta ve küçük işletmeleri iflasa ve yutulmaya sürüklemektedir.

Bu gelişim sürecini Portekiz çerçevesinde görmek gerekir. Yeni endüstrisi az gelişmiş bir ülke çerçevesinde, Fabrika sayısının artması, geri kalmış üretim kollarında el işçiliğinden fabrikaya geçiş, ya da Portekiz'de henüz yeni olan iş dallarında olabilir (merkezileşmenin karşıtı anlamına gelmiyecek şekilde). Ancak böyle bir durumda yeni kurulmuş işletmelerin hemen bir merkezileşme savaşımına ve daha ziyade büyüklerin "Koşullara bağlama" ve "Yeniden örgütlenme" istemleri gözlenecektir. Merkezileşme derecesi, önemli ~~enemli~~ endüstri kollarının tümünde şu gerçeği yansıtıyor: Toplam fabrikaların %67'si olan 21'den daha az işçili 3206 fabrika toplam işçilerin %14'ü olan 32.060 işçi çalıştırırken, toplam fabrikaların %11'i olan yüzden fazla işçili 529 fabrika toplam işçilerin

%64'ü olan 148.000 işçiyi çalıştırmaktadır. Büyük şirketler bu merkezileşme düzeyini bile yeterli bulmuyorlar. Hükümetin bütün işi ise bunları ^{hoşnut} memnun etmek için sanayide "Yeniden örgütlenme"yi sağlamaya yöneliktir.

Hükümet, ^{dönemdeki} yedilerin (çevirenin notu: O zaman ki yedi ortak pazar ülkesi) gümrük duvarlarının kaldırılması kararını baha ne ederek yaklaşık 20 üretim dalında (Konserveçilik, cam, tekstil, metalurji, mantar, kağıt, ayakkabı, sofrta takımları, süt ürünleri, şeker fabrikaları, tabakhaneler, reçine ve diğer alanlarda) üretkenliğin artırılması gerektiğini öne sürerek hızlı bir merkezileşmeyi dayatıyor. Küçük sanayiciler "Ölü bir yük" olmakla, "Endüstriye hizmet edecekleri yerde ona zorluk çıkaran" olmakla suçlanıyor. Bunların direnişleri "bi-reycilik" ve "Güvensizlik anlayışı olarak" damgalanıyor. Kösey Başkanlığı, varlıklarını kaybedenlere tazminat verilmesini reddediyor. İkinci gelişme planının hazırlık raporunda küstahca şöyle deniliyor: "İşletmelerini kapatmak zorunda kalan fabrikatörlere tazminat verilemez..." çünkü "en yetenekliler kendilerini kurtarmıştır..." ve "Duygusalılık gösterilip bütün toplum feda edilemez". Ve, ^{Ekonomi Bakanı} ticaret bakanı kısa bir süre önce "Yaşamlarını değiştirmeleri gerekir !" diye tehdit savuruyor.

Yeniden örgütlenme projeleri, büyük şirketler ve hükümet arasında bir sır olarak kalıyor. Ama bazan dışarıya da haberler sızıyor. Böyle durumlarda, büyük sanayicilerin ve faşistlerin sözcüleri kaç fabrikanın işe devam edebileceği ve kaçının kapanacağını bile söyleyecek kadar ileri gidiyorlar. Hükümet, ülkede böylesi bir gelişimi zorlayıcı önlemler alıyor.

Binlerce küçük değirmen ve su değirmeninin yok edilmesini öngören yeni bir saldırı hazırlıyor hükümet. Örneğin: Daha şimdiden ince un konusunda hoşnutsuz olduğunu belirtiyor. 1934 yılında 240 olan işletme sayısının 1960'ta 76'ya düşmesine rağmen bu işletmelerin 58'inin "yeterli büyüklükte olmadığı"ni öne sürerek bunları bu üretim dalına ^{da} egemen olan yarım düzüne kadar büyük şirkete peşkeş çekiyor. ^{SB} 1962 sonunda küçük işletmelerin donanımı ile ilgili çıkarılan yönetmeliğin koyduğu koşullara bakılırsa, mevcut ⁴⁴ basım evlerinin üçte ikisinin kapanmaktan başka yapacakları hiç bir şey yok. ^{SB} Diğer ¹⁵ si kol-

larında "yeniden örgütlenme" niyet ve planlarının amaçları daha da açık görülüyor. Şeker üretiminin üçte birine sahip Sena Sugar (İngiliz), zorunlu merkezileşme yoluyla, mevcut 21 işletmenin en fazla 4 tane kalmasını istiyor. Cam sanayiinde, şişe üreten fabrikaların otomatikleştirilmiş bir veya iki'ye, dört normal cam üreten fabrikanın bire, kristal cam üreten fabrikaların ise bire indirilmesi planlandı. Şapka yapımında çalışan 18 fabrikanın ise zorla merkezileştirilerek bir'e indirilmesi istendi. Elektrik üreten ve yapımında çalışan yedi işletmenin bire indirileceği açıklandı. Deri tabaklamasında çalışan 400 fabrika ve atelyenin en fazla 30 olacak şekilde merkezileşmesi düşünülüyor. Aliminyum sofr takımları üretiminde ise merkezileşme yoluyla mevcut 34 işletmenin 2 veya üçe indirilmesi öngörülüyor. Maderia'daki 7 süt işletmesi merkezileştirilmiş ve tek bir şirket haline getirilmiştir.

Günümüzde uygulanan endüstrinin "Yeniden örgütlenmesi", aslında finans kapitalin hizmetinde bir endüstri politikası, faşist devlet baskısıyla dayatılan merkezileşme ve yoğunlaşmadır.

Küçük sanayiciler ve orta büyüklükteki sanayinin önemli bölümü için "Endüstriyel yeniden örgütlenme", kelimesi kelimesine "ölmek" mi kalmak mı? sorundur; bazı alanlarda (değirmencilik, süt ürünleri ve benzeri) ve tarımın önemli bir kesiminde, ise büyük işletmelere ucuz hammadde sağlayan basit üreticiler olma sorundur.

5. Sermayenin demokratikleştirilmesi sahteciliği

Finans kapital temsilcileri ve faşistler bazan küçük sanayicilere alay edercesine şöyle diyorlar : "Yaşamınızı yeni baştan düzene koyun ! ". Bununla, küçük sanayicilere merkezileşme ve yoğunlaşmanın bazı hallerde sağlayacağı iyi bir gelecekte dem vuruyorlar, küçük kapitalistlere merkezileşmenin avantajlarından bahsediyorlar. Diyorlar ki, rakabet koşullarında küçük sanayi kaçınılmaz olarak yıkıma mahkumdur. Nasıl olsa yok olacaklarına göre, neden bunu gönüllü yapıp üstüne bir "Tazminat" almasınlar ? Ya da büyük bir işletmeye küçük ama "sağlam bir payla" katılmayı kabul etmesinler ? Neden büyük bir ortaklığın hissedarları olmasınlar ? Küçük

ve orta büyüklükteki işletmelerin büyük sermaye ile yarışma-
da yenilecekleri bilindiği halde bunların daha büyük işletme-
lerle kaynaşması (devlerin koruyucu gölgesinde) güvenceli bir
geleceğe sahip olmaları neden doğru olmasın? ^{SB} Bu şekilde bir
inandırma ve santaj çabası çekici görünüyor. Ancak, sokakta
ki kurbanının böğrüne silahını dayayıp "Ya parayı ya canını"
diyen soyguncunun katı sesinden hiçte farklı değil.

Burada, bayağılaşmış ve tüm dünyanın gözünden düşmüş, eski
"Sermayenin demokratikleşmesi" teorisi ortaya atılıyor. Sala-
zarın prop~~g~~andacıları bu teoriyi yeniden bulmuşa benzerler.

Onların sözüne bakılırsa Anonim Şirketler "Sermayenin demok-
ratikleşmesinin bir şeklidir". Çünkü binlerce insan, küçük
sermayeci ve hatta emekçi, hisse senedi satın alarak büyük
şirketlere ortak olmakta ve böylece kapitalin "Büyük pastası"
ndan pay alabilmektedir. Bu yolla sermaye ve emek, büyük
sermaye ve küçük kapitalistler arasındaki ilişkiler azalacak,
hatta yok olacak...!

Gerçekte ise, Anonim Şirketleri "sermayenin demokratikleşme-
si"ne kanıt olarak göstermeye uzun süredir çabalayan emperya-
lizmin ideolo~~g~~ları, Marksist teoriyi, ^{ve} buna bağlı olarak ^{da} kapi-
talizmin gelişimi içinde merkezileşme ve yoğunlaşmaya, gide-
rek tekelleşmeye yol açacağı yasallığını çürütemiyor derken,
bu yasallığın en iyi kanıtını karşılarında buluyorlar.

Görünüşte, bir Anonim ~~ş~~irketin hisse senedini satın alan
herkes "Kendi" işletmesinin yönlendirilmesi ve kârını elinde-
ki hissenin oranına göre katılır. Ancak gerçek bambaşkadır.

Küçük hissedarların Genel Kurullarda söz hakkı yoktur.
Şirket tüzükleri, Genel Kurullara katılmak ve orada oy sahibi
olmak için en az kaç hisseye sahip olmak gerektiğini belirle-
miştir. Bu alt sınır, Örneğin : Azot şirketinde 200.000 Escu-
donun üzerinde, Çimento Tejo'da 5000.000 Escudo'nun çok üze-
rinde hisse senedine sahip olmayı ön görüyor. Görüldüğü gibi
küçük hissedarlar genel kurulların dışında bırakılmakta ve
"Kendi" şirketlerinin kararlarında ^{katkıları} bulunmamaktadır.

Böylece bir avuç büyük ^{ortak} hissedar yüzlerce ve binlerce küçük
hissedarın çıkarlarına ters, kendi çıkarları doğrultusunda
istedikleri gibi karar almaktadır. Bunu gerçekleştirmek için ço-
ğunluğa bile gerek duymamaktadırlar. Büyük hissedarların çok
küçük bir azınlığının ~~her~~ her türlü kararı alabilmesine olanak

tanıyan şirket tüzükleri bulunmaktadır. Örneğin: Açucareira do ~~Cuanza~~ ^{bile} 'da sermayenin %25'inden fazlasına sahip on hissedar-
la genel kurul yapılabilir. Bu ve buna benzer pek çok ör-
nekte de görüldüğü gibi, sermayenin bir bölümüne de sahip olsa-
lar büyük kapitalistler şirketlere tamamen egemendir.

Peki, küçük ve orta hissedarlara ne gibi bir kar payı veriyor-
lar? "Sermayenin demokratikleşmesi" uygulamada nasıldır? ^{SB} Ba-
sit ve alaycıdır: Küçük ve orta hissedarların önüne bazan bir-
kaç ekmek kırıntısı atıyorlar, bazan onuda vermiyorlar, utan-
mazca yollara baş vurarak kâra el koyuyorlar.

"Sermayenin demokratikleşmesi" sahteciliği kârın büyük ve
küçük hissedarlar arasında paylaşılmasında açıkça görülüyor.

Tekelci kapitalizmin "teorisyenleri"nin "Teori"yi nasıl kendi
çıkarlarına uydurduklarını görmek gerçekten ilginç. ^{SB} Eskiden,
doğa- sermaye-emek diye adlandırdıkları ve üç sosyal sınıfın
dayandığı "üç gelir kaynağı" teorisi, emperyalizmin "Teoris-
yenleri"nin anlayışına göre "sermaye- girişimci- emek"ten olu-
şan üretimin üç etkeni haline dönüşüyor. Büyük sermaye şimdi
bu "üretimin üç etkeni"nden kar sağlıyor. "Sermayenin işletil-
mesi"nden faiz alıyor, "Girişim"ve "Risk" in sağladığı kârı
alıyor, şirketlerin yöneticisi konumunda ödenti ve "Yönetici
ödenekleri"ni alıyor. İşte bu, açık seçik olarak "Hep bana Rab-
bena" teorisinden başka bir şey değildir.

Kuşkusuz küçük kapitalistler "Risk"e giriyorlar. Yönetici-
lik işine gelince, bu büyük şirketlerin memurları ve ücretlile-
ri tarafından yapılıyor. Büyük kapitalistler şirketlerin yöne-
timinde çalışmak için değil, kârın aslan payını kapmak
için oturuyorlar. Bunlar, "gelirler"ine ek olarak açıklanan
net kârın %4-12' kadar "İkramiye" veriyorlar kendilerine. Bu,
yüzlerce ve binlerce hissedara dağıtılması gereken net kârın
en az beşte birini geçiyor. Bunları da az bulan beyler, "Mas-
raflara katılım", "ödenti", "temsilcilik ödeneği" v.b ^{adlar} altında
ek ödenekler alıyor.

Bu yollarla ^{yasamlarından} ^{edilmiş} ~~yoğaltımından~~ hoşnut hale gelmiş büyük kapital-
istler, karlarına giderek büyüyen ölçüde birikime (akümülasyon)
ayırıyorlar. Yani kârlarını, sermayelerini büyütme, diğer
şirketlerdeki konumlarını güçlendirmeye, sermayelerini kulla-
nıp sahiplerini sömürmek için küçük kapitalistleri çekecek-

ri yeni girişimlere yatırıyorlar.

Bütün bunlar büyük sermaye babalarının para iştahını yine de doyurmuyor. Kar paylarını dağıtmaya gelince bunu asla gerçek elde edilen kar oranına göre yapmıyorlar. Bazı şirketler daha da ileri giderek tüzüklerine "kar oranı ne kadar yüksek olursa olsun dağıtılacak pay %4-5 'i geçemez" maddesini koyuyor. Çoğu durumda karlar arttığı halde dağıtılan pay nominal sermayenin sabit bir yüzdesi olarak kalıyor. Ancak, akümülyasyon (birikim) yoluyla efektif kapital arttığı için bu sabit yüzde oranı küçük hissedarların kar paylarının azalması anlamına geliyor. ^{SB} Sonuç olarak küçük hissedarların durumu, borç senedi sahiplerinininki ile aynı oluyor. Bu, hisse senedi satışının gerçek amacını ortaya koyuyor. Amaç, küçük sermayelerin ve birikimlerin düşük faizle alınmış borçlar gibi kullanılmasıdır. Şirketler, karların en az %20-30'unun kaymağını alıyor, küçük kapitalistlere az bir yüzde veriyorlar. Gelirler, ikramiyeler ve ihtiyat akçeleri fonlarının arttığı dönemlerde hissedarlara dağıtılan kar oranının düştüğü, kanıtlanmış bir durumdur.

Sermayeleri aşağı yukarı bütün şirketlerin toplam sermayesinin beşte ikisi kadar olan bir kaç düzine en büyük şirket, 1939 yılında sermaye ve ihtiyat akçelerinin %6,4'ünü, 1946 'da %5,8'ini, 1956'da %5,4'ünü ve 1961'de %5'ini pay olarak hissedarlara dağıtmışlardır.

Küçük sermayeyi, "büyüklerin güvencesi" gibi yaldızlı sözlerle tuzağa düşürenler, Anonim Şirketler yoluyla "Sermayenin demokratikleşmesi" öğüdünü verenler çoğu zaman küçük hissedarlara paylarını vermiyorlar. Bu, uydurma ne bir iftiradır. Bu durumu resmi istatistikler ortaya koyuyor. Örneğin: 1961 yılında Portekiz'deki 697 Anonim Şirketten yalnızca 249'u, yani %36 sı pay dağıtmıştır. Küçük hissedarlara birkaç kırıntı atılması bile, giderek alışkanlık haline gelmekte ve utanmazca yapılmaktadır. 1956 'da şirketlerin %42'si kar payı dağıtırken, 1961 'de bu oran görüldüğü gibi %36'ya düşmüştür. İşte bu yöntemlerle tüm kara büyük hissedarlar tarafından el konulmakta ve küçük hissedarlar tümünden sömürülmektedir.

Eğer genel kurullarda birkaç orta hissedar yakınır, büyükler "Açıklamada" bulunuyor ve "Zorluklar"dan söz ediyor. Ama kü-

çük kapitalistleri kendilerine çekmek gerektiği için toplan-
 tılar dışında şirketlerin başarı ve utkularını anlatıyorlar...
 SB Durum okadar rezildirki, faşist ulusal mecliste konuşmacılar bi-
 le (belki de ceplerinde hisse senedi bulunduğu için) küçük hisse-
 darların durumunu: "Acımasızca kurban ediyorlar, yıllardır kâr
 payları verilmiyor" ve "Ufak tefek artıklar kar payı olarak
 dağıtılıyor" ^I diye dile getirdiler.

Ortaklıklar içindeki bu eşitsiz kar dağılımı (büyük hissedar-
 lara aşırı yüksek efektif payların ve küçüklere az ya da hiç
 payın düşmediği ortaklıklar) günümüzde sermaye birikiminin
 önemli bir etkeni olmakta, aynı zamanda farklılıklar gösterme-
 sine rağmen şirketler içindeki büyük ve küçük hissedarlar
 arasındaki ayrılıkları büyüten bir gelişim göstermektedir.

Büyük şirketler tarafından kandırılan küçük kapitalistler,
 kendilerini yıkıma götüren büyük sermayenin gücüne katkıda
 bulunmaktadır. Çünkü küçük hissedarlar ellerindeki hisse-
 leri yok pahasına satmak zorunda kalmaktadırlar.

Büyük kapitalistler küçüklerin sermayesini kendi çıkarlarına
 göre kullanıp küçük sermayeye az bir "faiz" öderken (onuda
 öderlerse) hem kendilerinin ve hem de kendilerine ait olmayan
 sermayenin getirdiği karları güvence altına alıyorlar; serma-
 yeleri kullanıyorlar; birikime ayırıyorlar, yeni işletmelere
 sermaye katılımı yoluyla ağ atıyorlar; kendi sermayelerinin
 kat kat üstünde olan sermayeyi denetliyorlar, çıkar alanlarını
 ve güçlerini genişletiyorlar; üstelik sermayenin merkezileşme-
 si ve yoğunlaşması için yeni adımlar atma olanaklarını elde
 ediyorlar.

6. Banka ve büyük tekel gruplarının ulusallaştırılması zorunluluğu

Mali aristokrasinin bir aleti olan faşist hükümet, devletin
 bütün gücünü büyük sermayecilerin güçlenmesi için kullanıyor ;
 orta ve küçük sermayeleri büyüklerin hizmetine sunuyor, serma-
 yenin merkezileşme ve yoğunlaşmasını dayatıyor, tekellerin
 egemenliğini güçlendiriyor.

Büyük özel sektöre devlet kapitali ile katılarak ülkenin
 olanaklarını mali aristokrasinin emrine veriyor. Sacorda yarım
 milyar Milyon Escudo, elektrik şirketlerinde yüzlerce milyon escudo
 bankalarda yüzlerce milyon escudo ve diğer büyük işletmelerde

yine yüzlerce milyon escudo devlet sermayesi vardır. Kendi ~~deyimleri~~ ile "Ortak girişimci" olan faşist devletin sınıflar üstü maskesi düşüyor ve devletin tümü ile finans kapitalin bir aygıtı olduğu açık seçik ortaya çıkıyor.

Faşist devletin büyük şirketlerin sermayesine ortak olması, kar sağlamak ~~amacıyla~~ değil, çoğu zaman bu ortaklıklara sermaye dağıtılmasından ~~ibarettir~~. Onun ~~amacı~~ ^{mak amacındadır} yalnızca tekellere hizmet etmektir. ^{SB} Bazı durumlarda büyük kapitalistlerin çok az bir riski göze alarak Portekiz içinde ya da Portekiz kolonileri içinde büyük çapta girişimlerde bulunmaları yalnızca devletin katkısıyla olanaklıdır. Buna, ~~Sonefe~~ ^{Sonefe} skandalını örnek verebiliriz: Angola'da ~~Çuanza~~ ^{Çuanza} 'nın işletilmesi kendisine verilen ~~Sonefe~~ ^{Sonefe} hesaplarına göre ilk ağızda bir milyar escudoluk bir yatırıma giriştiğinde elinde sadece ~~6.000.000~~ ^{altı milyon} escudo vardı.

Devletin tekellere yaptığı mali yardım değişik biçimlerde olmaktadır: Gümrük muafiyeti, önemli endüstri mallarının dış alımında gümrük almamak, işletme vergisinden muaf tutmak, sermaye kullanımı vergisinde indirim, devlete olan borçların ertelenmesi, hibe etme, ülke dışındaki borçlanmalara kefil olma, sendikal sigorta kasalarındaki fonların yağmalanması ^{Caixas Sindicais de Previdência} (Caixas Sindicais de Previdência) ve büyük şirketlerdeki hisse senetlerinin yağmalanması vb. ^{gibi}.

Kamu maliyesi alanında bu rezalet daha da ileriye gidiyor. Büyük karlar vergi dışı bırakılırken, emekçi ve orta sınıflara yüklenen vergiler artırılıyor. Örneğin: 1960'dan 1961'e kadar en önemli 12 bankanın salt kârları %25 arttığı halde, bu bankalar yalnızca %4 daha fazla vergi ödediler.

Büyük tekel grupları bir yandan dış emperyalizm ile bağlaşıklık içinde, diğer yandan da devletin tam desteği ile ülkenin tüm yaşamına egemen oluyorlar; işçi sınıfını azgın bir biçimde sömürüyorlar; orta katmanları yıkıma ve yoksulluğa sürüklüyorlar; tüm ulusal kaynakları kendi kullanımlarına alıyorlar.

^{SB} Eğer Portekiz bu bir düzüne tekel grubundan kurtulursa, halkımız ve ülkemiz en büyük düşmanından kurtulmuş olacaktır.

Banka ve tekel gruplarının ulusallaştırılması, Portekiz ekonomisinin en önemli bölümünü yaklaşık yüz kadar asalak ve gözünü kar bürümüş ailenin elinden kurtaracaktır. Böyle bir ulusallaştırma ülkenin ^{ekonomik} mali ve üretimsel yaşamında hiç bir ciddi

aksaklığa neden olmayacak şekilde gerçekleştirilebilir. Tekellerin çalıştırdıkları işçiler ve memurlar, devlet memuru olacaklar ve maaşlarını devletten alacaklardır. Bankaların, endüstrinin ve ticaretin işlevi güvence altında olacaktır. Ulusal~~la~~laştırmanın getireceği farklılık ise şu olacaktır: Halkımızın sömürücüleri artık kendilerine ait olmayan, halkın ve ulusun hizmetine devredilmiş varlıklarına bir daha ayak basamayacaklardır!

Tekellerin erkine son verilmesine, hızlı bir sanayileşme politikası eşlik etmelidir. Bu politika, özel sektörü saf dışı bırakmamalı, onu özendirmeli ve özellikle küçük sanayici ve tüccarları korumalı; dış ticareti ulusal ekonominin çıkarlarına göre düzenlemeli, aracı ve toptancıların kâr hırsı sonucu ortaya çıkan fiyat artışları ve süpekülasyonları sınırlamalı; bir vergi reformuyla ezilen sınıfları yükünü azaltmalı, gelir ve miras vergilerini daha ileri bir vergi sistemine bağlamalıdır.

Ancak tekellerin egemenliğinden kurtulma yoluyla ulusal zenginliklerin kullanımı, ticaretin gelişmesi, ülkenin bağımsızlığının güvencesi olan bir edüstriyel taban oluşması, gericiğin ve faşizmin temel varlık nedenleri ortadan kaldırılabilir.

Faşist diktatörlüğe karşı savaşım demek tekellere karşı savaşım demektir. Portekiz'in faşist diktatörlükten kurtuluş savaşımı demek, ülkenin tekellerin egemenliğinden kurtulma savaşımı demektir. Tekellerin egemenliğine son verilmesi, demokratik devrimin ana hedefidir.

III

~~III. TARIM REFORMU İÇİN~~

1. Mülkiyet ilişkileri

Portekiz'deki mülkiyet ilişkileri bir birinden açıkça farklı iki bölgede incelenebilir. Tejo'nun kuzeyinde küçük, güneyinde ise büyük toprak sahipliği egemendir. Bu genellemeye uymayan bir kaç bölge de vardır: Bir yandan Algar ve sahilinde küçük mülkiyet, diğer yandan Kuzey - Doğu sınır bölgesinde Alto Douro'da büyük toprak mülkiyeti ve buna benzer Castelo Branco bölgesinin Alentejo'dan Serra da Gardunha'ya kadar olan kuzey uzantısı ve Serra da Estralla'ya kadar olan bölümü, Lizbon ve Santarem'in Tejo tarafları.

Büyük toprak sahipleri bölgesindeki araziler, büyük ve en büyük toprak sahiplerine aittir. Potalegre, Évora, Beja ve Setubal bölgelerinde elli hektardan az araziye sahip 50.644 işletme, yani toplam 55.850 işletmenin %90'ı tohumlukların yalnızca % 18'ini kullanmaktadır (Tahıl vb.). Büyük işletmelere gelince, yüz hektardan fazla araziye sahip 3019 işletme, yani tarım işletmelerinin %5,4'ü 1,5 milyon hektarlık araziye, ki bu toplam alanın dörtte üçüdür - kullanıyor. 500 hektardan fazla araziye sahip en büyük 777 işletme, tarım işletmelerinin sadece %1,4'ünü oluşturdukları halde bunlara ekilen alanların yarısı düşmektedir.

Tejo'nun güneyinde bin hektardan fazla araziye sahip yüzlerce tarım işletmesi, 2500 hektardan fazla topraklı bir kaç yüz, 5000 hektar topraklı işletmeler ve 10.000 hektardan fazla araziye sahip işletmelerin sayısı sanıldığından fazladır.

Büyük toprak sahipliği ve küçük tarımcıların toprak yetersizliği arasındaki farklılıklar o derece korkunçtur ki, insan en basit bir karşılaştırma bile yapsa öfke duymaması elden gelmez. Örneğin: Herdade da Palma ve Rio Frio'nun her birinin mülkleri yaklaşık 16.000 hektar kadardır. Bunlardan bir tanesinin mülkü bile içinde 50.000, 70.000 ve hatta 90.000 tarım işletmesinin bulunduğu topraklardan daha fazladır.

Belli bölgelerde küçük toprak sahiplerinin ağırlıkta olması, bunların gerçekten o bölgedeki tarımsal yaşama egemen oldukları şeklinde yanlış anlaşılmalıdır. Küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde "Toprağın iyi bölüştürülmüş" ve "Herkesin bir parça toprağı var" gibi sonuçlara varmak bir hatadır. Aslında Lenin'in öğrettiği gibi "Mülkiyet kademeleri hakkındaki

ortalama sayılar kesinlikle var sayıdır ve bu yüzden hayali bir genel refah olduğu kanısını uyandırır"¹. Bu "Ortalama sayılar" büyük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde, büyük işletmeleri mülkleri ve bunların yaygınlığını gizlemektedir. Aynı şekilde bu sayılar küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde küçük çiftçilerin toprak azlığını, hemde buralar da büyük toprak sahipleri bulunduğunu gizlemektedir. Gerçek ise, küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde bile küçük üretimin egemen olmaktan çok uzakta olduğudur.

Bu bölgelerdeki ^{çiftliklere} ortalama 0,3-0,6 hektar alan, tarım işletmelerine ise 4-17 hektar alan düştüğü ve bu sayının mülk sahibi başına 3-9 hektar olduğu görülmektedir. Bu, büyük tarım işletmeleri ve büyük toprak sahiplerinin ayrıca düzinelerce küçük alanlı toprakları ellerinde bulundurduklarını göstermektedir.

Ayrıca küçük toprak mülkiyetinin ağırlıkta olduğu bölge ^{ler} pek çok sayıda küçük işletme kendi hesabına çalışmamakta, ortakçılık ve kiracılık ile işletilmektedir (Porto yöresinde %40, Braga yöresinde %32). Buralardaki insanlar kiralanmış topraklarda ya da beylerin çiftliklerinde çalışan yoksul köylülerdir. Bu insanların emek ürünleri ise, çok sayıda parseli kiralanmış bulunan zengin mülk sahiplerinin cebine gitmektedir. İşte bu durumlarda da büyük toprak sahiplerinin küçük çiftçileri egemenlikleri altında tuttuklarını görüyoruz.

Büyük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde ise yaklaşık tüm topraklar, yüzlerce binlerce hektar alan büyük toprak sahiplerinin denetimindedir. Bu bölgelerdeki küçük işletmeler nerede ise kaybolmuştur. Kırsal kesim proletaryası kesinlikle bu egemenliğin altındadır. ^{SB} Küçük mülkiyetin çoğunlukta olduğu bölgelerde ise büyük toprak sahiplerinin küçükler üzerindeki egemenliği giderek artmaktadır. Buralarda küçük üretici kesimleri giderek yıkıma ve proleterleşmeye zorlanmaktadır.

Büyük tarımsal işletmelerin Portekiz anakarasına egemen oldukları söylenebilir. 1952-1954 yılları arasında yapılan bir araştırmaya göre, Portekiz anakarasında bulunan toplam 801.162 tarım işletmesinden 400.469'nun bir hektardan daha küçük alana ve 3546'sının yüz hektardan daha fazla alana sahip oldukları saptanmıştır. Toplam sayının sadece %0,4'ünü oluşturan bu 3546 büyük işletme, tüm toprakların yaklaşık %45'ine

1, V.İ.Lenin: Rusya'da kapitalizmin gelişmesi. Tüm yapıtları, cild 3, sayfa 75-76

sahiptir. Yani, 400.000 küçük işletmeye düşen tüm toprakların on katından fazla alana sahiptir!

Toprakların çok az sayıda bir kaç ailenin elinde toplanmış olduğu, aşağıdaki sayılardan da açıkca görülüyor: Portekiz anakarasının yarısından fazlası 10.000'den daha az kişinin mülkiyetindedir. Bunlara ^taid 500 hektardan fazla toprağa sahip 848 işletme tüm alanların dörtte birine sahiptir. Kısacası 500 en büyük toprak sahibi, 500.000 küçük toprak sahibinden daha fazla alana sahiptir!

Bu durum neyi gösteriyor ? Bu durum, az sayıda toprak ağalarının elindeki toprakların tarım işçileri ve yoksul köylülere devredilmesini, yani acil bir tarım reformunun mutlaka ^{yapılması} gerektiğini gösteriyor. Böyle bir reform, yalnızca bir kaç asalak aileyi rahatsız edecek ama yüz binlerce köylü ailesinin yararına olacaktır.

^{Böyle bir reformun}
~~Bu sorunun~~ uygulaması kolay olmayacaktır. Güneydeki alanlar kuzeye götürülemez. Kuzeydeki binlerce küçük toprak sahibinin güneye taşınması da zordur. Büyük bölgesel farklılıklar nedeniyle Portekiz'de bir değil iki tarım reformunun yapılması zorunludur. Bunlardan biri büyük toprak sahipliğinin ağırlıkta olduğu bölgelerde, diğeri ise küçük toprak mülkiyetinin yaygın olduğu bölgelerde yapılmalı, ve uygulamada yörelerin özellikleri, tarım proletaryası, köylüler ve diğer katmanlar arasındaki göreceli denge göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak mülkiyetin dağılımı açıkca şunu ortaya koymaktadır ki, bu yolda atılacak ilk ve belirleyici adım kırsal kesimde yaşayan nüfusun yaklaşık tümünün yararına ~~olacak~~, buna karşın yalnızca bir avuç asalak bundan rahatsız olacaktır.

Şuna dikkat edilmelidir: 3500 en büyük tarımsal işletmeye ^taid toprak payı 400.000 küçük tarımcıya dağıtılsaydı, her birine ~~şimdiki~~ toprağının on katı düşecekti. Yalnızca en büyük 500 mülk sahibinin mülkleri yarım milyon küçük köylüye dağıtılsaydı, bunlar iki kat daha fazla toprağa sahip olacaktı!

Bölgesel farklılıklar (toprağın verimliliği, ekim, sulama vb.) dolayısıyla küçük ve büyük tarımsal işletmelere, küçük ve büyük mülkiyete ortak bir ulusal ölçüt bulunması olanaksızdır. Örneğin: Sulana bilen on hektar toprak aslında sulanamıyan yüz hektar topraktan "Daha büyük ölçüt" olabilir.

Bölgesel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda, tarım reformunun ilk adımı olarak toprak mülkiyetinin büyük toprak sahiplerinden alınarak tarım işçileri ve yoksul köylülere dağıtılması öne çıkmaktadır. Böyle bir reform çok az sayıda büyük toprak sahibini hedef alacak ama toprağı işleyen yüz binlerce insana yarar sağlayacaktır.

2. Büyük toprak sahipleri ve finans kapital

Bir süre önce bazı yoldaşlar, bu konunun tartışması sırasında büyük toprak sahiplerinin içinde bulunduğu tarımsal kesimlerin faşist hükümetin tarım politikasına karşı istemlerini hatırlattılar. Bir tarım reformu bu kesimlerin tavrını değiştirmeyecek midir ? Büyük toprak sahipleri faşist diktatörlüğe karşı savaşında müttefik olamaz mı ?

Kuşkusuz sanayi ve banka tekelleri ile büyük toprak sahipleri arasında ciddi çelişkiler bulunmaktadır. Pek çok konuda sanayi ve banka tekelleri ile büyük toprak sahiplerinin çıkarları ters düşmektedir. Sanayiciler, tarımsal hammadde ve yiyecek maddelerinin ucuz olması gibi kendilerine düşük ücret ödeme olanağı sağlayan çıkarlara sahiptir. ^{ndaki} ~~Farımcılar ise sanayicilerin tersine endüstri mallarının ve özellikle tarımda kullanılan endüstri mallarının düşük fiyatla sağlanmasından yararlanır.~~ ^{Oysa} ~~Farımcılar ise sanayicilerin tersine endüstri mallarının ve özellikle tarımda kullanılan endüstri mallarının düşük fiyatla sağlanmasından yararlanır.~~ ^{isterler.} Böylece sanayiciler tarımsal ürün fiyatlarının artışına ve tarımcılar da gübre, makine ve diğer sanayi mallarının fiyatlarının artmasına karşı çıkarlar. Sanayiciler, tarımsal sanayii kendilerine çekmeye ve peşlerine takmaya çaba gösterirken (Öğütme, kabuk çıkarma, süt ürünleri, meyve-sebze balık konserveçiliğı gibi) büyük tarımcılar ise tersine bu sanayi kollarında güçlenmeyi amaçlamaktadır.

Büyük işletmelerin pirinç soyma fabrikası kurma girişimleri büyük değirmenciler tarafından başarısızlığa uğratıldığında protestoları yükseliyor; eğer fabrikayı kurabilirlerse bu kez de değirmen sahipleri yaygarayı basıyor. Eğer büyük tarımcılar bir yün tarama sanayii kurmayı becermişlerse, protesto etme sırası bu kez sanayicilerde oluyor. Ve hem tarımcılar hem de sanayiciler yünü taramak ve eğirmek istedikleri için çıkarlarının sınırında bir çatışmadır gidiyor.

Aynı durum taşımacılıktada vardır. Eğer CP gübre taşımacılığının tümü eline geçirmiş ama ^{işleri} bunu saati saatine yetiştiremiyorsa, tarımcılar yakınmaya başlıyor ; Gübre gereksimini karşılamak için kendi başlarına taşımacılığı hallederlerse, bu kez de CP taşımacılık parasını istiyor!

Kredi konusunda da bu böyledir. Bankalar kredileri azalttığında ve borçlulardan daha yüksek güvenceler istediğinde bunlar sabırsız olur, protestoya başlar, sinirlenir, kendini kaybeder ve hatta "Bankacılıkta reform yapılmasını ya da bankaların ulusallaştırılmasını" isterler. Unifan Nacional'in yayın organında (ulusal Birlik) bunları okuyabiliriz.¹

Büyük tarımcılar, sanayiciler ve bankacılar arasında sürekli olarak buna benzer sürtüşmeler vardır. Ve tekellerin oluşması, egemen olması yüzünden "Tarımsal ve edüstriyel gelişim arasındaki uyumsuzluk, ... daha da büyür"². Tarımsal krizler sıklaşır ve keskin biçimler alır. Ama büyük mülk sahipleri ve tarım kapitalistleri faşist hükümetin tarım politikasında değişiklik istediklerinde, büyük toprak sahibi Picao Calderia "Tarımın korkutucu durumu"ndan söz ettiğinde (30 mart 1962) ya da büyük mülk sahibi Nones Mexia "kendi saflarında insanın taşıyabileceği yükün sınırlarına yaklaşıldı" (26 mart 1963) dediğinde, faşist Nones Barata'nın faşist ^{ulusal kongrede} ^{Mecliste} "Tarımsal ve sanayi ürünleri fiyatları arasındaki oransız ilişkiyi"³ eleştirisini getirdiğinde ve büyük tarımcıların Haziran 1963'te yapılan "Tahıl ve süt konferansında" da sanayi sermayesine büyük olanaklar sağlayan politikayı eleştirmeleri, onların hükümete karşı olduklarından değil, daha ziyade kendi hükümetlerinden kendi çıkarlarının daha iyi korunmasını istediklerinden, hükümetin çıkarlarını temsil ettiği sınıflar arasında daha dengeli bir yol izlemesini istediklerindendir.

Çıkar çelişkilerine rağmen büyük mülk sahipleri ve tarım kapitalistleri sürekli olarak finans kapitalle işbirliği içinde dirler. Büyük tarımcılar bankacı ve sanayici olmuş ve büyük toprak sahibi olmayan sanayici ve bankacı kalmamıştır. Büyük toprak sahipleri Manuel Vidas, ^{Phas Calheiro} Saterio Lopez, Carreiras de Sousa, Andra de Lopes, Vilal ve Kontu ve diğerlerinin büyük sanayici ve bankacı olduklarını bilmeyen varmıdır?

1) Diario da Manha, 9 haziran 1963.

2) V.İ.Lenin. Kapitalizmin en yüksek aşaması emperyalizm.

Tüm eserleri, cild 22, sayfa 212

3) O Seculo, 13 aralık 1960

Lisboa

Banco ~~Lisboa~~ ve Açores'in Agricola Bar^{da}ozinha'da, Banco Espirito Santo'nun Herda de ^{da}Co^{SB}porto'de ve Banco Borges ve Irmao'nun Porto şarabı endüstrisine ^{girdiklerini} bilmeyen kaldı mı ? Büyük toprak sahiplerinin Alentejo'da kendi bankalarını kurduklarını (Alentejo Bank ve Tarım Bankası) ve büyük ölçüde sanayi ve bankacılık alanlarına girdiklerini herkes bilmiyor mu ?

Hayır ! Büyük toprak sahipleri büyük sanayiciler ve bankacılarla pastadan alınacak pay için çekişiyor, ama onlarla kol kola faşist hükümetin politikasını yöneltiyor ve destekliyor; emekçi sınıfları ve halkın geniş kesimlerini sömürüyor, baskı altına alıyor. ^{SB} Büyük toprak sahiplerinin demokratik devrime karşı olumlu bir tavır takınması beklenemez. Hayalciliğe yer yoktur. Onlar köylülüğün savaşımında ^{SB} savaşımının başında yer almıyor, hükümetin politikasını da kendi yararlarına yani büyük toprak sahipleri ve tarım kapitalistleri yararına değişiklik istiyorlar. Bunların istedikleri çözüm, kendi sorunlarının getirdiği yükün proletarya ve köylülüğün omuzlarına yüklenmesi dir. Daha şimdiden toprakların en büyük bölümünü elinde tutanlar emekçi sınıfların daha büyük sömürsünü, küçük işletmelerin daha çabuk yok edilmesini hedefliyorlar. Demokratik devrim onların devrimi olamaz, bu devrim onlara karşıdır. ^{SB} Yaklaşık bir milyon tarım proleterini ve yarı proleterini sömüren ve yarım milyondan fazla küçük köylünün toprağından daha fazla araziye sahip olan bu bir kaç bin asalak, halkımızın ve ülkenin en büyük düşmanlarından biridir. Tarım reformu bunların elinden toprağı çekip almalı ve toprağı işleyenlere vermelidir.

Bu konuda başka bir itiraz daha geldi. Bazı yoldaşlar, Salazar karşıtları arasında belki ^{SB}de iyi niyetli birkaç büyük toprak sahibi bulunacağını belirterek, böyle bir tarım reformu bunları korkutmaz mı ? Onların anti-komünist bir tavır almasına, Salazarcılığın saflarına geçmesine yol açmaz mı ? Ya da demokratik görüşlere sahip bazı kişilerin bu tarım reformundan zarar görmeleri olası ^{SB}değil midir ? gibi görüşler ortaya attılar. Doğaldır ki parti tarım reformunun genel çizgilerini ilan ettiğinde bir kaç liberal görüşlü büyük toprak sahibinin arazilerini daha iyi ölçüp biçecek ^{ve} bunların mülkiyetine el konulup konulmamasını düşünecektir. Tarım reformu bu kişileri ~~...~~

korkutur mu korkutmaz mı bu onların bileceği iştir. Portekiz halkının yoluna baş koyduğu demokratik ve ulusal devrim, bay X ya da bay Y'nin devrimi değildir. Bu, tüm devrimler gibi belirli sosyal sınıfların diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliği demektir. Bu, proletaryanın, köylülüğün, küçük burjuvazinin ve orta burjuvazinin belirli kesimlerinin faşizmin sosyal temelini oluşturan diğer sınıflara karşı, yani büyük kapitalistler ve toprak sahiplerine karşı bir devrimdir. Eğer şu ya da bu toprak sahibi demokratik devrimden yana ise - tabii ki toprak sahiplerinin çıkarlarını değil kendi kişisel görüşünü savunduğu için - kimse onlardan bugibi nedenlerle politik amaçlarını değiştirmelerini istemiyor. *düşüncelerini*

İşçilerin savaşımında Salazar'a karşı olan işverenleri korkutmamaları gibi yıllar öncesinin tezleri ile "bağlaşıklık" görünümünü altında tarım reformundan vaz geçilmesi, salt bir oportünizm anlamına gelir. *yufka* Ancak yumuşak yürekli yoldaşlarımız kaygılanmasınlar. *SB* Tarım reformundan zarar görecektir büyük toprak sahipleri, tekelleşmelerle birlikte açlık, terör ve baskı politikasını uygulayan, tarımsal alanda kendi çıkarları için kırsal kesimdeki tüm çalışan insanları harcayan, 38 yıldır Portekiz halkını inleten faşist diktatörlüğün temel güçlerinden biridir. Bunların mülkleri ellerinden almak ve toprağı, işleyenlere devretmek, yalnızca bir sosyal adalet önlemi değil, aynı zamanda tarım kesiminde çalışan sınıfların durumunu düzeltmek, tarımın ilerlemesini sağlamak ve Portekiz ekonomisinin tümünü düzeltmek için ön koşuldur. Bu, aynı zamanda gericiliğin ve faşizmin en önemli sosyal temellerinden birini ortadan kaldırmak için alınmış politik bir önlemdir.

3. "Bağımsız küçük üretim" in kaldırılması

Faşist hükümetin tarım politikası bütünüyle büyük toprak sahipleri ve büyük sermayenin hizmetinde *bir ve* olup tarımsal kesimde çalışan tüm katmanlara karşıdır. Tarımsal küçük üretimi vurmak, iflasa ve yok olmaya sürüklemek, tarım işçilerini sınırsız sömürmek, faşist hükümetin izlediği politika olagelmıştır.

Küçük üretim, kapitalizmin gelişmesiyle kaçınılmaz olarak yok olmaya mahkum edilmiş, büyük tarımsal işletmeler karşısında herbakımdan elverişsiz bir duruma düşürülmüştür.

Traktör kullanımının bölgesel dağılımı hiçbir kuşkuyla yer-

vermiyecek biçimde bunların yalnızca büyük tarımcılar tarafından kullanıldığını ortaya koymaktadır. Tüm traktörlerin %82 büyük toprak sahipliğinin ağırlıkta olduğu bölgelerde kullanılmaktadır.

Yük hayvanlarında da durum böyledir. Küçük tarımcıların çoğunluğu hiç bir yük hayvanına sahip değilken, büyük tarımcılar iki yüz, üç yüz ve hatta dört yüz yük hayvanına sahiptir. Toprakları bir hektardan daha az olan toplam dört yüz bin tarım işletmesinden üç yüz bininde yük hayvanı bulunmamaktadır. Buna karşın arazileri 500-2500 hektar olan işletmelerde ortalama 40 hayvan bulunmakta, bu sayı toprakları 2500 hektarı aşan işletmelerde ise 112'yi bulmaktadır.

Tarımsal üretim mallarının satışına bakıldığında, patates, şarap, sebze gibi üretim mallarının satışında her yıl küçük üreticilerin, aracılar, büyük tüccarlar, büyük tarımcılar gibi grupların insafına terk edildiği çok açık bir şekilde görülmektedir. Çeşitli kuruluşlar içinde örgütlenmiş bu gruplar, fiyatları belirlemekte, piyasayı denetlemekte, kasıtlı fiyat düşüşlerini ayarlamakta ve küçük üreticileri ellerindeki malı yok pahasına satmaya zorlamakta ve bu malları tekrar istedikleri fiyatla piyasaya sürebilmektedirler. Piyasada meyva ve patates sıkıntısı çekilirken, bunlar ya üreticinin elinde kalıp çürümekte, ya da üreticiden yok pahasına alınan bu mallar beş katı fiyatlarla piyasaya sürülmektedir. Üretici elindeki malları satamazken biryandan da ülkeye mal dış alımı yapılmaktadır. Canlı hayvan fiyatları düşerken, et fiyatları yükselmekte, küçük üreticinin elindeki kaliteli şarap yağma edilirken büyüklerin adi içkileri piyasaya sürülmektedir. Tüm faşist fiyat ve piyasa politikası küçük köylülere yöneliktir.

Vergi konusunda da inanılmaz gibi görünen şu gerçek saptanıyor: İşletme ne kadar küçükse, ödediği vergi o derece yüksektir. Ve budurum giderek daha da olumsuz gelişeceğe benziyor. Küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerdeki arazi vergisinin, büyüklerin bulunduğu bölgelere oranla daha hızlı arttığı gerçektir.

Küçük üreticiler kredi almak için çoğu zaman az bir kredi karşılığında yüksek faiz alan, giderek ellerindeki toprağa

haciz koyturtan tefecilerin eline düşerken, büyük tarımcılar bankalardan ve diğer kredi kuruluşlarından elverişli fâzlerle kredi alabilmektedir.

Tarımsal küçük üretim, büyüklere karşı rekabet edecek önkoşullardan yoksundur. Her türlü elverişsiz önkoşulla sahiptir. Yetersiz toprak, verimsiz alan, genellikle çok küçük ve birbirinden ayrılmış parseller, makine ve ileri tekniği kullanmaya elverişsiz koşullar, hayvan yetersizliği, para ve kredi yetersizliği, ürettiklerini pazarlama zorlukları, ellerindeki malı kötü dönemlerde düşük fiyatla elden çıkarma...

Küçük üreticiler umutsuz bir ayakta kalma savaşımı veriyorlar. Milyonlarca iş saati tutan yoğun emeklerini topluma "karşılıksız armağan" eden bu küçük üreticilerin, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin, tüccarların, tefecilerin ve hükümetin sömürüsüne karşı kullanacakları tek "silah" kadınlarının ve çocuklarının emeği ve ailelerinin yoksulluğudur. Ancak bu savaşımında yenilgiye uğramaları kaçınılmazdır. Küçük üreticiler, yavaş, yıllar süren ve giderek artan güçlükler içinde borçlanmaya ve yok olmaya sürüklenmektedir.

Büyük toprak sahiplerinin ve tarım kapitalistlerinin koruyucusu faşist hükümet politikası korpa, ratif örgütlenme ve devlet aygıtıyla "bağımsız küçük üretim"i yok etme sürecini hızlandırmaktadır.

4. Parselleme, birleştirme ve "tarımsal yeniden biçimlendirme"

Faşist politika, küçük üretimi yok etmek ve ulusal tarımı bir avuç toprak sahibi ve kapitalistin eline bırakmak amacındadır.

Ülkenin güneyinde "kolonileştirme" ve "tarımsal yeniden biçimlendirme" diye tanınan birleştirme yasaları, bu politikayı açıkça ortaya koyan örneklerdendir.

Sürdürülen birleştirme projelerinin amacı nedir? Amaç, küçük köylülerin topraklarını birleştirerek daha kolay işlemlerini sağlamak değil, bunların en iyi topraklarını ellerinden almak ve küçük üretimin ağırlıkta olduğu bölgelerde makine ve diğer teknik olanaklardan da yararlanılarak kapitalist tipte daha fazla "verimlilik" sağlanan büyük işletmelerin

kurlmasıdır.

1951 yılında faşist ulusal meclise bir birleştirme projesi getirildi, Bu projenin birinci maddesi neydi? Bu maddeye göre "komşu topraklardan üç kat daha fazla alana sahip olanlar, topraklarını aynı değerde başka arazilerle değiştirmeye zorlanabilir". Üçüncü maddede ise "değişmeye zorlananın malı, diğerinin arazisi içinde bulunuyorsa ve büyük topraklar diğerinden on kat daha büyük ise, bu küçük toprak sahibine malını satmaya zorlayabilir".

Projenin kabul edilmesi ile toprakların birleştirilmesi zorla yapılacak, büyük toprak sahiplerinin elinde güçlü bir silah olacak ve bu proje adı altında küçük toprak sahiplerine karşı bir haçlı seferi sürdürülecekti. Katı bir direnişle karşılaşılacağı önceden görüldüğü için bu projeden vaz geçildi. Büyük toprak sahipleri ve faşistler geçici olarak geri çekildi.

1959 yılında hükümet yeniden bu konuya döndü. Yeni bir yasa önerisi zorla birleştirmeye izin verecekti. Tartışmalar yaklaşık iki yıl sürdü. "Diario da Manhã" gazetesi şunu öne sürüyordu: "Çok kişinin kafasında kuşku yaratan, küçük üreticilerin mallarından edilerek ya da onların sırtından yeni büyük işletmeler kurulacağı korkusu yersizdir..."¹

Diğer faşistler bundan daha da açık konuşuyorlardı. Bu birleştirme işlemleri mülksüzleştirilen küçük köylülerin sömürgele re gönderilmesiyle de bağlanmak isteniyordu. Tarımcılık sekreteri, cesaretle "birleştirme, nüfus fazlalığımızın Afrika'da yerleştirilmesiyle bağlanmalıdır" diye biliyordu (19 ocak 1962). Ve bay Nunes Barata, şu vaazı veriyordu: "ana yurdun gerçekleri ve deniz ötesi bölgelerimizin yerleşim gereksinimleri böylece birleştirilmiş olacaktır!"²

Büyük toprak sahipleri, küçük ^{mülk} sahiplerini yerlerinden yurtlarından edip, onların varlıklarına ^{zorla} özel koyma prensiplerini yaşama geçirmeyi çok istiyorlardı. Faşist ulusal meclisteki temsilcileri bunu dile getiriyordu. Ancak eski projelerini meclisten geçirmeye cesaret edemediler. Çünkü "kutsal özel mülkiyet" hakkına dokunurlarsa, bunun giderek büyüklerin de "kutsal hakları"na da dokunmaya varabileceğini hesapladılar. İkinci neden ise zorla birleştirmenin bir yığın köylü ayaklanmasına yol açabileceği kuşkusu idi. Uzak görüşlü bir faşist

1) Diario da Manhã 27 Ekim 1962

2) Diario da Manhã 21 Ocak 1962

millet vekili "tarımsal nüfusun hoşnutsuz tepkilerine karşı dikkat"³ edilmesingerektiğini söylüyordu. İşte onları geriletten bu körku idi.

Eğer küçük mülk sahiplerinin yararına yapılacak olursa, toprakların birleştirilmesinin yararlı olacağını hiç kimse inkar edemez. Ancak böyle bir birleşmenin büyük tarımcılar ve faşistlerin elinde küçük tarımcılara karşı kullanılacak güçlü bir silah olarak kullanılacağı görmezlikten gelinemez.

Büyük toprak sahipleri ve hükümetin küçük mülkçülerin mallarına elden çıkarmaya zorlamalarına olanak sağlayan bazı maddeler yasada kaldı. Yasanın 39. maddesine göre, mülk sahiplerinin çoğunluğunun projeyi onaylaması halinde bakanlar kurulu toprakların birleştirilmesini onaylayabilecek, hatta mayata bilecek. Görünüşte "her hangi bir talepte bulunmayan mülkçülerin onayı..." gibi bir şey anlaşılıyor. Ama toprağın değerini belirleyen ve birleştirme işlemini ayarlayan "uzlaşma komisyonları"nın büyük toprak sahipleri ve Salazar devletinin memurlarından oluştuğunu göz önüne alırsak, yolsuzlukların hangi boyutlarda olduğunu kolayca görebiliriz. İşte bu yüzden küçük köylülerin kendilerini yerlerinden yurtlarından edecek her türlü girişime karşı uyanık olmaları ve bu girişimlere karşı çok çabuk tepki göstermeleri gerekiyor.

Faşistler bazan "tarımsal yapıdaki aksaklıkları gidermek" niyetinde olduklarını ve bunun için küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerdeki birleştirmelerle yoksul köylülerin çıkarlarına uygun işler yaptıklarını söylüyorlar. Eğer büyük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde büyük toprakları bölüştürüp küçük işletmeler yaratsalardı, söylediklerini en iyi bir şekilde kanıtlamış olurlardı.

Güneydeki parsellemelerin gerçek amacı nedir? "kolonileştirme" ile ne amaçlanıyor? Acaba kapitalist büyük tarım işletmelerinin kaldırılması mı? Asla. Amaç, binlerce hektarlık büyük çiftliklerin bir kaç yüz hektarlık büyük tarımsal işletme tarafından, ama oranlanamayacak kadar yüksek kapital yatırımıyla (sabit ve değişken kapital) yönetilmesidir.

Büyük toprak mülkiyetinin bir bölümünü küçük parçalara ayırmanın amaçlarından ~~amaçlarından ibiri~~ biri de oraya insanları çekmek, kapitalist büyük işletmelere yeni iş gücü sağlamak

ve bu insanların orada ücretli işçiler olarak çalışmalarını sağlamaktır. İşte, sulanabilir bölgelerin çevresine yeni ailelerin göç etmesini planlayan görüşlerin ana amacı budur. Gerçek ise dağıtılan toprakların bu ailelerin geçimini sağlamaya hiç bir zaman yetmediği ve yetmeyeceğidir. Dağıtılan topraklardan elde edilen gelir sadece "ücretli işe ek bir gelir kaynağı" oluşturmaktadır. Aileler, gelirlerini çevrelerindeki büyük tarımsal işletmelerde işçi olarak çalışarak sağlamaktadırlar. Bölgelerdeki bu tip "küçük işletmeler" kapitalist büyük işletmelerin kendilerine sürekli ve ucuz iş gücü sağladıkları yerler durumundadır.

Kapitalist büyük işletmelerin ucuz işgücü sağlamak için kullandıkları bu yöntem yalnızca Alentejo'ya özgü bir şey değildir. Aynı amaçla kurdurulan küçük işletmelere Beira ^{Sinir} bölgesinde, Douro da ve hatta Minho bölgesinde de rastlanmaktadır.

gB- Faşist demogoglar bazan büyük sözlerle planlarının insancıl karakterini ilan ederlerken, cuntanın yerleşim ve iç göç uzmanları (Junta de Colonizaçao Interna) biraz daha açık konuşuyorlar: "tarım işçisi ailelerin bahçe ve tarlalardan elde ettikleri gelirler, onların, işlerin az olduğu ya da boş vakitlerinde sağladıkları çok sınırlı bir katkı olarak tanımlanabilir".

" Sanayide çalışarak elde edilen ücrete ek bir gelir sağlama ..." ve işçilerin "boş vakitlerinin bir bölümünü doğadan yararlanarak geçirmeleri..."¹ gibi etiketler altında işçilere küçük parseller dağıtılması düşüncelerini örneğin: Vieira de Leiria bölgesindeki sanayicilerde de rastlanıyor. Alentejo'da yerleşmeye niyetlenen sanayicilerden de şunları duymak mümkün: Fabrikalar çevresinde işçilere küçük parseller dağıtılarak onların mesaiden sonra boş kalıp ahlaksızlığa düşmelerini önlemek için (!)... ve ailelerinin gelir durumunu düzeltmek amacıyla... buralarda küçük topraklar verilmelidir.²

Güneydeki parsellemeler ve kuzeydeki birleştirmeler, büyük kapitalist ve tarımcıların korunması, tarımda merkezileşme ve yoğunlaşmanın sağlanması politikasının birer parçasıdır.

Alentejo'da bölgenin ağaçlandırılması (ormanlaştırılması) planlarının amaçları nedir ?

1. Diario de Noticias (Lizbon) 1mayıs 1963

2. Jurnal do Comercio (Lizbon) 30. ağustos 1963

Tarım¹ sekreterliğinin geçen yılın kasım ayında yaptığı "tarımsal dönüşümler" açıklamasında, Tejo'nun güneydeki tarımsal kullanımın gelişimi şöyle belirleniyordu: Kuru topraklar 2020000 den 750000 hektara düşecek, ormancılık ise 200000 den 2230000 hektara yükselecek ve sulak topraklar alanı 60000 den 230000 hektara yükselecekti.

Burada ilk göze çarpan şey, tahılcılığın açıkça yok edilmek istenmesidir. Oysa, hükümetin yıllarca uyguladığı politika, tahıl ekimini geliştirme, özendirme ve "cesaretlendirmeye" yönelikti, ama, tarım sekreterinin sözlerine göre, hükümet bir anda tahıl ekimini "teşviksizliğe" karar vermiş ve güneyde tahıl ekim alanlarını bir milyon hektar kadar azaltmaya, yani 1/3 azaltmaya yönelmiş.

Doğal olarak insan düşünüyor. Acaba hükümetin yıllardır uyguladığı politika mı aptalca bir politikaydı yoksa şimdi izlemeye başladığı politika mı aptalca?

Gerçekten de bu politika ulusal çıkarlara aykırı, tümüyle sorumsuz. Ama bu politikayı tamamen aptalca olarak nitelendirmek belki de yanlış olacak. Hükümet, yıllar boyu uyguladığı tarım politikasıyla, büyük tarımcılara verdiği destekle bu kesime dikensiz bir gül bahçesi ortamı hazırladı. Bu koşulların hazırlanması ise emekçilerin en utanmazca sömürülmesi, ulusal çıkarların ayaklar altına alınması temelinde gerçekleştirildi.

Tahıl ekimini teşvik eden politikanın uygulandığı dönemde, hektar başına altı kental gibi olağan üstü düşük bir ortalama ürün birimi saptanmışken, bu sayı kasıtlı olarak yüksek gösterilmiş ve tahıl ekim alanlarının giderek artan biçimde genişlemesi sağlanmıştı. Oysa, "şimdi cesaret kırma" politikasını uygulayabilmek için yine aynı sayı sahte bir biçimde baş kental olarak gösteriliyor. Hükümet, bunlarla ~~efendileri~~ efendilerinin, büyük toprak sahiplerinin çıkarlarına hizmet etmiştir.

Peki ama bu yeni planların amacı nedir?

Amaçlardan biri, güneyde büyük fabrikalar (selüloz ve diğer) kurmak ve hammadde olarak ağaç kullanmak isteyen sanayi sermayesinin ve yabancı tekellerin gereksinimini sağlamaktır.

Almanlar, güneydeki sulama tesislerini finanse ediyorlar

ama buna karşılık faizlerin dışında başka başka kolaylıklar da istiyorlar. Ve işte bu nokta da ulusal ihanetin sadık izleyicisi hükümet bir milyon iki yüz bin hektar toprağı çarçabuk "elverişsiz" diye ilan ediyor ve bu alanların "ormancılığa, ağacı hammadde olarak işleyen sanayi kollarının gelişmesine, bunların dış satımına" devredilmesi gerektiğini saptıyor.¹

Planların tarımla ilgili ne gibi amaçları olduğunu kısa bir süre önce ekonomi bakanı ortaya koydu.

Salazar'cılara göre tahıl üretimindeki bu kadar düşük sonuçların nedenleri nelerdir? "Öyle görünüyor ki, en büyük sorun yılda iki üç kez ürün kaldırarak topraklarını bitkin düşüren küçük üreticiden kaynaklanmaktadır...(ulusal mecliste böyle diyordu ekonomi bakanı)"²

Böylelikle faşistler bütün sorumluluğu küçük üreticilere yıkararak onları tahıl ekiminden de uzaklaştırmaya uğraşıyorlar. Böylelikle planın amacı ortaya çıkıyor. Amaç, tahılcılığın, "elverişli" topraklara sahip olan kendilerine sulama işleri için kredi sağlanan ve aynı zamanda sanayi tekelleri ile birlikte ormandan yağlı karlar elde etme olanakları sağlanmış büyük tarımcılara devredilmesidir.

Küçük köylülük ise ki hala güneyde kalabilmişseler -"elverişsiz" topraklara sahipler, bunlara tahıl ekimi yasaklanmış oluyor. Bu durumda şu soru akla geliyor: Bu insanlar ormancılığa nasıl geçecekler ya da ağaçlar büyüyünceye kadar nasıl bekliyecekler? Tarım sekreterinin sözleri ile hükümetin bu insanların önüne koyduğu seçenek şu: "toprak paylarıyla sanayi işletmelerine katılmak"³ Bunun anlamı: Hükümet, küçük işletmelerdeki tahıl üretimini yok ederek küçük üreticileri mülksüzleştirmeyi planlamıştır.

Bu plan, amaçladığı hedeflerin tümüne ulaşamayacaktır. Ancak, kuşkusuz küçük köylülüğün zararına bir dizi önlemlerin alınmasına olanak sağlayacaktır.

Lis'teki küçük köylülerin "feryat" ve "yakınma"larına rağmen Sado'daki kullanımı ellerine geçiren büyük toprak sahipleri, su kullanımı alanında da uygulanan birleştirme, parselleme "tarımsal dönüşüm" planlarından yararlanıyor.

Otlakları ve yemlikleri ellerinden alınmış küçük köylülerin

1. Diaro da Manha 28 ağustos 1962

2. Diaro da Manha 14 şubat 1964

3. Diaro da Manha 7 kasım 1963

öfkisine karşın kamuya ait toprakların "kullanım"ına el koyan büyük toprak sahipleri bu planlara övgüler düzüyor.

Aynı şekilde yeni yasal düzenlemeyle getirilen en az altı yıllık kiralama süresi, yine mülk sahiplerinin yararını amaçlıyor.

Endüstride, merkezileşme ve yoğunlaşmaya hizmet eden, küçük sanayii yıkıma sürükleyen ve tekellerin kesin egemenliğini amaçlayan faşist politika, aynı şekilde tarımda da kapitalizmin gelişmesini, küçük köylülerin proleterleşmesini ve giderek bütün tarımın büyük toprak sahipleri ve kapitalistlere devredilmesine hizmet ediyor.

Faşist hükümet, küçük köylülere karşı, onların mülksüzleştirilmesi için gerçek bir haçlı seferine çıkmıştır.

5. Tarımda kapitalizmin gelişimi

1926'dan bu yana yaklaşık iki yüz binden fazla küçük işletme yok olmuştur. Bu korkunç gelişimin sürüp gittiğini faşistler bile kabul etmek zorunda kalmışlardır.

→ Bir tarım bölge kurulu başkanının bir süre önceki sözleriyle bu şöyle dile getiriliyordu "

*Sayfanın 51 den 70 atlamasını
bir manaa yoktur!*

Küçük ticaretin (esnaflığın) içinde bulunduğu son durum " iflaslar kapsamındadır"¹. Küçük mülkçülerin ve kiracıların geniş kesimleri giderek yarı proleter hale gelmiştir.

1950 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçları, Portekiz tarımındaki küçük üretimin yıkımı ve kapitalist gelişimin derecesini açıkça ortaya koymaktadır. Bu sayılara bakıldığında, daha bu yıllarda tarım proleterlerinin sayısının 950.000, küçük ve orta tarımcıların sayısının ise yalnızca 450.000 olduğu ve bunlardan da yalnız 335.000'in mülkleri bulunduğu görülüyor.

Aynı nüfus sayımının verileri, kendileri ücretli işçi olarak çalışmayan ve yarılarında ücretli işçi de çalıştırmayan ("yalnız" denilen) küçük tarımcıların tarımdaki aktif nüfusun yalnızca %21,5'ini oluşturduğunu, "yalnız mülkçüler" in ise bu nüfusun yalnızca %15,8'ini oluşturduğunu belirtiyor. Bu "yalnızlar" sadece Fiana do Castello bölgesindeki aktif tarımsal nüfusun %50'sinden fazlasını oluşturuyor. Toplam 273 ilçenin yalnızca 83'ünde bu sayı %50'yi aşıyor.

Kendi hesabına çalışan küçük köylülerin toplumdaki ağırlıklarının azalması, bu kesimin yıkımı ve proleterleşmesinin daha şimdiden hangi boyutlara ulaştığını açıkça gösteriyor.

Küçük üreticinin bağımsızlıktan "topraksız köylü"lüğe düşmesi genelinde birden bire ya da doğrudan doğruya olmamaktadır. Üretici başlangıçta arada sırada gündelikçi olarak çalışmaya başlar ya da yavaş yavaş başka bölgelerde mevsim işçisi olarak çalışmaya ~~yapar~~ veya çocuklarını gündelikçi olarak çalışmaya gönderir. Yani hem küçük üretici, hem de gündelikçi konumuna gelir. İşte Lenin'in "yarı proleter" diye adlandırdığı kesim budur.

Portekiz'de küçük üreticiliğin ileri derecede ayrışması sonucu tarımdaki küçük üreticilerin büyük bir bölümü daha şimdiden yarı proleter duruma düşürülmüştür.

Yaklaşık on yıl önce Ulusal İstatistik Enstitüsünün yaptığı araştırmalara göre, Portekiz anakarasındaki kendi hesabına çalışan ya da kiracı toplam 700.000 "aile işletmesi"nden 425.000'i yani küçük üreticilerin %61'i aynı zamanda gündelikçi (yarı proleter) durumundaydı. Bu sayı, 418.000 "kendi hesabına çalışan aile işletmesi"nden, yani küçük mülkçülerden 225.000'nin iş güçlerini satmak zorunda kalan %61'lik bir yarı proleterler

kesimini oluşturduklarını saptıyordu.

Bütün bu sayılar bir yana, Portekiz tarımındaki kapitalist gelişimin ve küçük üreticiliğin yok edilişinin en iyi kanıtı, bu gün tarımsal kesimde ağırlık sahibi olan sınıfı oluşturan ve sayıları artan tarım işçileridir. 1940'tan 1950'ye kadar ücretli işçilerin sayısı 100.000'den fazla artmış ve 1950'de yaklaşık 950.000'e ulaşmıştır. Bu sayı tarımsal aktif nüfusun %57,4'ünden %67,5'ine çıktığının kanıtıdır.

Daha 1950'de bölgelerdeki tarımsal aktif nüfusa oranla ücretli işçilerin durumu şöyleydi: Alentejo bölgesinde %87 ile %91 arasında, Lizbon, Santarem ve Castelo Branco bölgelerinde ise %75 kadardı.

Küçük üretimin kararlılığı, ve avantajından söz edenleri şaşırtması gereken başka bir gerçek ise, "küçük üretim bölgeleri"nde de (Braga, Coimbra, Guarda, Leiria, Porto, Vila Real, Visseu) ücretli işçilerin ağırlıkta oluşudur.

Veiras bölgesinden gelen yoldaşlarımız, Visseu bölgesinde yaklaşık 60.000 ve Coimbra bölgesinde yaklaşık 50.000 ücretli tarım işçisinin bulunduğunun farkına varamamışlardır. ^{belki} Ama ülkemizde sadece iki bölge (Averio ve Diana da Castello) dışında her yerde ücretli işçiler tarımsal aktif nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu iki yerde de sayıları çoğunluğa yaklaşmaktadır.

Portekiz anakarasındaki toplam 273 ilçeden sadece 49'unda ücretli işçiler aktif nüfusun yarısından azdır. Buna karşılık 120 ilçede %70 gibi büyük bir çoğunluğa sahiptirler. Yüz ilçede her bağımsız çalışan küçük üretici başına üç ile dokuz ücretli işçi, 62 ilçede ise ondan fazla ücretli işçi düşmektedir. Aynı sayı 28 ilçede 20'yi buluyor.

1966'da yapılan nüfus sayımının sonuçları maalesef tümüyle açıklanmamıştır. Ancak 1950'nin sayıları, kırsal bölgelerdeki küçük üreticiliğin yok oluşunu ve kapitalist üretim biçiminin yüksek gelişim derecesini çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Portekiz'de 1950'ye kadar tarımdaki kapitalist ilişkilerin gelişmesinin en önemli belirtilerinden biri de tarım proletaryasının hızlı ve sayısal büyümesi idi. Bu büyüme, küçük üreticiliğin baş döndürücü bir hızla yok edilmesi, tarımdaki teknik ilerlemenin yavaş oluşu, endüstrileşmedeki ağır ilerleme ve buna

bağlı olarak tarımdan kopan iş gücünün endüstriye kazanılması sürecinin yavaş olması gibi etkenlere dayanıyordu.

Kapitalist gelişmenin ileri aşamasında ise, tarım proleterlerinin çoğunluğu ortadan kalkar. Marks şunu öğretiyordu: "tarımda, değişen kapital ilgili toprağın işletme düzeyinin gerektirdiği en düşük oranda ~~ulusal~~ olur"¹. Ve Lenin tarım proleterleri ile ilgili olarak şunları yazıyordu: "Doğal olarak kapitalizmin belirli bir gelişim aşamasında tarımdaki ücretli işçilerin sayısının tümüyle gerilemesi (endüstri işçilerinin tersine) zorunlu olarak ortaya çıkar. Bu, tüm ülke tarımının tamamen kapitalist örgütlendiği ve her türlü tarımsal işlerde makinelerin kullanıldığı bir aşamadan sonra olur."²

Portekiz'de son yıllarda kapitalist gelişim hızında bir artış gözleniyor. Sadece 1952'den 1962'ye kadar ülkedeki traktör sayısı 2961'den 11806'ya, harman makinelerinin sayısı ise 3121'den 5282'ye yükselmiştir. Kapitalist üretim ilişkilerinin tüm ülke çapında yaygınlaşması, makine kullanımının artması, yabancı otlara karşı kimyasal önlemler ve diğer teknik ilerlemeler gibi etkenler, daha önce bu işleri yapan yüksek sayıda iş gücünü tarımın dışına itmektedir.

Ülkenin değişik bölgelerindeki mülkiyetin değişik dağılımı nedeni ile belirttiğimiz süreçte bölgesel farklılıklar beklenmektedir. Doğal olarak küçük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerdeki tarım proletaryası büyüyecek ve büyük mülkiyetin ağırlıkta olduğu bölgelerde gerilemeye başlayacaktır. Küçük köylülüğün geleneksel olarak Kuzey'den göç etmesi ve tarım işçilerinin yığınsal olarak Alentejo'dan ayrılmaya devam etmeleri, gelişimin bu yönde olacağına işaret etmektedir.

Bu gelişimde, yani makineleşme yüzünden serbest kalan ücretli iş gücünün yeni iş gücünden daha büyük olduğu, proleterleşen küçük üreticilerin satışa çıkardıkları iş gücünün arttığı bir dönüm noktasına gelmiş olmamız gerekmektedir. Diğer bir deyimle nasıl ki kapitalizmin gelişimi yakın zamana kadar tarım proleterlerinin sayısının artmasına neden olduysa, yine bu kapitalist gelişimin bu sayıyı ülke çapında azaltıcı etken olacağı aşamaya gelmiş olmamız gerekirdi. Ve 1960 nüfus sayımının açıklanan ilk verilerine göre şimdiden bu aşamaya geldiğimiz varsayılabilir.

1)Karl Marx: Das Kapital, 3.cild, Karl Marx/Friedrich Engels: Eserleri, cild 25, S.650

2)V.İ. Lenin: Rusya'da kapitalizmin gelişimi. Eserleri, 3. cild S.230

6. Tarım reformunun gerekliliği ve kapsamı

Büyük toprak sahipleri, kapitalistler ve onların faşist sözcüleri toplumsal gelişmelerden tedirgin oluyorlar. Bir yandan küçük üreticileri mülksüzleştirip onları yok ederken, aynı zamanda bu sürecin kaçınılmaz sonucu olarak kırsal alanda devrimci tarım proletaryasının büyüdüğünü görüyorlar. kendilerinin neden olduğu küçük üretimin yıkılmasına duydukları üzüntü bundandır.

İşte bu nedenle, hem tarım proleterleri arasında boş ümitler yaratmak, hem de büyük mülk sahipleri ile proletarya arasında bir tampon görevi görsün diye bazı varlıklı küçük köylülerin oluşmasına çalışıyorlar. Ancak, kapitalizm kendi kendisini kemiren ve mezarını kazan onmaz ilişkilerinden kurtulamayacaktır.

Burjuvazi, endüstri ve tarımdaki küçük üreticileri mülksüzleştirip onları ücretli işçiler haline getirmekle, aynı zamanda kendisini mülksüzleştirecek sınıfı yaratmaktadır. Kapitalizm bu tarihsel yazgısından kurtulamaz.

Biz komünistler, tarım proletaryasının sayısal büyümesi ve ağırlık kazanmasına haklı olarak sevinebiliriz. Çünkü, onlar bulundukları yerlerde demokratik devrimin sosyal tabanını yaygınlaştırmakta ve sosyalizm için elverişli nesnel koşulları oluşturmaktadır. Büyük mülkiyetin ağırlıkta olduğu Portekiz'in güney kesimindeki tarım proletaryası faşist diktatörlüğe karşı yürüttüğü binlerce yiğit savaşımla yüksek devrimci özelliğini kanıtlamıştır. Tarım proletaryasının partimize olan güveninden haklı olarak gurur duyuyoruz. Onun faşist diktatörlüğe karşı savaşımında büyüyen bir güç ve çok önemli bir etken olmasını coşkuyla karşılıyoruz. Bu güç, tarım reformunun yaşama geçirilmesinde ve geleceğin Demokratik Portekiz'inin kurulmasında önemli rol oynayacaktır.

Kuşkusuz bu, tarım proleterlerinin sayısını arttırıyor diye bizim sömürü politikasına, yoksulluğa, mülksüzleştirmeye ve küçük köylülüğün yok edilmesine alkış tuttuğumuz ya da böyle bir politikaya göz yumduğumuz anlamına gelmez. Biz sadece küçük köylülüğe kapitalizm içinde kendilerini kurtaracak hiç bir yolun olmadığını söylüyoruz. Onların önüne "kesin gerçeği" koyuyor ve Engels'in "kapitalist büyük üretim, güçsüz ve eskimiş

küçük işletmelerin üstünden tıpkı bir trenin bir el arabasını ezip geçtiği gibi geçer¹ sözlerini hatırlatıyoruz. Biz, finans kapitalin ve büyük toprak sahiplerinin emrindeki faşist hükümet politikasına karşı onların çıkarlarını ödünsüz savunuyor ve onlara kendilerini büsbütün yoksulluktan kurtaracak biricik yolu gösteriyoruz.

Tarım reformu, yalnızca tarım işçilerinin değil aynı zamanda köylülerin ezici çoğunluğunun yararına olacaktır. Büyük toprak sahiplerinin elinden alınacak araziler, tarım işçilerine ve yoksul köylülere dağıtılmalı, onların bu toprakları nasıl kullanacakları kendilerine bırakılmalıdır. İsterlerse ve köylülere sıkıntısız bir yaşam sağlayabilecekse özel işletmeler olarak, isterlerse kooperatif biçiminde topraklarını birleştirerek ya da devlet mülkiyetinde kullanmalarına olanak verilmelidir. ⁵⁸ Ancak tarım reformu sadece toprak dağıtmaktan ibaret bir iş değildir. Bunun yanında tarım işçilerine iş ve ücret garantisi, küçük köylülüğe kredi sağlanması, devlete ve belediyelere ödenen vergilerin indirilmesi, makine ve teknik olanaklarla desteklenmeleri, kiracılık-yarıcılık vb. feodalite kalıntısı sömürü biçimlerinin ortadan kaldırılması, yoksul köylülerin banka ve tefecilere olan borçlarının ertelenmesi ya da tamamen kaldırılması, tarımsal ürünün ticaretinin tümünden yeniden örgütlenmesi ve fiyatların yeniden düzenlenmesi gibi ^{önlemleri} içermelidir.

Tarım reformunun yaşama geçirilmesinde hem kırsal kesimdeki tüm emekçi sınıf ve katmanların ve hem de ^{tüm} Portekiz ulusunun çıkarı vardır.

Emekçi halkın çoğunluğunun tarımsal kesimde çalıştığı bir ülkede, tarımın geri oluşu ve bu insanların satın alma gücünün düşüklüğü, sanayi ürünleri pazarını da daraltmaktadır. İşte bu nedenle de tarım reformu genel ekonomik gelişmenin kaçınılmaz ön koşuludur. Sadece tarım reformu yoluyla (diğer derinlemesine ekonomik ve sosyal yapısal reformlarla bağlantılı olarak) Portekiz tarımı geri kalmışlıktan kurtulabilir, tüm Portekizliler ^{icin} daha iyi yaşam koşulları oluşturulabilir, gelişen ve bağımsız halk ekonomisi kurulabilir.

1) Friedrich Engels: Fransa ve Almanya'da köylü sorunu. Karl Marx - Friedrich Engels: Eserleri, cild. 22, sayfa 502

VI. EMEKÇİ SINIFLARIN YAŞAM VE KÜLTÜR DÜZEYLERİNİN YÜKSELTİLMESİ İÇİN

1) Zenginliğin birikimi- Yoksulluğun birikimi

Büyük Burjuvazi, Kendi içinde "birikim ve zevk sefa işleri arasında yumruk gibi bir uyumsuzluk"¹ geliştirmekte, sermaye biriktirmekte, yatırımları arttırmakta ve aynı zamanda halkın yoksulluğu ile alay edercesine lüks ve gösterişli küstah bir yaşam sürdürmektedir. Ancak bu zenginlik gösterisi yalnız zevk ve gösteriş düşkünlüğünün bir ürünü değildir. Bunun pratik amacı da vardır: Bu, ekonomik prestijin ve kredinin kaynağıdır. Günümüzde, lüks, israf ve hatta "hayır sahibi olmak" sermayenin reklam masraflarıdır. Banker grubu Espirito Santo'nun devlete yaptığı gösterişli armağanlar ve düzenlediği büyük şenlikler ile baş döndürücü hızla gelişen kapital birikimi hep bir arada yürümektedir. SACOR grubundan Sain ise, 14 milyon escudo harcayarak kendi adını taşıyan bir körler evi kurmayı daha etkili bulmuştur. Babalarının eski işlerini paylaşmakta birbiri ile takışan sömürgeci efendilerden Vieria de Brito kardeşler de prestij silahı olarak hayır işlerini görmektedirler: Biri 10 milyon escudoyu kendi adını taşıyan bir Beyin Felci Vakfına harcayınca, diğer biraderi "Yerlilerin Korunması" için bir vakıfla diğerine cevap veriyor...

Aynı zamanda zevk sefa da var işin içinde. Karıları ve sevgilileri için köşkler şatolar yaptırıyorlar, konfor ve yiyip içmeleri skandal ölçülerini aşıyor. Hiç de gerekli olmayan şeyler için olmadık paralar harcıyorlar. Gömlek değiştirir gibi araba değiştiren beyler ve bir yılın günlerinden daha fazla giysileri olan hanımlar gezip tozuyor...

Faşistler, aylak ve asalak sınıfların bu yaşantısına övgüler düzüyor. Ölmüş faşistlerden Botelho Monis, "lüks, zenginlerin yoksullara ödediği bir vergidir" şeklinde vaaz veriyordu. Ticaret Bakanlığının bir sekreteri ise, lüks malların dış alımının "devlete ve topluma yararları"nı öne sürüyordu. Gerçek ise hiçte öyle değil: Büyük burjuvazinin lüks yaşamı gibi üretken olmayan bir iş için yapılan harcamalar ve geniş çapta lüks eşyaların

1) Karl Marks: Kapital 1.cild. Karl Marx- Friedrich Engels: Eserleri cild 23 S.620

dış alımı (toplam dış alımın yaklaşık %10'u) ülkenin mali olanaklarının çarçur edilmesini getiriyor. Bu, ülkenin gelişimini engelliyor.ve korkunç yoksulluk koşullarında yaşayan emekçilerin sömürülmesi, orta katmanların durumlarının kötüleşmesi temelde gerçekleşiyor.

Mark's'ın öğrettiği gibi kapitalist birikim iki kutupta oluşmaktadır: Kutubun birinde zenginlik, diğerinde ise yoksulluk. Ve işte yoksulluğun birikimi zenginliğin birikimine olanak sağlar. Kapitalistlerin servetine katılan her escudo, emekçi ailelerin ekmeğinden ve yaşamından alınmış bir escudodur.

Vergi amacıyla hazırlanmış resmi istatistiklere göre ülkede, yıllık geliri 200.000 escudonun üzerinde olan yaklaşık 5000 kişi, 500.000'in üstünde olan 1.000, 1 milyon escudodan fazla gelire sahip olan yaklaşık 200 kişinin olduğu bildiriliyor. Aynı istatistiklerde yine, 96 kişinin gelir ve maaşlarının 500.000 escudonun üzerinde olduğu ve 20 kişinin 1 milyon escudodan daha fazla aldığı belirtiliyor!

Kuşkusuz bu sayılar, vergi amacıyla düzenlenmiş bir istatistikten alındığı için hem belirtilen gelirlerin yüksekliği ve hem de kişilerin sayısı bakımından gerçek sayıların çok altındadır. Ama yine de bunları işçi ücretleri ile karşılaştırdığımızda! Endüstri kollarının çoğunluğunda yıllık ortalama ücretin 5000-6000 escudo arasında olduğunu görüyoruz. Yani bazıları parasını harcayacak yer bulamazken, emekçiler açlık-tokluk sınırında yaşıyor.

Birikimin iki kutbu arasında, yani zenginlik ve yoksulluk arasındaki farklılığı, "şahane bir farklılık" diye adlandıran faşist milletvekili ve papaz Santo Careto, bu "ekonomik ve sosyal konumları belirleyen farklılığın" Tanrı vergisi olduğunu öne sürüyor. Katolik olsun, olmasın hangi Portekizli emekçi bir kaç bin serserinin milyonlarca Portekizliyi sömürmesini "şahane bir farklılık" olarak görebilir? Hangi emekçi, bir kutupta Manuel de Mello, Espirito Santos, Ferreiras de Ave gibilerinin varlıklarını milyarlarca escudo artırmalarını, sermayelerini büyütmelelerini, ve diğer kutupta bir lokma ekmeğin azalmasını, giyim, konut sağlık, eğitim ve güvenliğin azalmasını "şahane bir farklılık" olarak niteliyebilir? Çoğu Portekizlinin hala inandığı Tanrı sözünü ağzınıza alırken dikkat edin bay Careto!

açısından büyük bir.

Böyle rezil bir gerçeği yaratmak her Tanrı için utanç verici olurdu herhalde. Bu rezil gerçek kapitalizm tarafından yaratılmıştır, faşist hükümet tarafından daha da kötüleştirilmiştir ve biz ikisine de son verdiğimizde yok olup gidecektir. Bizim bir biri ardından ikisini de yok edeceğimizden emin olabilirsiniz!

Kârların ücretlere oranla daha hızlı yükselmesi, emekçilere düşen ulusal gelir payının giderek küçüldüğünü gösteriyor. Resmi verilere göre İkinci Dünya Savaşı sonundan bu yana nominal ücretler (nisbi, gerçek olmayan ücretler) yaklaşık %40 yükselmiş buna karşın en büyükler de içinde olmak üzere 60 büyük şirketin kârları %80'e ulaşmıştır.

Sık sık anılan ve doğru olduğu var sayılan bir hesaba göre, Portekiz ulusal üretiminin %60'ının sermaye ve %40'ının emek için kullanıldığı belirtiliyor. Ama yine elimizdeki verilere göre mevcut sömürü derecesini, yani ücretler ile artı-değer arasındaki oranı hesapladığımızda çok daha kötü bir sonuç ortaya çıkıyor: Portekiz'de, ulusal gelirin (dolayısıyla ulusal üretimden kullanılmış sabit sermaye çıkarıldıktan sonra) yaklaşık %70'i kapitalistlere ve yalnız %30'u emekçilere düşmektedir.

2. Ücretsiz iş

Kapitalistler, kendilerinin sermaye yatırımlarından, sermayelerinin artmasından söz ederken öyle anlatıyorlar ki, sanki bu paralar eskiden de ceplerinde hazırmış ya da bu paraları alınteri ile kazanmışlar ve hatta kapitalleri ile topluma "bir katkıda" bulunuyorlarmış gibi...

Nedir bu kapital? O, yalnızca işçi sınıfının kapitalistlere karşılıksız ^{olarak} bırakmaya zorlandıkları iş saatlerinin ürünü, yani emek ya da artı-değerdir.

Eğer savaş bitiminden 1961'e kadar Portekiz'de 6 milyar escudo sermaye ile yeni şirketler kurulabilmişse, bu sadece ve sadece 6 milyar escudoluk ücretsiz emeğin kapitalistler eline geçmesiyle olanaklı olmuştur.

Eğer faşistler İkinci Gelişme Planının başlangıcında 45 milyar escudoluk "sabit sermaye oluşumu" gibi bir sonuca beş yıl gibi bir sürede ulaştıklarını açıklayabildilerse, bunun açık anlamı sadece ve sadece her yıl 9 milyar escudoluk ücretsiz emeğe el konulmuş olduğudur. Kaldı ki bu şekilde sermaye birikimi ülkedeki sermaye birikiminin sadece bir parçasını oluşturmaktadır.

Şimdiki Ekonomi Bakanının sözlerine bakılırsa, kapitalistler "Teşvik Planı" adını verdikleri sermaye birikimi planlarında (1970'e kadar)¹ Eğer büyük ölçüde dış sermaye akışı olmazsa, yılda 16 milyar escudoluk, yani geçen yıllara oranla 2/3 daha fazla ücretsiz emeğe el koymak niyetindedirler.

Kapitalistler yüz milyonlarca escudoluk yatırımlarla yeni fabrikalar kurduklarından söz ediyorlarsa, bunun anlamı yeni fabrikalarda daha çok işgücü satın almak için, daha fazla işçi çalıştırıp daha fazla artı-değere el koymak için ve hep daha fazla artı-değere el koymak için, daha önceden el koydukları yüzlerce milyon escudoluk ücretsiz emeği yatırım adı altında yeniden kullanmalarıdır. Yeni bir fabrika gören işçiler haklı olarak şöyle diyebilirler: "Bu bizim emeğimizin ürünüdür, bu bizim emeğimizin ürünüyle ödenmiştir". Kapitalistlerin biriktirdikleri herşey ama herşey işçi sınıfının emeğinin ürünüdür, ~~m~~ilyonlarca emekçinin açlık, yoksulluk, hastalık, acı ve göz yaşı demektir.

Mark~~s~~istler, işgününün iki bölümden oluştuğunu bilmektedir. ~~Len~~: Günün bir bölümünde işçi, ücretinin karşılığı olan değeri üretir (gerekli iş süresi), işgününün diğer bölümünde ise kapitalistler için üretir (ek iş süresi ya da artı-değer denilen bölüm). Artı değer ile ücret arasında "artı-değer oranı" denilen ve sömürü derecesini dile getiren bir oran vardır.

Portekiz'de bu sömürü derecesi nasıldır?

Önce değişik endüstri kollarında bu artı-değer oranlarını %100 ile %700 arasında değişen büyük farklılıklar gösterdiğini ~~belirtmek~~ ~~belirtmek~~ gerekir. Bu görünüm geri kalmış ülkelere özgü bir olgudur. Daha açık örneklemek gerekirse: Bir işçi iş gücünü yeniden üretmek için çalıştığı her saate karşın bir ile yedi saat kadar kapitalist için çalışmaktadır. Portekiz endüstrisinde, sekiz saatlik işgününün bir ile dört saati gerekli emek (işçi için) ve dört ile yedi saati ek iş (kapitalist için) kullanılmaktadır. Otuz en önemli endüstri kolunda artı-değer oranı %240'a ulaşmaktadır. Bunun anlamı, sekiz saatlik işgününün ortalama iki saat 21 dakikasının gerekli emeğe ve beş saat 39 dakikasının ise ücretsiz emeğe, yani kapitalistlere gittiğidir. Kısaca özetlersek: Bir Portekizli işçi iş başı yaptıktan iki saat 21 dakika sonra haklı olarak "bu saate kadar aldığım ücret

1) Problemas do Acrescimo Economico Porugues, S.47

karşılığında ürettim; şu andan itibaren işgünü bitene kadar bedavadan patrona çalışacağım" diyebilir.

Büyük sermaye, bu sömürü oranını da yeterli bulmamaktadır. Hep daha yüksek kâr arayışı içinde işgününün "gerekli süre" payını azaltma ve "ek süre" oranını arttırma girişimlerinde bulunmaktadır. Faşist devlet gücüne dayanan büyük sermaye bu amaçla gerçek ücretleri düşürmekte, iş üretkenliği ve yoğunluğunu yükseltmekte, işgününü uzatmakta ve emekçilerin sömürüsü yöntemlerini geliştirmektedir.

3. Ücretlerin ve yaşam düzeyinin dondurulması

Faşist hükümet, finans kapitalin emrinde yıllardır "ücretlerin dondurulması" politikasını gütmüştür. Bazı işverenlerin ödemeyi kabullendikleri ücret zamlarını bile her fırsatta yasaklamakta, buna karşın Ulusal Sendikalar yönetimindeki kuklaları vasıtasıyla gerçekte zaten ulaşılmış düzeyde kollektif bazı sözleşmeler yapılmasına izin vermektedir. Bazan aynı iş kolundaki endüstri işletmeleri "Ücretlerin Ödenmesinde Birlik" ilkesiyle, ~~göçer~~ ^{göçebe} tarım işçileri hakkında yapılmış olan işverenler anlaşmalarını örnek almakta ve bu amaçla "Birlikler" kurmaktadır ~~tarı~~. Kuşkusuz bu anlaşmalarda en düşük ücret düzeyi ilkesi kullanılmakta, bu birliklere bağlı işletmelerden çıkarılan işçiler diğer bir işletmeye alınmamaktadır.

Emekçilerin daha iyi ücret istemleri yükseldiğinde, işverenler, Ulusal Çalışma Enstitüsü, faşist sendika önderleri ve PIDE hep birlikte vaatlerle, reddetmelerle, tehditlerle, manevralarla, zor kullanımıyla, bu istemleri yok etmeye, savaşı boğmaya uğraşıyorlar. Ülkenin güneyindeki kırsal alanlarda ise, daha iyi gündelik alabilmek için düzenlenen güçlü grev hareketlerine karşı toprak ağaları ve faşist yöneticiler politik geri kalmış emekçileri kullanmaya kalkıyorlar.

Patronlar ve hükümet, uygulamalarını haklı göstermek için her türlü uydurma kanıt ~~öne sürüyorlar~~ ^{öne sürüyorlar}: Ücretler artarsa fiyatlarında artacağını ve dolayısıyla eflasyonun kaçınılmaz olacağını öne sürüyorlar; endüstride olsun tarımda olsun işverenler ^{den} daha çok alabilmeleri için işçilerin de işverene daha çok vermeleri gerektiğini öne sürüyorlar. Salazar'ın sözlerini geveliyerek "son tahlilde işçi ve işverenlerin çıkarları uyum içindedir ve birbirine ters düşmemektedir"¹. Bununla anlatmak istedikleri şey işçilerin gönüllü ya da gönülsüz işveren çıkarları karşısında boyun

eğmeleri gerektiğidir. İşte bu, faşist sosyal yasaların temel biçimidir.

Genel bir ücret artışı uygulamak için hiçte fazla şey yapma-ğa gerek yoktur. Sadece büyük tekellerin ve kapitalistlerin dev kârlarını birazcık azaltmak bu iş için yeterde artar bile. Ama bunlar kârlarının azaltılması sözünü duymak bile istemiyor, ~~her~~ ~~her~~ tersine kârlarını artırmaktan başka birşey düşünmüyorlar. İşte bunun için işçilerin daha, ^{hep} daha fazla üretmelerini istiyorlar. Kendilerine tepsi tepsi ayırdıkları pastaların sadece kırıntısını işçilere vaadederek...

Fiyatlar sürekli olarak artmaktadır. Oysa ücretler yalnızca sanayi ve tarım proletaryasının savaşlarıyla işverenlere ücret artışlarını dayatmalarıyla gerçekleştirebiliyor. Ücretlerin artışı, sürekli olarak geçim masraflarının artışından geri kalıyor. Bu sürekli ücret savaşımı da olmasaydı, burjuvazinin emekçileri sürükleyeceği yoksulluk akıl almaz bir düzeye ulaşacaktı. Endüstri ve tarım proletaryasının savaşım ve kazanımlarına rağmen, burjuvazi ve onların faşist hükümeti yine de emekçilerin zaten kötü olan yaşam düzeylerini daha da kötüleştirmiştir. Nominal ücretler (nisi) artmıştır. Evet, ama, bir haftalık ücretle insanın ne kadar az şey satın alabildiğini de bilmeyen yok.

Günümüzde, resmi istatistiklere bakarak ülkedeki yaşam düzeyini doğru dürüst hesaplayabilmek olanaksızdır. İstatistiklerde belirtilen çoğu ücret ve fiyat rakamları sahtedir. Örneğin: İNE'nin istatistiklerinde, bir yılda besin maddeleri, hammaddeler, yakıt, kimyasal sanayi ürünleri ve yapılmış malların fiyatları arttığı halde, içecek ve tütün gibi birkaç malın fiyatlarının düşmesi sanki genel bir fiyat düşüşü varmış gibi gösteriliyorsa böylesi istatistikleri ciddiye almak olanaklı mıdır? Salazar'ın istatistiklerindeki sayılar işe yarar sayılar değildir. Bunlar, ne beslenme ne de giyim durumunu yansıtmaktadır.

"İşçi aristokrasisi" gibi çok sınırlı bir çevre dışında işçi sınıfının tümü bundan 20-30 yıl öncesine kıyasla daha kötü giyinebilmektedir, her bakımdan daha kötü yaşam koşullarında yaşamaktadır.

Günümüzde daha çok patates yendiğini önesürüyor faşistler. Bu doğrudur. Ancak, patates tüketiminin artmasıyla besin değeri yüksek olan diğer yiyecek maddeleri tüketiminin azalması başbaşa gidiyorsa, ^{bu} emekçilerin durumunun iyiye değil, tam tersine kötüye gittiğini gösteren bir belirtidir. Daha fazla patates yeniyor ama yenilen balık ve etin miktarı da hergün biraz daha azalıyor. Sadece Lizbon'da diktatörlüğün ilk on yılı içinde ortalama sığır eti tüketimi yılda 11 kilo iken, 1955'den 1959'a kadar olan dönemde bu sayı 7 kiloya, Porto'da ise aynı süre içinde tüketim 20'den 13 kiloya düşmüştür. Sığır, koyun, domuz, ve at eti tüketiminin tümü gözönüne alınırsa, belirtilen süre içinde Lizbon'da kişi başına 20 kilodan 13'e ve Porto'da 23'den 17'ye düşüş olmuştur.

Faşist kardinal Cerejeira "günümüz insanının büyük açlığı bir metafizik açlıktır" diyedursun. Günümüz Portekiz'inde ibadet çok ama ekmek yok. Ortalama 2500 kalori olarak saptanan beslenmemiz Avrupa'nın en sonuncu sırasındadır. Portekiz'de açlık vardır çok açlık!

Ve yaşamak sadece karın doyurmayla bitmez. İnsanın oturacağı bir ev, giyeceği giysi ve diğer pek çok maddesel ve kültürel gereksiniminin karşılanması gerekir. Oysa şimdi ücretler hiç birine yetmiyor.

Kapitalizmin ideali, işgücüne değeri kadar ücret ödemektir. Yani emekçilerin ekonominin güncel koşullarında çalışabilmele-ri için gerekli asgari yaşam düzeyini güvence altına almaktır. Oysa Portekiz gerçeğinde işgücü değerinin altında ücretlendirilmektedir. Bunun anlamı, ücretlerin, yiyecek, giyecek, sağlıklı kalma, konut ve eğitim gibi üretim sürecinin gerektirdiği ihtiyaçları bile karşılamaya yetmediğidir.

Faşistler, çok konut yapıldığından söz ediyorlar. Gerçekte ise, hem az hem de pahalı konut yapılmaktadır. Her alanda olduğu gibi konut politikasında da faşistlerin tek düşüncesi, kapitalistlere olanaklı ölçüsünde en yüksek kârı ve devlete de olanaklı olan en yüksek faizi güvence- olan binalar gerekçesiyle iyi durumda ~~arsalar~~ bile yıkılmaktadır. Arsa fiyatlarının yüksek oluşu zorunlu olarak daha verimli (kâr getiren) konutların yapılmasını getiriyor. Konut politikası, :

kapitalistlerin sermayelerine büyük faizleri sağlayan yüksek kira ve burjuvazi için ise yeni ve lüks yapılar politikasıdır. Delfim Ferreira ve Vieira de Brito gibi büyük banker ve sanayiciler yüzlerce milyon escudoluk yatırımlarıyla kentlerdeki yapıların büyük bir bölümüne sahip olmuştur.

Büyük kentlerde kiralar Portekizli bir işçinin aylık gelirini aşıyor. Oysa sosyalist ülkelerde kiralar ücretin yalnızca %5-10'u arasındadır.

Lizbon ve diğer büyük kentler konut bakımından ağırlıkta olmalarına rağmen ülkenin geneline bakıldığında, her 100 konuttan 70'inin elektriği ve 86'sının suyu yoktur. İşçi aileleri ya bir evin odasına sıkıştırılmış olarak yaşamaya ya da barakalara, mağralara ya da kulübelere kaçmaya zorlanıyor. Çirkin görünüşü ve kokusuyla burjuvaziye rahatsız etmesin diye yıktırılan "tenekeli mahalleler" şimdi kentlerin çevrelerinde ve çok daha yoksul durumdadırlar.

İşçi sınıfının ücretinin azalmasının bir biçimi de, kadınların, gençlerin ve çocukların daha yaygın çalıştırılmalarıyla ortaya çıkıyor.

Kadın işgücü, toplam işgücünün 1/4'üne ulaşmıştır. Oysa kadın işçilerin aldığı ücretler erkeklerinkinden %15-%40 daha azdır.

Gençler de yetişkin erkekler gibi çalışmaktadırlar ama onlardan çok daha az ücret alırlar. Yasalara aykırı olarak alabildiğine uzun süreler çırak, stajiyer, yardımcı işçi ya da şamar oğlanı muamelesi görürler. Hele bu işyerinde neden hala ilerlemediklerini açıklamak güç olursa kolayca işten atılıverirler.

Çocuklar, hala endüstride yaygın olarak çalıştırılıyor. Bu durum korkunç ezgi ve santajı olanaklı kılmaktadır.

Ücretlerin azaltılması, kapitalistlerin kârlarını yükseltmek için baş vurdukları tek yöntem değildir kuşkusuz.

4. Sömürünün keskinleşmesi

Sömürü ve artı-değerin arttırılması ve buna bağlı olarak kârın yükselmesi için kapitalistlerin en çok yeğledikleri yöntemler, iş yoğunluğunu arttırmak ve işgününü uzatmaktır. Kapitalistler, normal olanakların üzerinde bir üretim normu belirlemekte, bu normun üstüne çıkanlara prim ~~verilmesi~~ ve altında kalanlara

ceza^{verilmesi} sistemini uygulamaktadırlar. Yani daha hızlı bir çalışma temposunu dayatmaktadırlar. Parça başı ücret ve akort işini yaygınlaştırmakta ve iş süresinden çalmaktadırlar. İşçileri normal saat ücreti karşılığında ya da kesintili ücret karşılığında, ama genellikle ücretsiz fazla mesai yapmaya zorlamaktadırlar.

Sekiz saatlik işgünü kuralı hep çiğnenmektedir. İşçilerden hep dokuz, on ve 12 saat çalışmaları istenmektedir. İş başı yapılırken ve iş sona ererken işçiden alınan birkaç dakika en yaygın ve alışılmış sömürü biçimi haline gelmiştir. Çalışma hızını artırmak için işçinin her hareketinin kaç saniye sürdüğünü virgölüne kadar cimrice hesaplayan patronlar, işgünü uzatmak için saatleri ileri geri alıyorlar. İş başı sinyali verilirken erken, paydos işareti verilirken ise geç veriliyor. İş saatinin bitiminden sonra da işçileri alakoymak için çeşitli dolaplar döndürülüyor. Örneğin: Daha ikinci zil çaldığında tüm işçilerin iş başında hazır olmaları isteniyor. İşverenler^rin her gün ve her işçiden aldıkları birkaç dakika, ay sonuna gelindiğinde bir^sürü işgünü ediyor. İşte bu kadar işgününe ücret ödenmeksizin el koyuveriyorlar.

Çok işçinin çalıştığı bazı işletmelerde işverenin bir anlamda birkaç görünmeyen işçiye bütün gün bedavaya çalıştırdığı söylenebilir. İşgününe uzatmak için değişik işlemler yapılmaktadır. Örneğin: İşçilerin: "tatil günleri"ni diğer günlerde fazladan çalışarak "hazırlamaları" istenmektedir. Elektrikler kesildiğinde işçilere paydos ettirilmekte ve sonradan bu süreleri karşılamak için çalışmaları istenmektedir vb. Kısa süreli çalışmanın uygulandığı konserve sanayiinde işçiler iş olduğu zaman 12 saat çalışmaktadır ve kendilerine fazla mesai ücreti de verilmemektedir.

Akort çalışma endüstri işçilerinin yaklaşık %6'sını kapsıyor. Daha yüksek ücret alabilme amacıyla işçiler çalışma hızlarını arttırmaktadır. Bazı durumlarda işverenler, bir işçinin bir işgününe yapabileceğinden çok daha yoğun olan akort çalışmaya karşılık olarak ücret yerine sadece "bir kolaylık" ödüyor. Sözü geçen kolaylık ise, işçinin iş bittikten sonra eve gidebilmesinden başka birşey değil. Ve bu durumlarda işçi fabrikada daha fazla kalmasın diye çalışma hızını, yoğunluğunu artırıyor

da artırıyor. Bu alanda işverenlerin alçaklık ve utanmazlıklarının sınırı yoktur. Örneğin: Lizbon'daki Joao Alves firmasında 13-15 yaşlarındaki gençlere akort işi verilmektedir ve bunlar işlerini bitirdiklerinde yapmaları gereken yeni işler hazırlanmıştır bile...

1959 yılında yapılan bir araştırmaya göre endüstri kollarında akort çalışanların, akort çalışmayanlara oranla yılda 130 escudo, yani %1,6 daha fazla kazandıkları belirtiliyor. Akort çalışmada iş yoğunluğunu yüzde olarak hesaplamak olanaklı değil. Ama bu yüzdenin yüksek olduğu da besbelli. Emekçi, kendini harap ediyor, tüm enerjisini ortaya koyuyor ve günde ortalama beş kuruş daha fazla kazanıyor. Onu da kazanırsa tabii...

Prim sistemiyle de yeni bir dolap döndürülüyor. Belirli işlemleri daha az zamanda yapabileceklere prim veriliyor. Oysa bir sonraki hafta bu "Rekor-zaman" o iş için öngörülen norm-zaman olarak dayatılıyor. Ve kapitalist sömüründe prim ve cezalar kol kola gezdiği için bu normlara ulaşamayanların ücretleri kesiliyor. Eğer işten atılmazlarsa, tabii... Bazı yerlerde prim vaadediliyor işçiler hızlı hızlı çalıştırılıyor ama sonradan primler verilmiyor. Bir süre önce Porto'daki EFACEC işyerinde bazı işçiler var olan prim sistemine göre %100'lük prime hak kazanınca işyeri birden bire "uluslararası belirlenmiş" (?...) %33'ten fazla ödeyemeyeceğini saptayıverdi. S. Pedro da Cova madenlerinde normun üzerinde çıkarılacak her fazla vagon kömür için o işçi grubuna 18 escudo prim verileceği belirlenmişti.

← Oysa bir grup işçi birkaç vagon fazladan kömür çıkarır çıkar-maz, işverenler hemen kömürün tozunu tarttılar ve bunun %47'sinin toz olduğu bahanesiyle primin sadece yarısını ödeyebileceklerini belirtip işin içinden çıkıverdiler.

Primler ödense de çalınsa da sonuç olarak kapitalistlere ya-rıyor, çalışma hızını, yoğunluğunu artırıyor.

Cezalar ise skandal derecesini aşıyor. İşin akışından dolayı doğal olarak meydana gelen küçük hataları, araları bahane ederek ceza kesmeye koyuluyor işverenler. Bu cezalar bazan işçinin birkaç günlük ücretini de geçiyor. İki kezden fazla tuva-lete gitmenin cezalı olduğu fabrikalar vardır. Bu cezalar iş-verenlere ek bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Yasalara göre fazla mesai ücretlerinin hafta sonları için %50 ve pazar gün-

Sakın baskı

leri için ise % 100 zamlı ödenmesi gerekirken, "en iyi işverenler" bile ~~en fazla~~ ^{olsa olsa} normal ücreti ödüyorlar. Bütün gün çalıştıktan sonra birde fazla mesai yapmak için olağanüstü enerji harcayan işçilere normal ücret ödenmesi, emekçilerin durumlarının daha da kötüleştirilmesinden başka birşey değildir. İşçilere birkaç bardak şarap ısmarlayıp onların alkol etkisiyle bir süre daha çalışma hızlarını kamçılaman, ama iş bittikten sonra iyice bitkin düşmelerini getiren bayağılık örneği yöntemlerin kullanıldığı küçük işletmelerde vardır. Vardiyalar konusu da böyledir. Yasal ek ödemelerin yapılmadığı gece vardiyaları düzenlenmektedir. Diğer çalışanların dinlenme sürelerine denk getirilen vardiyalar bile uygulanmaktadır.

Faşistlerin, "modern psikolojik-çalışmayı özendirme yöntemleri" adını verdikleri yöntemler de içinde, iş yoğunluğunu artırıcı ne kadar yol ve sistem varsa son yıllarda geliştirilmiş ve bunlara tekellerin emrindeki faşist propagandacılar tarafından bir de bilimsellik süsü verilmiştir. Örneğin: Ulusal Radyo Kurumunun "çalışırken müzik" adlı yeni bir program yayınlamaya karar vermesi sanayiciler yararınadır. Aynı konuda "müzik" yöntemini coşkuyla propaganda eden Ulusal Birlik Yayın Organı Diario da Manhã, "çalışırken dinlenen müzik, işçilerin sağlığını olumlu olarak etkiliyor" diye yazılar yayınlıyor. Aynı gazete, "müzik, çalışmanın hızını ve kalitesini etkilememekte tersine iyileştirmektedir" derken, başka bir yerde baklayı ağzından çıkarıp "çalışırken müzik ilkesinin uygulandığı gündüz vardiyalarında üretimin %17 ve gece vardiyalarında % 28 arttığını"¹ belirtiyor. Bu, işverenlerin ve faşistlerin "tef çalalım ki aylar iyi oynasın" demesinden başka birşey değildir. Ama faşistler unutmamalıdır: "Ayı" kendisini evcilleştirebileceğini sanan herkese şimdi de, gelecekte de gereken cevabı verecektir!

Çalışma temposunun hızlandırılması yalnızca işçilerin fazladan enerji harcamalarını gerektirmekle kalmayıp, aynı zamanda pek çok iş kazasına da neden olmaktadır. Makineleri çalışırken temizlemek zorunda bırakılan kaç işçi bu iş cinayetlerinden yakasını kurtarabilmiştir? Aceleden, bitkinlikten ve reflekslerin zayıflamasından dolayı kaç işçi zaten yeterince güvenlik önlemleri bulunmayan işletme ve atelyelerde ölümden, sakat kal-

1) Diario da Manhã 16 ağustos 1962

maktan kurtulabilmiştir?

Faşistler, kaza istatistikleri de açıklıyorlar. Ama bunlardan sadece bir tek resmi raporda yılda 300.000 kazanın meydana geldiği ve bunlardan 3000'inin hiç çalışamayacak derecede sakatlıkla sonuçlandığı belirtiliyor (17668 sayılı ve 11 Nisan 1960 tarihli kararname)

İş kazalarının yılda %10'dan daha fazla arttığı hesaplanmaktadır. Bu sayı, sanayide çalışan nüfusun artış oranından daha yüksektir. Ölümle sonuçlanan iş kazaları ise bir "sır"dır. Buna karşın yalnızca mahkemelere yansıyan kaza sayısı yılda 500 kadardır. Öte yandan bazı uzmanlar ölümle sonuçlanan kaza sayısının yılda 2000 kadar olduğunu hesaplıyorlar. Kuşkusuz buna tarımsal kesimde meydana gelen kazalar dahil değildir.

İşçilerin sağlığı, güvenliği ve yaşamı kapitalist beyleri ve faşistleri neden ilgilendirsün ki? Onları ilgilendiren sadece kendilerine daha yüksek kârlar sağlayan cehennemi çalışma temposudur. İş kazaları konusunda dikkate değer hiçbir önlem almayan işverenler bir de utanmadan kazaların sorumluluğunu işçilere yüklemeye kalkışıyorlar, bu yolla da kendilerine yeni gelir kaynağı oluşturmaya çalışıyorlar. CUF'de "İş Kazalarına Karşı Savaşım Önlemleri" adı altında kaza yapanlara ceza uygulamasını görmüyor muyuz? Kaza geçirenler ise aylarca sigorta şirketlerinin-ki bunlar çoğunlukla aynı işletmenin koludur-kapılarında sürünmekte ve sonunda sadaka kabilinden birkaç kuruş alabilmektedir. Kuşkusuz onu da alabilirse...

5. İş yoğunluğu ve iş üretkenliği

İşçi sınıfının daha güçlü sömürülebilmesi amacıyla büyük sermaye özellikle son yıllarda iş üretkenliğini yükseltme girimlerinde bulunuyor. Açıktır ki, bir işçi aynı süre içinde önceki ne oranla daha fazla üretirse, aldığı ücret karşılığı olan üretim değerini de daha kısa sürede üretmiş olacaktır. Yani, iş üretkenliğinin artmasıyla işçinin kendisi için ürettiği süre (gerekli süre) azalacak ve bedavadan işverene çalıştığı süre (ek süre) uzayacaktır. İşte kapitalistlerin "üretkenliği artırma kampanyaları" ve "rasyonalizasyon" girişimlerinin öz amacı budur. Bu yöntemlerle kapitalistler üretim giderlerini düşür-

mekte ve rakiplerine karşı daha elverişli konumlar elde etmektedirler.

1950-1958 zaman aralığında tüm hammadde işleyen endüstride ulusal üretim %50, aktif nüfus %10 artmış, aktif nüfus başına düşen üretim 19.000'den 25.000 esçudoya yükselmiş ve üretkenlik ise %32 oranında artış göstermiştir.

İş üretkenliğinin yükseltilmesi ile iş yoğunluğunun yükseltilmesi birbirine karıştırılmamalı ancak bu ikisinin hep birbirine eşlik ettiği de unutulmamalıdır. Çoğu zaman kapitalistler zorbaca yöntemlerini gizleyebilmek için, aslında "iş yoğunluğunun yükseltilmesi" diye nitelendirilmesi gereken şeyi "üretkenliğin yükseltilmesi" diye tanımlayıverirler. Örneğin: Tortosendo'daki dokuma makinelerinde herhangi bir değişiklik yapılmadığı halde eskiden bir makinede çalışan işçi şimdi iki makinede çalışmaya zorlanarak ^{üretimi} arttırıyorsa, bunun anlamı üretkenliğin artması değil, iş yoğunluğunun artmasıdır. Eğer bir fabrikada çalışanlar eskiden 16 saatte sardıkları elektrik motorunu şimdi 8 saatte yapmaya zorlanıyorlarsa bu da aynı şeydir.

İşçi başına ortalama üretimin tüm endüstri kollarında yükseldiği tartışma götürmez bir gerçektir. 1949'dan 1961'e kadar olan dönemde işçi başına üretim, balık konservesi sanayiinde 1,3'ten 4,1 tona, reçine üretiminde 80'den 116 tona, cam sanayiinde 4'ten 8 tona, kibrit üretiminde 11'den 22 milyon kibritte, çimento sanayiinde 298'den 610 tona, ve kablo üretiminde 55'ten 87 tona yükselmiştir. Kullanılan hammaddelerin işçi sayısına oranı göz önüne alınarak yapılan hesaplamada ise artış şu şekildedir: Yünlü 270'den 460 kiloya, tütün 2'den 4 tona ve süt ürünleri 5'ten 22 milyon litreye yükselmiştir. Bu sayılar işgününe çevrildiğinde görülen yükselmenin aynı olduğu görülür.

Endüstri kollarının hemen hemen tümünde göreceli olarak hızlı bir üretim artışı ve bunun tersine işçi sayısında daha az artış gözlenmektedir. Üretim ve işçi çalıştırma ilişkisi temel alınarak hesaplanan "üretkenlik karakteristiği" 1949'dan 1961'e kadar olan dönemde reçine, cam, bira, tütün, kibrit, yünlü, pamuklu, çukolata ve mantar dallarında %20 ile %100 arasında ve konservecilik, çimento, şeker, kağıt ve tütün iş kollarında ise %100 ile %200 oranında üretkenlik artışı olduğunu gösteriyor. Bu sanayi dallarının tümü birarada düşünülürse,

1961'deki "üretkenlik" 1949'a oranla %1000 artmıştır.

Hiçbir teknik yenilik ve ilerlemenin uygulanmadığı alanlardaki artışlar "üretkenliğin yükselmesi" biçiminde yorumlanamaz. Bunlar sadece iş yoğunluğunun artırılması ile elde edilmiş yükselmelerdir. Ancak işletme gücünün yükseldiği, işçi ve işgününün sayısının azaldığı kibrit ve bira üretimi dallarında üretkenliğin arttığı söylenebilir. Bütün bunlar işçi sınıfının sömürülmesinin önemli ölçüde keskinleştiğini gösteriyor. Tekelci efendiler emekçilerin giderek daha fazla iş saatini çalışıyorlar.

Balıkçılık şirketleri de aynı şeyleri yapmaya kalkışmakta, ama karşılarında balıkçıların yürekli direnişlerini bulmaktadır.

Tarımsal alanda da durum aynıdır. Durumları zaten çok kötü olan tarım emekçilerine karşı büyük kapitalistlerin girişimleri aynı yöndedir. Meclisteki bir faşist, tarım emekçilerinin içinde bulunduğu koşulları şöyle dile getirmek zorunda kalıyor: "Tarım işçilerimizin evlerinde su, elektrik yoktur. Konutlar sağlığa zararlı ve her türlü konfordan yoksundur..." aynı milletvekili "beslenme yetersizdir, çalışma saatleri güneş doğuşundan batışına kadar sürüyor, sigorta ve doktordan yoksundurlar" diyor ve ekliyor "tarım işçileri yaşamları boyunca kanter içinde çalışmakta, yaşlılıklarında ise sadakaya muhtaç duruma düşmektedir"¹ Bizim bu sözlerle ekliyeceğimiz sadece şudur: Tarım proletaryasının Güney'de sürdürdüğü yiğit savaşıma karşı koyan toprak beyleri ve faşist yöneticiler onların durumunu daha da kötüleştirmek istiyorlar.

6. İşçilerin sermayeye katılımı

Son yıllarda işçilerin sermaye ve kâra katılması konusunda epey yaygara koparıldı. Acaba bu faşistlerin yeni "soğuk-kanlı sosyal girişimler"inden biri mi? ya da "sermayenin demokratikleşmesi"nin yeni bir kanıtı mı? yoksa CUF'den Jorge de Mello'nun dediği gibi "hristiyanlık ruhuyla işletmecilik anlayışı"nın uygulaması mı?.

Hayır bunlardan hiçbiri değil. "İşçilerin sermayeye katılımı"

1) Diario das Sesoes, 10 aralık 1963

adı altında kabaca sahneye konan oyunun amacı, emekçilerin sömürülmesini ve işyoğunluğunu arttırmaktır. Örneğin: CUF işçilerine 1000 escudoluk hisse senetlerinin dağıtılmasının anlamı nedir? işçiler sözümona "işveren" yapılarak işletme çıkarlarına bağımlı duruma getirilmeye çalışılıyor. İşletmenin kârı ne kadar büyük olursa hisselerine düşecek payın da büyük olacağı düşüncesine kapılmaları ve bu ^{hevesle} ~~nedenle~~ işletmenin kârını arttırmak için daha iyi çalışmaları sağlanmak isteniyor. Bunun yanında kendilerine "siz de işverensiniz, kârınızın artması için ücretlerin artmaması gerekir" diye ücret zamlarından vaz geçmeleri öğütleniyor. Bunu bir örnekle sergileyelim: Eğer CUF %10'luk hisse dağıtmışsa, her işçi yılda 100 escudoluk kâr alacaktır. Bunun anlamı, günde on escudoluk ücret zammı reddedilirken, yılda yüz escudoluk "kâr" ~~va~~adedilmiş demektir. İşte geçen Ekim ayında işçilerin önerdikleri zam konusu böyle geçirtilmişti. CUF'nin sözleriyle, emekçilerden "saygı, anlayış, özveri ve aktif çalışma" beklenirken, onlara yıl sonunda günlük ücretlerinin beş kuruştan da az yükselten bir "ikramiye" verilmektedir. İşte CUF bülbüllerinin "hristiyanlık anlayışı"nın uygulamadaki anlamı budur.

Bu konuda pek yeni olan birşey yok. Arada büyük ya da küçük "modern" işverenler "soğukkanlı sosyal girişimler" plağını çalmaya başlıyorlar hemen hemen arkasından faşist propaganda onlara eşlik ediyor. **Hepsi** bu kadar.

Büyük Gelişim Bankasının "iyi hizmet veren ve ödüle hak kazanmış" çalışanlarına net kârın %38'ini "tahvil" olarak dağıtacağını ~~tüzüğüne~~ ^{tüzüğüne} bile yazdığını anımsamayan var mıdır? Sütçülük ve pastacılık gibi işlerle uğraşan küçük işletmelerde çalışanlara uydurma bir "ortaklık" verilerek normal çalışma saatlerinin nasıl aşıldığını bilmeyen var mı? 4.200.000 sermayeye sahip Sociedade de Moagem e Panifacação do Norte Lda. (Kuzey Değirmencilik ve Fırıncılık Anonim Şirketi) sekiz yıl önce bazı çalışanlara toplam 27.000 escudoluk hisseler dağıtarak "ortaklarını" ve diğer işçileri köle gibi çalıştırmaya kalktığında ve üstelik bunu yılda toplam 2000 escudoluk "ikramiye"ye malettiğinde koparılan kuru gürültü az mıydı? Çalışanlarına 50, 20, ve 10 escudoluk hisseler dağıttığını hiç sıkılıp utanmadan açıklayan Empresa de Camionetas Boa Viagem ör-

neği yeterince açık değil midir?. Bu, şirketin "ortak" olmuş işçileri belki de bir yılda işçi başına on kuruşluk parlak bir kâr payı alabilmişlerdir...(!)

Kendisinin "yarımadanın en büyük endüstri kuruluşu" ve "Avrupa'da beşinci büyük " olduğunu belirten CUF'nin bu cömertlik konusunda pek te ileri olduğu söylenemez. Eğer işçiler "kendi" işletmeleri için bitip tükenmezlerse, genellikle olduğu gibi yaşlılık ve sakatlık nedeniyle işten de atılmamışlarsa, küçük bir sadaka karşılığında yıllarca çalışmalarının karşılığı olarak, gazetelerde de yayınlanan gösterişli bir tören beklemektedir kendilerini! 36 yıl "canla başla" çalışmış bir kadın işçiye Porto Sanayi Birliği tarafından tantanalı bir biçimde 1000 escudoluk, yani çalıştığı her yıl için hesaplırsak 28 escudoluk "ödül" verildiğini görmedik mi?

İşçilerin sermayeye ve işletme kârlarına katılması, daha yüksek iş yoğunluğu elde etmenin bir yöntemi ve emekçileri çıkarları uğrunda verdikleri savaşımdan alakoyma girişimidir.

7. İşsizlik ve az sayıda işçi çalıştırma

Endüstride "rasyonelizasyon", "üretkenliği artırma kampanyaları", "yeniden düzenleme" ve yoğunlaşma, işsizliği de birlikte getiren olgulardır. Endüstrileşmenin, modernleşme ve yoğunlaşmanın gelişmesiyle sermayenin organik bileşimi de değişir. Bu bileşimde sabit sermaye (makineler, donanım, hammadde vb.) ağırlığı artar ve değişken sermaye (işgücü) bazan göreceli, bazan da hepten azalır.

Ancak sorun görüldüğü kadar basit değildir. Ülkemizdeki sermayenin organik bileşimi göreceli olarak yüksektir. 28 en önemli endüstri kolunun tümü göz önüne alındığında bu 6,5'tir. Yani maldeğerinde her 86.600 escudoluk sabit sermaye payına karşın 13.400 escudoluk değişken sermaye payı vardır. Görüldüğü gibi bu yüksek organik bileşim modern teknik ve pahalı makinelerin kullanıldığı iş kollarının değil, hammadde işleyen endüstri kollarının ağırlıkta olduğunu gösteren bir belirtidir. Bunun anlamı şudur: Modern endüstri kollarının kendilerini geliştirmeleri ve hammadde işleyen endüstrinin konumlarını

kaybetmesi ölçüsünde ~~ülke~~ ülke genelindeki sermayenin organik bileşimi düşebilir. Buna ve endüstriyel gelişime bağlı olan işgücü gereksinimi, zorunlu olarak sömürü derecesinin, kâr oranlarının ve işsizliğin dalgalanmalara ve iniş çıkışlara uğramasına yol açar.

Bununla beraber hammadde işleyen endüstri kollarının günden güne önemlerini yitirmeleri, yeni endüstri kollarının yüksek yatırımlara gereksinim duyması ve her endüstri alanında "modernleşme" eğiliminin olması gibi nedenlerle sermayenin organik bileşimi günden güne artmaktadır. Bu oran ^{yeni} kurulan endüstri dallarında zaten baştan beri yüksektir.

Marks, yeni sermaye birikimlerinin, yeni organik bileşimleriyle kapital büyüklüğüne göre daha az işçiyi kendine çektiğini ve eski kapitalin çalıştırdığı işçi sayısına oranla çok daha fazla işçiyi dışladığını öğretiyor. Endüstride "yeniden düzenleme" ve "modernleştirme", modern makinelerin kullanılması ve çok sayıda işçinin işten çıkarılması anlamındadır. Tütün işletme makinelerinin otomatikleştirilmesi 200 işçinin işten çıkarılmasına neden olmuştur. Ve basit bir mekanik öğütme makinesi 100 işçi yerine sadece bir işçinin çalıştırılmasını olanaklı kılmaktadır.

İş yoğunluğunun yükseltilmesi de işçilerin işten çıkarılmalarına yol açıyor. Kapitalistler hep daha az ücret ödeme amaçlarına uygun olarak erkekleri işten çıkarıp yerlerine kadın işçiler ^{ya da} almakta, kadınları işten çıkarıp yerlerine çocukları almaktadır.

Portekiz'de çoğu endüstri kolunda pek çok işçi bugün işe alınıp ertesi gün ~~ç~~ çıkarılmakta, bir bölümden atılıp diğer bir bölümde işe alınmaktadır. Bugün biri, yarın diğeri işsizliğe mahkum edilmektedir. Çekirdek-personel ya da ana-kadro diye adlandırılan işçilerin bile işyeri garantileri yoktur ya da sınırlıdır. Örneğin: Elektrik enerjisi üretiminde çalışan bu kadrolara yalnızca 300 işgünü garanti edilebilmektedir. Bu sayı, pamuklu dokuma, çimento sanayii, madencilik, kağıt ve tütün iş kollarında yalnızca 270-300 gün arasındadır. Bira, yünlü üretimi, cam, seramik, kibrit ve değirmencilik dallarında ise bu sayı 250-270 gün arasında değişmektedir.

Konservecilik, derecilik ve şapka üretiminde garanti edilebilen günlerin sayısı 230'u bile bulmamaktadır.

Sözünü ettiğimiz personelden başka birde "tesadüfi personel" denilen kesim vardır. Yani, gereksinim duyulduğu zaman belli bir süre çalıştırılan işsizler... Bu kesim genellikle yılda 200 işgünü çalışabilmektedir. Madencilikte, konserve sanayii, değirmencilik, yünlü, seramik, dericilik ve cam endüstrisinde 100-150 gün arasında ve tütün, süt, mantar endüstrisinde ise 100 günden daha az çalışma olanağı bulunmaktadır.

Endüstrideki "yeniden düzenleme" yoğunlaşma ve "modernleşme" ve bazı endüstri kollarını saran kriz nedeniyle günden güne fabrikalar kapanmakta, çok sayıda işçi kapı dışarı edilerek işsizler ordusunun saflarına katılmaktadır. Haftada 3-5 gün gibi kısa çalışmanın uygulandığı endüstri kolları (mantar, yünlü vb) vardır.

Son yıllarda Portekizli işçiler yılda ortalama 250 işgününden daha az çalışabilmişlerdir. Bu ise yılda iki aylık işsizlik demek demektir.

Kırsal kesimde de işsizlik giderek ciddi boyutlara ulaşmaktadır. Tarımın makineleşmesi, özellikle traktör ve biçerdöverlerin kullanılması gibi uygulamalar yüz binlerce tarım işçisini ya hepten ya da yılın büyük bir bölümünde işsiz bırakmaktadır. İşsiz kalma süresi bazı bölgelerde altı ayı aşmaktadır. İş arama amacıyla kentlere göç eden insanların çoğu kent işsizlerinin sayısını arttırmaktan başka bir şansa sahip olmamaktadır. Çünkü endüstriyel gelişim düzeyi buna elverişli değildir.

8. Yaşam koşullarının ivedi olarak iyileştirilmesi zorunludur

Yetersiz beslenme ve lağüstü yüksek çalışma yoğunluğu koşullarında çalışmaya zorlanan, işsiz, sigortasız, doktorsuz bırakılan Portekizli emekçiler acıklı ve yoksul bir duruma itilmişlerdir.

Emekçilerin sağlık durumları sert yaşam koşulları ve yetersiz sağlık önlemleri nedeniyle iyice bozulmuştur. Gençlerimiz, güçten düşmüş ve kemiklerine kadar hastalanmıştır. Verem hala halkımızın başına beladır. Meslek hastalıkları işçilerin büyük kesimi

mini sarmaktadır. Bir resmi araştırma, madenlerde çalışan işçilerin %30'unda silikoz hastalığının bulunduğunu gösteriyor. Tabak çanak üreten fabrikalarda ve diğer bazı fabrikalarda da durum aynıdır. Hasta ya da bitkin işçiler eskisi gibi verimli çalışmadıklarında ya ücretleri azaltılmakta ya da 10-20 yıl ve hatta daha fazla süre çalıştıkları işletmelerden hiç bir aylık bile bağlanmaksızın atılmaktadırlar.

Kadın işçilere doğum ve gebelik hallerinde doğru dürüst yardım yapılmıyor. Kadınlar, üstüne üstlük bir de hiç bir zaman görmedikleri yardımı aldıklarına dair imza atmaya zorlanıyorlar.

Ülkemizde doğan her 1000 çocuktan 89'u daha bir yaşını bulmadan ölmektedir. Bu, Avrupa'nın en yüksek ve diğer Batı Avrupa ülkelerinin ise iki, üç ve hatta dört katına ulaşan bir sayıdır.

Ve yoksulluk büyüktür, paranın ve rüşvetin gücü büyümüştür, toplumsal ahlak yıkılmaya yüz tutmuştur, suç işleme ve orospuluk artmaktadır. Üstelik fuhuş, nüfusa göre iki kat daha hızlı artmaktadır. Bir yıl önce Lizbon'da 500 genelev ve kayıtlı 5000 orospu vardı.(1926'daki sayının iki katından daha fazla). Ocak 1963'te şamatalı verdemogojik bir biçimde yasaklanmasından sonra şimdi belirli bir kaç sokak ve ev yerine her tarafa yayılmış bir "yasa dışı" fuhuş gerçeği vardır.

Hastalık,sakatlık ve yaşlılık durumlarında yardım için kullanılması gereken sosyal sigortalara fonları, emekçilere değil, kapitalistler ve devlete yardım için kullanılmaktadır. Günümüzde sosyal sigorta kasaları çok sayıda şirket hissedarlarının ve devlet alacaklarının emrindedir. Emekçi sınıfların durumunun iyileştirilmesi için kullanılması gereken milyarlarca escudo, tekel gruplarının ve faşist devletin kullanımına verilmiştir. Çok sayıda sosyal sigorta kurumu, "sosyal sigorta" maskesi ile varlıklarını sürdürmekte ama aslında işçi ve memurların mali olanaklarını büyük sermayeye aktarmaktan başka bir işlev görmemektedir. Birinci sözümona Gelişme Planı döneminde sosyal sigorta kasaları 1.5440 milyon escudo, yani toplam mali gücü olan 6.786 milyon escudonun %23'ünü sağlamıştır. Yeni kurulan işletmelerin sermayelerinin 1/5'i sosyal sigorta fonlarından karşılanmıştır. Büyük tekel grupları faizsiz ya da çok az faizli krediler istediğinde faşist hükümete baş vurmakta,

hükümet işi sosyal sigortanın faşist yönetimine havale etmek-
te, bu yönetim de hemen gereken krediyi vermektedir. Bilindiği
gibi Douro'daki hidro elektrik santralının yapı işlerine baş-
landığında düşük faizli krediye gereksinim vardı. Bu şirket
hemen hükümetin yardımını istedi ve toplam 75 milyon escudoluk
kreditinin 50 milyonu sosyal sigortalar kasasından sağlandı.

Devlete borç verme konusunda da sosyal sigorta kurumları
diğer banka ve kuruluşlara göre alçak gönüllü davranmaktadır.
Örneğin: Seramik endüstrisi çalışanlarının sosyal sigorta kuru-
mu devlete 100 milyon escudo CP'ye 24 milyon, SACOR'a 13 milyon
HICA'ya 17 milyon HED'ye 6 milyon kredi vermiştir.

Bu ve buna benzer biçimlerde sosyal sigorta kasaları devlet
ve tekellerin emrine sunulmuştur.

Diğer bütün sosyal sigorta kurumlarında da aynı durum tekrar-
lanmaktadır. Sosyal sigortalar alçakça ve sınırsız biçimde yağ-
ma edilmektedir! Bunların kasalarındaki fonları baskı rejimi-
nin güçlendirilmesi için bile kullanılıyor. Matosinhos Belediye
Meclisi bir süre önce Mamede de Infesta'da bir GNR karakolu ku-
rulması için tekstil işçilerinin sendika kasasından para iste-
memiş miydi?

Emekçilerin herşeyini elinden almak, herşeyi büyük sermayenin
emrine vermek... Faşist hükümetin politikası budur.

Nesnel yaşam koşullarının böyle olduğu bir durumda, kültürel
olanakların daha iyi olamayacağı açıktır. Kültürü gerici burju-
vazinin tekeline vermeye niyetlenen Salazar'ın ünlü sözlerini
kimse unutmuyor. "Okuma-yazma ve hesap yapabilme Portekizlile-
rin çoğunluğuna yeter."

Salazar, "yeter" diyordu ama "çok bile" diye düşünüyordu.
Faşist politikanın "ruhu" emekçi sınıflara öğrenim ve kültür
yollarını kapatma amacını taşımaktadır. Devlet gelirlerinin
%40'ı askersel harcalara ayrılırken, eğitim için bu oran % 10
daha azdır. Bu politikanın sonucu bilinmektedir. Okuma-yazma
bilmeyen Portekizlilerin oranı %40'ı bulmaktadır. Böyle bir
sayı Avrupa'nın kapitalist ülkelerinde bile yüz kızartıcıdır,
skandalıdır. İlkokullara kayıtlı çocukların yalnız 1/3'ü dördün-
cü sınıfa bitirebilmektedir. Yılda inşa edilen okul sayısı bun-
dan yarım yüz yıl öncekinden bile daha azdır. Binlerce ilkokul
öğretmensizdir. Okul masrafları emekçi ailelerine ağır gelmek-

tedir. Yoksulluk yüzünden öğrenciler çalışmak zorunda kalmaktadır. Seçme sınavlarında öğrencilerin yaklaşık %50'si sınıfta kalmaktadır. Salazar'ın eğitim bakanının açıkça söylediği gibi, "üniversiteleri ve ileride bir makam sahibi olmaya yarayacak öğrenim kurumlarını yığınların işgalinden korumak" amacıyla üniversitelerin kapıları sadece burjuva çocuklarına açılmıştır.

Eğitim, kültür ve sanatın baskı altında tutulması faşist rejimin doğal yasallıklarındandır. Faşistler yığınların bilgi ve kültüründen mermiden korkar gibi korkarlar. Hitler faşistlerinin yaptığı gibi Salazarcılar da kültür sözünü duyar duymaz hemen silahlarına davranmakta gecikmiyorlar.

Emekçi sınıfların yaşam koşullarının iyileştirilmesi demokratik devrimin temel hedeflerindendir.

Faşistler, ancak iş üretkenliği artarsa ücretlerin artabileceğini söylüyorlar. Biz ise, diktatörlükten kurtarılmış bir Portekiz'de bugün tekellerin elindeki ekonomik alanların ulusallaştırılması ve toprak reformunun uygulanmasından sonra genel ücret artışlarının sadece olanaklı değil, aynı zamanda vaz geçilmez bir gereklilik olduğunu söylüyoruz. Ve ücretlerin arttırılması işte o zaman üretkenliğin yükseltilmesine yardımcı bir adım olacaktır.

Erkek, kadın ya da genç olsun eşit işe eşit ücret ilkesi, genç emekçilere mesleki öğrenim olanakları, çocuk çalıştırmayın yasaklanması, sekiz saatlik işgünü ilkesine uyulması, fazla mesailerin kurallara göre ödenmesi, kazalardan korunma önlemlerinin alınması, kadınların gebelik ve doğumda korunması ve çocuklarının bakımı, hastalık, kaza, sakatlık ve işsizlik hallerinde tıbbi bakım ve sosyal güvence sağlayacak etkin bir sistemin kurulması, ücretli yıllık izin sisteminin getirilmesi, multi milyonerlerin kentlerdeki arsalarına el konularak konut durumunun düzeltilmesi, kiraların indirilmesi ve yeni bir yapı politikası uygulanması... İşte demokratik devrimin emekçi sınıfların yaşam düzeyini hızlı bir biçimde iyileştirmek için önüne koyduğu hedeflerden bazıları bunlardır.

Ekonomik ve sosyal alandaki devrime bir kültür devriminin eşlik etmesi zorunludur. Okuma-yazma bilmemeziğin ortadan kaldırılması, öğretim plan ve yöntemlerini baştan aşağı değiştirecek

genel eğitim reformu, okul ücretlerinin düşürülmesi ve burs sisteminin kurulmasıyla emekçi çocuklarına orta ve yüksek öğrenim olanaklarının sağlanması, kültürel çalışmaların yaygınlaştırılması, sanat ve edebiyatın teşvik edilmesi... Demokratik devrimin ilk hedeflerinden bazıları bunlardır ve diğerlerinden ayrı düşünülmemesi gerekir.

Yeni Parti Programının hazırlanmasında devrimin önümüzdeki aşaması için konulan hedefler yedi noktada toplanmıştır. Buna bir sekizinciyi yani "kültürün demokratikleştirilmesi, kültür devrimi"ni eklememiz gerekiyor.

V. PORTEKİZ'İN EMPERYALİST EGEMENLİKTEN KURTARILMASI İÇİN

1. Portekiz üzerindeki emperyalist egemenlik

38 yıllık faşist politika, emperyalizme kölelik ve teslim olma politikasıdır. Portekizliler, yabancı emperyalizmin egemenliğini hissetmeksizin bir tek adım bile atamayacak hale getirilmiştir.

Tüm madenler yabancı emperyalizmin elindedir: Avrupa'nın en zengin volfram madenleri (Panasqueira), Urgeiça'daki uran, S. Domingos'daki pirit ve Jales'teki altın madenleri İngilizlere; Ülkenin endüstrileşmesi için birincil önem taşıyan Moncorvo demir madenleri Almanlara; Aljustrel'deki pirit ve bilinen maden kömürü yataklarının 2/3 'sini oluşturan Pejo'daki kömür madenleri Belçikalılara; mangan ve kalay Amerikalılara; Boralha'daki volfram madenleri ise Fransızlara aittir.

Telefon (APT), Telgraf, uluslararası bağlantılar (Marconi), Lizbon'un toplu taşımacılığı (Carris), demiryolu ve hava ulaşımının bir bölümü (TAP), petrol filosundaki egemenlik (SOPONATA) hep yabancı emperyalistlerin elindedir.

Elektrik enerjisi üretimi ve dağıtımının büyük bir bölümü (CRGE, Electrica de Lima-UEP, Termo-Electrica gibi tröstler içindeki tröstler) ve elektrik branşının hemen hemen tümü (General Electric, Standard, Siemens, Philips, AEG, BICC, Ateliers de Charleroi) emperyalist yabancı tekellerin malıdır.

Çelik endüstrisinin büyük bölümü, en büyük çimento fabrika-
larının ikisi (Secil, Cibra), seramik endüstrisine egemen iki
gruptan biri (Sacavem) ve diğerinin bir bölümü (Vista Alegre)
yabancı tekelilerindir.

Petrol rafinerileri (SACOR), bir dizi güçlü petro-kimya iş-
letmeleri ve tüm iç ve dış petrol ticareti (Shell, BP, Standard
Oil, Mobiloil) yine onlarındır.

Lokomotif ve vagon imalatı (SOREFAME), otomobil ve kamyon mon-
taşı, tersanelerin yarısı onların elindedir. Soda fabrikası ve
suni gübre üretimi (Sapac, Petroquímica, Nitratos) onlara ait-
tir. Lastik üretimi (Mabor ve Flyestone), alüminyum ve çelik
kablo üretimi onların elindedir. Dokuz en önemli mantar üretim
ve dış satım şirketinden yedisi (Mundet, Armstrong vb.) onlar-
dadır. En büyük şeker fabrikası (Sena Sugar), en büyük süt
ürünleri tröstü (Nestle), en büyük tütün şirketlerinden biri
olan CPT yabancı emperyalist tekelilerindir. Çok sayıda tekstil,
selüloz, kağıt, konserve, içecek, ilaç, patlayıcı madde fabri-
kaları onlara aittir. Kendisine "Portekizli" adını verdiği hal-

de sadece uluslararası tekelilerin bir ağı olan Banco Burnay
ve diğer bir dizi banka yine onlarındır. Toplam primlerin 1/5'ine
sahip ve reasans dalında egemen konuma sahip düzinelere si-
gorta şirketi bunların elindedir. Boya imalatı ve inşaatçılık,
otelcilik ve tiyatroculuk bile bunların elinden yakasını kur-
taramamıştır. Sadece Portekiz'e özgü bir şarap olan Porto şara-

ba üretimi bile büyük ölçüde onların eline geçmiştir.

Yabancı emperyalistler her alanda varlığını yoğunlaştırmaya çalış-
yor, emgimizi sömürüyor. Kendi mallarını bize zorla satarken,
bizim neyi satın satamıyacağımıza onlar karar veriyor. Onun-

muza oynuyor, tepeden tırnağa sövüp sayıyor... **Emperyalistler.**

Çocu fark etmesede Portekiz'deki günlük yaşamda emperyalist
sömürü sürekli olarak kendisini belli etmektedir. Yaktığımız

lambanın elektrikli ve ampulü için, kullandığımız yağ ve sabun

inçin, yememize koyduğumuz margarin için, içtiğimiz süt ve di-

ğerleri için, yediğimiz halis Portekiz Sardalyası için, yak-

tiğimiz kibrit ve sigara için, bindiğimiz trenwayın bileti için,

yaptığımız telefon konuşması için hep dışarıya para ödüyoruz.

Ülkemizde, başımız bir ülkenin başı değil, başımız bir ülkenin başı değil.

Emis

gibi görünen semtler ve bölgeler vardır. Günün birinde emekçilerin dinlenme cenneti haline getirilecek olan öz Portekiz toprağı "Atlantiğin incisi" Madeira adası bir İngiliz bölgesi durumuna getirilmiştir. Bölgedeki endüstri ve ticarete İngilizler o denli egemendir ki herşeyi kendilerininmiş gibi görmektedirler. Bir süre önce Lizbon-Funchall seferi yapan uçaklardaki her türlü bildirim yalnızca İngilizce olarak yapılmaktaydı. ABD'ye büyük askersel üsler konusunda verilen imtiyazlar, göçler ve diğer nedenlerden dolayı Madeira gibi Portekizli olan Azore adaları da giderek Amerikanlaşmaktadır.

2. Zenginliklerin yağması, geri kalmışlık ve yoksulluk

Yabancı emperyalist egemenliğin Portekiz halkının sırtına vurduğu yük, yerli tekeller ve büyük toprak sahiplerinininkinden daha az değildir.

Bu yük, ülkelerinde rahatça oturan İngiliz, Amerikalı, Batı Alman, Belçikalı, Fransız ve diğer uluslardan milyonerler yararına Portekiz işçi sınıfının sömürülmesi demektir. Bunlar, biz yoksulluk ve mahrumiyet içerisinde yaşarken, emeğimizin meyvalarına konanlardır.

Ülkemizin geri kalmışlığının ana nedenlerinden biri de budur. Yabancı kapital Portekiz'in ekonomik geleceği ile ilgilenmemekte ve kaynaklarımızı talan etmektedir. Düşük hammadde fiyatları ve ucuz işgücüne sahip geri kalmış bir ülke olan Portekiz, yabancı sermaye yatırımları için Avrupa'da ideal bir yer olarak görülmektedir.

Yabancı emperyalist egemenlik, Portekiz'i yalnızca ekonomik alanda değil politik alanda da bağımlı kılıyor. Ekonomiye damgasını vuran emperyalizm ulusal politikaya da el atıyor ve etkiliyor. Ekonomik etkinliğin peşinden politik, diplomatik ve askersel nitelikte dayatmalar, istemler ve pek tabii emperyalizmin hizmetindeki faşist hükümete yardımlar geliyor.

Kuşkusuz Portekiz'e yapılan büyük dış sermaye akımı yeni endüstri kuruluşlarının ve fabrikaların yapılmasına katkıda bulunmuştur. Ancak, dış sermayenin "ülkenin ilerlemesi"ne bulunduğu katkı, ülkeyi değil kapitalizmi geliştirmiştir. Yani, küçük işletmelerin daha hızlı yok edilmesi, tekelleşmenin hızlan-

ması, zenginliğin giderek daha az sayıda mülti milyoner aile eline toplanması ve yoksulluğun giderek daha çok sayıda emekçi ve yarı proleterleşmiş küçük burjuvaziye sarması sonucunu getirmiştir.

Yabancı emperyalistlerin sözcüleri faşistler, yabancı sermayenin ülkenin gelişimi için, emekçilerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi için elverişli ve gerekli olduğunu aşılama ça-balıyorlar. Oysa gerçekler bunun böyle olmadığını kanıtlamaktadır.

Örneğin, madencilikte durum nedir? Tüm sanayi proleterleri -nin %2,5'nin yabancı emperyalistler yararına çalıştığı bu işkolunda "gayri safi ulusal gelir" in %1'i yurt dışına gitmektedir.

Avrupa'da hiç bir madende benzeri görülmemiş kötü koşullarda Portekizli maden işçilerini karın tokluğuna bile yetmeyen düşük ücretlerle çalıştıran emperyalistler dev kârlar elde ediyorlar. Panasqueira madenlerini işleten Beraht Tin, bazı yıllarda işçi başına 100 Pfunddan fazla, yani ödediği ücretten daha fazla net kâr elde etmektedir. Bu şirketin kârları %160'ı bulmaktadır. Diğer şirketlerde de durum aşağı yukarı aynıdır.

Emperyalistler, yeraltı zenginliklerimizi de yağmalamakta, ülkemizin çıkarlarını hiçe saymaktadır. Kömür ve maden gibi cevherlerin çıkarılmasında ilkel yöntemlerle çalışılmaktadır.

Madencilik sektöründe 35 sabit sermayeye 65 değişken sermaye düşmektedir. Donanım gücü ise işçi başına 2,7 PS'dir. Bu oran, taş kömürü madenlerinde 1,8 PS'e düşmektedir. Emperyalistler cevherin çıkarılması konusunda akılcı planlar yapmaktaki, eldeki kaynakların ne kadar olduğunu araştırmamakta ve gelecekte bunların yetip yetmeyeceği ile hiç ilgilenmemektedirler bile. Gözleri kârdan ve kendi ülkelerindeki endüstriye hammadde sağlamaktan başka birşey görmeyen emperyalistler, ulusal ekonomimiz için çok önemli olan kaynakları insafsızca yağmalamış, bazı madenlerin tükenmesine yol açmışlardır.

Mantar üretiminde durum nedir? Mantar üretimi ve dış satımına egemen büyük Amerikan tekelleri (Mundet, Armstrong) hammadde ve ürün fiyatlarını belirleyerek, üretimi Amerikan mantar ve plastik endüstrisinin boyunduruğuna sokmuşlardır. Bunlar emekçileri amansızca sömürmüş, fabrikaların kapanmasına, çalış-

ma sürelerinin azalmasına ve mantar endüstrisinin içinde bulunduğu derin krize yol açmışlardır. İşçi sınıfı açısından bunun anlamı emperyalist egemenliktir, ülkenin ekonomik ilerlemesi açısından bunun anlamı yine emperyalist egemenliktir.

Emperyalist egemenlik şimdiye kadar Portekiz halkına yalnızca yoksulluk ve mahrumiyet ve Portekiz ulusuna yalnızca zenginliklerinin yağmalanmasını, Avrupa'nın sonuncusu olmayı ve geri kalmışlığı getirmiştir.

3. Salazarcılığın ulusal ihaneti

Yüreğindeki yurt sevgisi sönmemiş hiç bir Portekizlinin bu düzene öfke duymaması ve bu egemenliğe kesinlikle son vermenin gereğini hissetmemesi olası değildir.

"Anayurdun savunması" ve "Ulusal çıkarların savunulması" gibi sözleri dillerinden düşürmeyen Salazar ve adamları yaptıkları her işte yüreklerindeki ihaneti açığa vuruyorlar. Onlar, sadece 38 yıllık diktatörlük döneminin ülkemizi içine sürüklediği kötü durumdan, bağımlılıktan ve ülkenin yarı sömürge olmasından değil, aynı zamanda yurdun geleceğini de emperyalizme satmak ve ipotek etmekten de sorumludurlar.

Bunlar, kolonilerde sürdürdükleri uğursuz savaş politikasının getirdiği güçlüklerden kurtulma çabası içinde emperyalistlere davetiyeler çıkarıyorlar, Portekiz ve Portekiz sömürgele-
rindeki doğal kaynakları ve ucuz işgücünü peşkeş çekiyorlar. Bu yeni propaganda öylesine yeni ve küstah bir biçimde yapılmaktadır ki, büyük burjuvazi ve sözcüleri bile kendilerini buna kaptırıyorlar. Banka ve şirket raporlarında, yayın organlarında "hükümetin resmi ve özel dış sermayeye karşı tavrının değişmesi..." gibi yazılara rastlanıyor. Kuşkusuz hiç bär "tavrın değişikliği" filan olmamıştır. Emperyalizme kapıları ardına kadar açan ve kolaylıklar sağlayan hükümet şimdi ondan medet beklemektedir.

Emperyalistlere göre faşist rejimin "düzen" ve "kararlılığı" Komünist Partisi ve işçi hareketinin barbarca baskı altında tutulması, özgür sendikaların olmaması, ulusal politikada finans kapitalin egemen olması, büyük kârların en iyi garantisidir.

Ticaret Odaları Başkanı 31 aralık 1963'te Londra'da yaptığı

bir konuşmada Portekiz'in "Avrupa'da yabancı sermayeye en iyi olanakları sağlayan ülke" olduğunu ...~~ve~~ Söylüyordu. "Gelin, gelin"-diyor faşistler..."Gelin yağmalayın, soyun bizi, talan edin, ne var ne yok el koyun, burası sizin için cennettir..." diyorlar.

Gerçekten de geliyorlar. Şimdiye kadar böylesine ticaret heyetleri ve uluslararası tröst temsilcilerinin akınına uğramamıştı ülkemiz. Emekçilerin ve Portekiz ulusunun çıkarları hiçe sayılarak ülkenin satışına devam ediliyor... Bir tek hafta bile yoktur ki emperyalistlere yeni ayrıcalıkların verildiği açıklanmasın... Bir kaç yıl içinde emperyalistler Salazar'ın eliyle ulusal ekonominin yeni ve önemli alanlarını ele geçirmişlerdir.

Fabrikaların ülkemizin gelişmesine ve halkımızın genliğinin iyileşmesine katkıda bulunması gerekirken yabancı emperyalistlerin oburluğuna teslim edildiğini göre göre öfkelenmemek elden gelir mi? Gerçekten endüstrileşmenin temel taşına, ilk çelik işletmesine Batı Almanların burnunu sokup ülkenin ekonomik gelişmesini frenlediklerini göre göre hiddetlenmemek olanaklı mı? Ve aynı Almanların Alentejo'daki sulama tesislerini finanse ettiklerini "tarımsal yeniden düzenleme" planlarını, sözde ağacı hammadde olarak kullanacak fabrikalar kurma gerekçesiyle orman alanını genişletip tahıl üretimini yok etme girişimlerini göre göre öfkeye kapılmamak olası mı? Ve ABD'lilerin Tejo üzerinde kurulacak köprünü yapım işine el atıp ve üstelik yıllarca bu köprüden geçecek Portekizlilerden geçiş parası kesme hakkını da elde ettiklerini bile bile kızmamak olacak iş mi? Ve Fransızların Covina cam fabrikasından sonra şimdi de hava taşımacılığına el attıklarını, İsveç ve Hollandalıların Lizbon tersahelerinde güçlü bir konuma geldiklerini, Japonların modern endüstri kollarına atlamaya hazırlandıklarını görüp hırslanmamak olası mı? Ve Batı Almanlar, Fransızlar, ABD'liler, İngilizler, hepsinin Portekizli işçilere düşük ücret ödeme yarışına girip otomobil montajcılığı kurduklarını ve Portekiz ekonomisinin henüz ellerine geçmemiş bölümlerini de yakalamak için eski-yeni her türlü işletmeye nasıl el attıklarını bile bile öfke duymamak olanaklı mı?

Belki bazıları şu soruyu soracaktır: İşletmelerin şuna ya da buna ait olması işçileri ne ilgilendirir ki? Evet, bu işçileri ilgilendirir, hem de çok ilgilendirir. Yabancı emperyalizmin egemenliği yalnızca yukarıda saydığımız sonuçları doğurmakla kalmıyor, aynı zamanda Portekiz halkının kurtuluşu için ek bir engel oluşturuyor. Çünkü, yabancı tekellerin arkasında emperyalist büyük güçlerin ekonomik, diplomatik, askersel güçleri vardır. İşte bunun için ilgilendirir.

4. Yerli ve yabancı tekeller

Yabancı tekellerin egemenliğinden ya da Portekizli tekellerin egemenliğinden söz ederken, günümüzde bunlar arasında deren ilişkiler olduğunu kasdetmiyoruz.

Çoğunlukla ve genellikle yabancı tekeller tek başlarına yeni şirketler kurmaya kalkmıyorlar. Bu işi yaparken Portekizli finans gruplarıyla bağlaşıklık kuruyorlar, onlara para yediriyorlar, egemen oluyorlar.

Günümüzde Portekiz'deki hiç bir büyük endüstri ve finans grubuna "işte bu öz Portekizlidir" denilemez. Hepsinin çıkarları şu ya da bu şekilde (ama ağırlıkla) Portekiz'deki yabancı sermayeye bağımlıdır. Örneğin: Elektrik üretimi ve lastik endüstrisinde M.P. Azevedo-Banco B. Irmao grubu; Bankacılık, elektrik üretimi konusunda ve sömürgelerde Delfim Ferreira-Banco Atlantico; çelik endüstrisi, taş kömürü ve çimento sanayiinde Sommer Champalimaud; petrol dalında Banco espirito Santo; Elektrikli aletler, bakır, gübre, tersane, deniz ulaşımı ve tekstil dallarında ise CUF gibi.

Bu bağlaşıklık giderek artmaktadır. Portekiz tekelleri kapitalizmin gelişmesiyle giderek daha büyük işlere girişmişler, meraklı ellerini yeni dallara atmışlardır. Dünya pazarlarında rekabet edebileceklerini hissetmek için Portekiz ekonomisinin iç olanaklarının kendilerine sağladığı ve kendi işletmelerinde el koydukları artı-değer artık onlara yetmez olmuştur. Zaten bunu açıkça söylüyorlar. Banker Cupertino de Miranda bir süre önce "Ülkemizdeki kendi olanaklarımızın sınırlılığı, orta ve uzun vadeli dış kredilerin vaz geçilmez mali kaynaklar olduğunu düşünmemize yol açıyor" diyordu. Sermayenin merkezileşmesi,

kendi denetimindeki anonim şirketlerdeki küçük sermayenin akışı artık onlara yetmemektedir. Uluslararası tekellerle içiçe geçme, işletmelerine yabancı sermayenin katılması için yarışma, yabancı mali olanaklardan yararlanmak için yeni ortak şirketler kurma gibi çabalarının nedeni budur. Son yıllarda bu şekilde özellikle ABD ve Batı Almanya'dan getirilen yabancı sermaye ülkenin bağımlılığını bir kat daha arttırmıştır.

Portekiz finans kapitali ve yabancı emperyalizm arasında kuşkusuz bazı çıkar karşıtıtlıkları ^{bu} bulunmaktadır. Ancak, kendine daha fazla pay koparmak için sürdürülen bu çekişmeler genellikle kolayca tatlıya bağlanabilen cinstendir. Örneğin: CUF ve SACOR uzun süre gübre sahayilini paylaşmak için itiştiler ama sonunda Petroquimica Nitratos ve Saponato' da birleşiverdiler.

Günümüzde yerli ve yabancı tekellerin bütünleşmeleri öyle sıkı fıkı olmuş ve içiçe geçmiştir ki, çoğu zaman hangisinin nerede başlayıp nerede bittiğini saptamak bile güçleşmiştir.

Yerli ve yabancı tekeller, Portekiz ve sömürge halklarını sömüren Siyamli ikizlere benzetilebilir. Bunları Siyamli yapışık kardeşlerden ayıran tek fark, ~~bunların~~ sırtlarından değil, karınlarından birleşik olmalarıdır.

Portekiz finans kapitali ulusal konumlara götürebilir gerekçesiyle Portekiz finans kapitali ve yabancı sermaye arasındaki sözde çıkar karşıtıtlığının faşizme karşı utkuya ulaşacak savaşın bir ögesi olması beklenemez. Portekiz finans kapitali emperyalizm ile birlikte halkımızı sömürmekte ve Portekiz'deki giderek büyüyen yabancı emperyalist ege-menliğin aleti olmaktadır.

Üç yıl önce yapılmış bir hesaplamaya göre, tüm şirketler nominal sermayesinin 1/3'ine yakın bölümünün yabancı sermaye ya da yabancı sermaye güdümünde kapital olduğunu, 1/3'inden biraz fazlasının ise Portekiz sermayesi ama yabancı kapitalle çıkar bakımından içiçe bir kapital ve kalan 1/3'nin ise yabancı sermayenin denetimi, güdümü ve bağlantısından özgür Portekiz sermayesi olduğunu saptamıştık. Bu henüz tamamlanmamış araştırmaya göre yapılmış hesaplamalar ^{artık güncelliğini yitirmiştir.} 50 zamandan beri yabancı emperyalistlerle bütünleşmeler nedeniyle emperyalizmin konumuna daha da güçlenmiştir.

Bu koşullarda, büyük yabancı tekeller hem sermaye ağırlıklılarıyla ve hem de faşist hükümeti yönlendiren Portekizli tekellerle

gruplarıyla içiçe geçmişlikleriyle gerçekten de Portekiz'deki erke sahiptirler. Bunlar istediklerini yapmakta, Portekiz ekonomi ve politikasının yönünü belirlemektedir. Artık nominal kapitali 1,5 milyar escudoyu bulan şirketlere (tüm şirketler nominal sermayesinin %10'u) dolaylı ya da dolaysız ortak olan ve adından başka Portekizlilikle ilgisi olmayan Companhia Portuguesa dos Tabacos'un işine geldiği gibi fabrikaları kapatıp emekliliğe hak kazanmış yüzlerce işçiye parasız pulsuz işten atabilmesine ve üstelik yapılan itirazları geçiştirebilmesine şaşılabilir mi? 1 milyar escudoluk toplam nominal sermayesi ile petrol grubu SACOR'un (Banco Espirito Santos ile) Portekiz ekonomisinin en önemli alanlarını egemenliği altına alma yolunda ilerlemesine hayret edilebilir mi? Bu tekel grubu demir yolu ulaşımında dizel lokomotiflere geçilmesi işine, deniz ulaşımında tanker filolarına, kara ulaşımında benzin ve dizele, kimya endüstrisinde suni gübre (petro comika, nitratos), plastik ve alkol üretimine egemen olmaktadır.

Birkaç hafta önce ülkenin kuzeyinde SACOR'a ait yeni bir rafineri ve petro kimya kompleksinin kurulacağı tantanalı bir şekilde açıklandığında zaten Portekiz ekonomisinde güçlü bir konumda olan bu yabancı tröstün bununla gelişeceğine şaşmamak gerekir. Durum böyle olunca, SACOR ve diğer uluslararası petrol tröstlerinin büyük ölçüde ülkenin enerji politikasını yönlendirmelerine ve en önemli üretim kollarının gelişimini yabancı akaryakıt ve büyük şirketlerin çıkarlarına bağımlı hale getirmelerine şaşmak olası mıdır?..?

5. EFTA ve Ortak Pazar'da Portekiz

Portekiz'in Avrupa Serbest Ticaret Bölgelerine katılması emperyalizme bağımlılığı daha da arttırmaktadır.

Yediler Bölgesi'ne katılma ve olasılıkla Ortak Pazar'a girmesi Portekiz için ne anlamdadır?

Birincisi, gördüğümüz gibi daha gelişmiş ülkelerle rekabet yapma koşulları yaratılmalıdır. gerekçesiyle endüstride merkezileşme ve yoğunlaşma sürecinin hızlandırılması, endüstrinin "yeniden düzenlenmesi", küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin yok edilmesi ve küçük bir büyük tekeller grubunun ulusal eko-

nomi üzerinde egemenliklerini yaygınlaştırma girişimleri gibi süreçlerin hızlandırılması anlamındadır.

İkincisi, yine daha önce gördüğümüz gibi, "üretkenliği arttırma kampanyaları", "rasyonalizasyon", iş yoğunluğunun arttırılması, "yedek işsizler ordusunun büyümesi" ve gerçek ücretlerin düşürülmesi gibi yöntemlerle işçi sınıfının daha fazla sömürülmesi anlamındadır.

Üçüncüsü, Portekiz endüstri ürünlerinin hem kalite hem de fiyat bakımından rekabet edecek durumda olmadığı daha gelişmiş ülke mallarının iç pazarı istila etmesi ve buna bağlı olarak tüm dış ticaretimizin bağımlı hale gelmesi anlamındadır.

Dördüncüsü, Portekiz tarım ürünlerinin zararına getirilen ayırıcı önlemlerle tarımın daha büyük bir krize sürüklenmesi ve buna bağlı olarak dış ticaret ve genel ekonomik durumda "Terms of Trade" denilen ticari birimlerin daha da kötüleşmesi demektir.

Ve son olarak, yabancı kapitalin ülkeyi ^{bir kez daha} ~~yeniden~~ istila etmesi, uluslararası tekellerle Portekiz finans kapitalinin daha da içiçe geçmesi ve bunlara bağlı olarak emperyalizmin Portekiz üzerindeki egemenliğinin daha da güçlenmesi demektir.

EFTA'ya girmenin ve olasılıkla Ortak Pazar'a da katılmanın getireceği sonuçları bizim kadar faşist hükümet de pek iyi biliyor. Ama bu sonuçlara varmak zaten hükümetin amacıdır. Salazar hükümeti "Yediler Anlaşması"nı imzalarken, işçi sınıfı üzerindeki sömürünün artmasını "rekabet"le gerekçelendirmeye çalışmış, küçük sanayi~~inin~~ yok edilmesine, merkezileşme ve yoğunlaşmanın hızlandırılmasına çalışmış ve emperyalist egemenliğe kapıların ardına kadar açılmasını amaçlamıştır.

Serbest ticaret bölgelerinin kurulmasıyla ortaya çıktığı ileri sürülen yeni durumu ^{göğüslemek} ~~karsılık~~ gerekçesiyle ulusal geliri iki katına çıkarmak gerektiğini savunan faşistler, uzun zamandan beri 1970 yılına kadar sabit sermayenin yaklaşık 240 milyar escudoya yükseltilmesini zorla gerçekleştirmek istemektedirler. Bu yükselme eğer Portekiz'de yaratılan artı-değer birikimiyle sağlanacak olsaydı, sadece sabit sermaye birikimi için her işçinin yıllık 5000 escudoluk ücretsiz emeğine (zaten aldıkları ücret bu kadardır) el koymak gerekecekti. İşte Yediler Bölgesi'ne katılma ya da ilerde Ortak Pazar'a katılma gibi bahanelerle

emekçilerin ^{amansızca} vahşice sömürüldüğünü görüyor ve yaşıyoruz.

Ancak, yalnız bu sömürüyle de Portekiz kapitalistlerinin sorunlarının üstesinden gelinemeyeceğini gören tekelci efendiler ve faşist yardımcıları, kurtuluşlarını küçük ve orta rakiplerini yok edebilmek için emperyalizmle kol-kola gezmede ve ülkedeki egemenliklerini güçlendirmekte görüyorlar.

Emperyalist egemenliğin güçlendirilmesi Portekiz tek el gruplarının ve faşist hükümetin açık politikasıdır. Bir Ticaret Bakanı açıkca "ulusal çerçeveleri aşan boyutlarda" endüstrilerin kurulması gerektiğini söylüyor. Tekellerin gezici işadamları Devlet Bakanı ise imzaladığı anlaşmanın "zayıf işletmelerin güçlü ve zengin olabilmek için büyüklere bağlanmasını etkileyecek" bir kazanım olduğunu öne sürüyor. Portekiz'e gelen uluslararası tek el temsilcileri, bakanlara "sanayicileri denize atın, yüzebilenler kurtulsun" (yani yabancı tekellerle işbirliği yapan büyükler kurtulsun) öğüdünü veriyorlar. Ve bakanlar hiç sıkılıp utanmadan bu öğüdün "görüşmelerin içtenliğini dile getiren nitelikte" olduğunu açıklıyorlar. Bu öğüde uyan vatan-sız Salazarcıların utanmazlıkları gerçekten de tekellerin ve emperyalizmin çıkarları için küçük ve orta sanayicileri "denize atma" derecesine varmıştır.

Ulusal çıkarları ve bağımsızlığı zedeleyen anlaşmalara imzasını koyan Salazarcılar bir de gülünç gerekçelerle haklı çıkmaya uğraşıyorlar. Bu anlaşmalarla Portekiz tarımı zarar görecektir. Şarap, reçine ve meyve dış satımı zarar görecektir.

Bu açık seçik ortadayken Devlet Bakanının Stockholm'de tomat es çorbasını sanayi ürünü olarak kabul ettirmesi neyi değiştirir? Ve mayıs 1963'deki EFTA toplantısında taze ve kuru sarmısağın zeytin posasından çıkarılmış yağla aynı değer üzerinden işlem görmesini elde etse ne olur? Emperyalistlere sağlanan ayrıcalıklarla karşılaştırıldığında bay Coreira de Oliveira'nın kazandığı zaferler ne kadar büyük değil mi?..(?)

Salazarcılar namus duygusundan o denli yoksundurlar ki Stockholm'de imzaladıkları anlaşma ekinde Portekiz'in "belirli koşullarda maden cevheri dış satımını sınırlıyabileceği" gibi bir maddeye izin vermişlerdir! Sanki her hangi bir bağımsız ülkenin her hangi bir malın dış satımını gerek gördüğü zaman sınırlaması için böyle bir anlaşma maddesine gerek varmış gibi..!

Ve işte gelişmiş ülkeler "yalnız belli koşullarda kendilerine satmaktan vazgeçebileceğimiz" hammaddeleri ucuza bizden alıyorlar, kendi endüstri ürünlerini ise bizim zaten kabul etmek zorunda bırakıldığımız her koşulda ve en yüksek fiyatla bize satıyorlar.

İşte Moncorvo'daki cevherimizi ^{ve}piriti en ucuz fiyata çıkarıp zenginliklerimizi tüketirken demir ve çeliği bize yüksek fiyatla satmaları böyle gerçekleşiyor. Bize sattıkları her şeyin fiyatı yükselirken, bizden aldıkları her şeyin fiyatı düşmektedir. Eskiden bir ton mantar, konserve ya da şarap karşılığında aldığımız mallar, bugün bir buçuk iki ton karşılığında alınabilmektedir. Biz bu ağır koşullarda şarabımızı, mantarı meyvemizi satmaya uğraşırken, dışarıdan alınan hurdalara bile yılda milyonlarca escudo ödenmektedir. Ve bunlar iç pazarımızda Portekiz ürünlerine karşı rekabet etmekte ekonomimizin pek çok alanı için ciddi engeller oluşturmaktadır.

Portekiz'in ^{ve}de katıldığı Yediler Bölgesi, Britanya emperyalizminin bir aracıdır. Ancak bununla da yetinilmemiştir. Portekiz bir ayağı içerde bir ayağı dışarda özellikle Almanların ağırlıkta olduğu Batı Alman ^{ve}Fransız tekellerinin aracı Ortak Pazar'ın eşiğindedir.

Portekiz'in dış ^{ve}alimleri şöyledir: İkinci Dünya Savaşı öncesinde Almanya yarışmayı kazanmış ve Portekiz pazarında İngiltere'nin yerini almıştır. Savaş sonrasında ise İngiltere'nin ve Batı Almanya'nın içinde bulunduğu zor durumdan yararlanan ABD birkaç yıllığına onların yerini ele geçirmiş ve Portekiz dış ^{ve}alimlerinin 1/3'ünü karşılamıştır. 1949'da durum değişti. ABD'den yapılan dış ^{ve}alimler %17,9'da kalırken, %24,4'le Büyük Britanya birinciliği aldı. Ancak bunu izleyen yıllarda ABD'nin konumu soluklaşırken UEP'yi ustaca kullanan Batı Almanya Büyük Britanya'ya yaklaşmış ve 1955'te onu da geçmiştir. Almanya o zamandan ^{beri} ~~buyana~~ Portekiz'in İngiltere güdümlü EFTA'ya bağlı olmasına rağmen dış alimlerin %15 ile 18'ini karşılayan ülkeler arasında birinciliği elden bırakmamıştır.

Dış alimlerle ilgili aşağıdaki sayılar gelişimi daha açık göstermektedir. (%olarak)

	1938	1947	1949	1955	1962
Batı Almanya	17	-	0,8	14,5	16
Büyük Britanya	17	12	24,4	14,5	15
ABD	12	32	17,9	9,6	6

Emperyalist güçler, Büyük Britanya ve Batı Almanya Portekiz'deki pazarları, hammadde kaynaklarını ve yatırım alanlarını ele geçirmek için sürekli olarak birbirleriyle boğuşmaktadır. Bu güreşte geleneksel güç Büyük Britanya henüz Portekiz'i EFTA'ya bağlayabilmiştir. Buna karşın Batı Almanya Portekiz'e yaptığı mal ve kapital eksportu ile puan toplamaktadır.

İster "Yediler Bölgesi" isterse "Ortak Pazar" olsun ikisi de tüm acı sonuçlarıyla ülkemizin emperyalizmin boyunduruğuna sokulması demektir.

Portekiz halkının ve ulusunun çıkarları bir büyük gücün diğer bir büyük güce yerini terk etmesini değil, tümünün ülkemizden ellerini çekmesini gerektirir. İngilizler, Batı Almanlar, Amerikalılar, Belçikalılar, Fransızlar sınırlarımızdan kovulmalı ve Portekiz emperyalist egemenlik ve sömürüden kurtarılmalıdır!

Halkımızın çıkarları, ulusal zenginliklerimizin halkın genliği ve ülkenin gelişimi için kullanılmasını gerektirmektedir. Halkımızın çıkarları, diğer ülkelerle kurulacak ticari ilişkilerin bağımsızlık, eşitlik ve karşılıklı çıkarlar^{as}saygı ilkesinde yeniden kurulmasını gerektirmektedir!

6. Emperyalist egemenlikten kurtulmak ve demokrasiyi kurmak

Çoğu Portekizli henüz Portekiz'in yabancı emperyalizmin egemenliğinde bir ülke olduğunu görememiş, ülkenin geri kalmışlığının, yaygın yoksulluğun ve politik baskıların önemli ölçüde bu egemenlikten kaynaklandığını farkedememiştir.

Bu ulusal bilinç zayıflığı iki etkene bağlıdır. Etkenlerden biri çok eskidir ve Potekiz'in tarihinin şanlı sayfalarına geçen zaferleri "Büyük Portekiz" ve "Dünya çapında imparatorluk" vb. gibi tarihsel olayların abartılarak şöven duyguların

kabartılmasına dayanır. Faşistler, sömürgeciler ve hatta yabancılar bile bu şöven duyguları körüklemektedir. Çünkü bizi boyunduruk altında tutmak isteyenlerin, sanki halkımızın başkaları üzerinde egemenlik sürdürüyormuş gibi bir hava yaratmakta çıkarları vardır. Sömürge halklarının sömürülmesine alkış tutan "şakşakçı milliyetçilik" kadar ulusal bilinç ve yurtseverlik duygularını karartan birşey olamaz.

İkinci etken ise daha yenidir ve emperyalist egemenliğin kendini gizlemesinden kaynaklanmaktadır. Eskiden emperyalistler geleneksel olarak merkezleri başka ülkelerde olan ve yabancı adlar taşıyan firmaları ile egemenliklerini sürdürürlerdi. Ulusal ekonominin değişik alanlarında bunun yüzlerce örneğine bugün bile rastlanabiliyor. Ancak daha sonraları bu şirketler merkezleri Portekiz'de bulunan ve Portekizce adlar taktıkları kollarıyla kimliklerini biraz daha gizleyerek ortaya çıkmaya başladılar. Şimdi ise bu konuda daha ustaca yöntemler kullanıyorlar. Portekiz finans kapitali ile bağlaşıklık içinde oldukları için kendilerine "Portekizli", "milli" gibi adlar yakıştırıyorlar ve propagandacıları kanalıyla sürekli olarak çalışmalarının "vatanperver" karakterini yineleyip duruyorlar. Kuşkusuz bu ~~propagandacıların~~ ^{tellallerin} içinde sadece Portekiz tekellerinin ve büyük toprak sahiplerinin değil aynı zamanda yabancı emperyalizmin de uşağı olduklarını bir kez daha kanıtlayan Salazar ve bakanları da vardır.

Bu düşük ulusal bilinç düzeyi anti-emperyalist savaşında ciddi zayıflıklara yol açmaktadır. Kuşkusuz işçi sınıfı yabancı ~~yabancı~~ sömürgecilere karşı Aljustrel maden işçilerinin grevi ya da Carris'deki savaşım gibi yüzlerce ve yüzlerce yiğitlik örneği göstermiştir. Ancak bu savaşım henüz ağırlıkla ekonomik savaşım niteliği taşımaktadır.

Emperyalistlerden kurtulma istemi henüz yeterince açık ve temel bir politik istem olarak görülüyor. Günümüzde hala yabancı sermayenin ilerlemeye katkıda bulunduğunu savunan güçlü anti-faşist çevreler vardır. Yarının Demokratik Portekiz'inde bugünden daha çok "yabancı kapitalin işbirliği"nin aranması gerektiğini savunan anti-faşistler vardır, Portekiz Demokratik Hareketinin sırtını Ortak Pazar'a dayayıp Alman, Fransız ve İtalyan tekellerine faşist diktatörlüğün yıkılmasından sonra

kolaylıklar ve öncelikler sağlanacağına dair söz verilmesi gerektiğini savunan anti-faşistler de vardır. Bu çevreler yalnızca Anti-faşist Devrimin anti-emperyalist özünü boşaltmaya yeltenmekle kalmıyor, Devrimin Portekiz'deki emperyalist egemenliğin güçlenmesi ve pekişmesine de alet edilmesine çalışıyor.

Bu görüşlerin tam tersine en geniş halk yığınlarının yabancı emperyalizme karşı savaşım için harekete geçirmenin zamanı gelmiştir!

İşçi sınıfı ve Portekiz halkının ulusal bilinci, yabancı emperyalizmin ülkedeki varlığına nefret duyacak, onların ülkeden kovulmasını isteyecek ve Portekiz'de yapılan her Pfund, Dolar ya da Mark yatırımın bağımsızlığımıza vurulan yüz kızartıcı yeni bir zincir olduğunu hissedecek düzeye çıkarılmalıdır!

Portekiz halkının, fabrikalarda ve işletmelerde yabancı adlar gördüğünde, yabancı şirketlerin "milli", "Portekizli" gibi adlar kullandığını duyduğunda ulusal onuruna hakaret edildiğini hissetmesinin zamanı gelmiştir! S. Domingos'ta Crosların, Panasqueira'da Smithslerin, Pejo'da Thyssenlerin ve petrol rafinerisinde Sainlerin Portekizlilere nasıl aşağılayıcı davranışlarının ve daha dilimizi yarım yamalak konuşmayı beceremezken nasıl olup ta ulusal çıkarlardan ve yurtseverlikten söz edebildiklerinin hesabı sorulmalıdır! Artık emperyalistlere "Portekiz'den defolun" demenin zamanı gelmiştir! Artık faşist diktatörlüğe karşı verilen savaşımın doğrudan doğruya ödünsüz ve vazgeçilmez biçimde anti-emperyalist savaşımına bağlanması zamanı gelmiştir! Portekizlilerin artık emperyalistlerin büyük Portekiz tekelleri ve toprak sahipleriyle kolkola faşist hükümetin destekçisi ve suç ortağı olduğunu kavramasının zamanı gelmiştir!

Portekiz'deki demokratik düzenin kurulması, emperyalist egemenlikten kurtulmayı gerektirir. Eğer demokratik devrim Salazar diktatörlüğünü yıkıpta emperyalistlerin konumlarına dokunmayacak olursa, ülkeyi ilerleme ve refah yoluna koymak şöyle dursun, yeni demokratik düzen her an sırtından hançerlenebilir, yıkılabilir.

Demokratik düzenin yaşayabilmesi için gerekli en önemli koşullardan biri de emperyalist egemenliğe son verilmesi ve bugün emperyalistlerin elinde bulunan ekonominin temel alanları-

nın (madencilik, taşımacılık, haberleşme, elektrik, petrol, tersane, gübre, sigortalar, dış ticaret gibi) ulusallaştırılmasıdır.

Biz emperyalizme karşı savaşım verirken faşist diktatörlüğe karşı da savaşım veriyoruz. Aynı şekilde faşist diktatörlüğe karşı savaşırken emperyalizme karşı da savaşıyoruz. Demokrasinin kurulması için savaşım demek Portekiz'in emperyalist egemenlik ve sömürüden kurtulması için savaşım demektir. Ülkemizin gerçek bağımsızlığı için savaşım demektir!

VI. PORTEKİZ SÖMÜRGE HALKLARINA BAĞIMSIZLIK HAKKI TANINMASI İÇİN

1. Sömürgeler ve "Denizaşırı eyaletler"

Salazarcılar sömürgelerin adını değiştirip "Denizaşırı eyaletler" adını takıverdiler, ülkenin politik sözlüğünde ne kadar sömürge ve bu sözcükten türemiş kelime varsa hepsinin üstüne bir çizgi çektiler ve yalan söyleme, uydurma ve olayları çarpıtma ateşliliği içinde sık sık kendi söylediklerini unuttular.

Rafael Duque, bir toplantıda Portekiz tarihinin "yüz yıllarca yerli halklarla barış içinde birlikte yaşama tarihi..." olduğunu söylerken, aynı toplantıda Adriano Moreira'nın "sekiz yüz yıllık Portekiz tarihi hep savaşlarla doludur..." dediğini; Kanada'daki elçinin "biz bir Afrika ulusuyuz" sözlerini ve Minho'dan Timor'a kadar hep Portekiz yurdu olduğunu duyagelmıştır Portekiz insanı. Aynı şekilde Salazar'ın Gine'den gelen Mocidade Portuguesa¹ üyelerine "içinde büyüdüğünüz ve yaşadığınız ülke orası ama anayurdunuz burasıdır" dediğini hala hatırlarız.

Sömürgelerdeki Portekiz "eserinin" hep "İsa sevgisiyle yapıp tutuşan bir ruhla" gerçekleştiğini ve gerçekten "hristiyanca kardeşliğin bir mucizesi" olduğu yolundaki sözleri dinledik durduk. Ancak aynı Salazar'ın birkaç yıl önceki sözlerini de (1950 Ağustosunda) unutmadık. "Afrika Avrupa'ya hizmet etmelidir" diyordu Salazar. Ve "düşüncesiz hümanizm" Afrika halklarının çıkarlarına hizmet ediyor, buna karşı savaşım vermemiz gerekir... Diyordu Salazar.

1) Portekiz gençliği, faşist gençlik örgütü. (çevirenin notu)

Bunlar, Portekiz sömürgeciliğinin işlediği suç ve cinayeti örtbas etmeye çalışmakta ve üstelik kendilerine dünyanın gözü önünde suçsuz süsü vermeye çabalamaktadır.

Mozambik valisi Sarmento Rodrigues "ırk ve renk ayrımı bulunmamaktadır" çünkü böyle bir ayırım "resmi istatistiklerde bile yoktur" diyordu. İnanmazsanız istatistikleri okuyun diye devam ediyordu Rodrigues... Gerçekten de Angola'daki ayaklanmadan sonra yayınlanan istatistiklere bakan bir kimse böyle verilere rastlayamaz. Ancak 1959 istatistiklerine göz atıldığında, Mozambik'teki toplam nüfusun, yani 5.738.911 kişinin 5.646.957'sinin "uygar olmadığı"; Angola'da toplam 4.145.266 kişilik nüfusun 4.009.911'inin, Gine'de 502.457 kişilik toplam nüfusun 510.777'sinin, Timor'da 442.378 kişilik nüfusun 434.907'sinin "uygar olamadığı" yolunda kayıtlar istatistiklerde açık seçik yer almıştır. Bu dört sömürge'deki 10,5 milyondan fazla insanın "uygar olmadığı" resmi istatistiklere geçmiştir! Irk ayrımı yoktur derken Salazarcılar neyi ~~kanıt~~ kanıtlamaya uğraşıyorlar? Acaba beş yüz yıldır gerçekleşmeyen "uygarlaştırma işini" dört yılda yaptıklarını mı?

Bu hilelere artık kimse kanmıyor. Garin ve Noguira Birleşmiş Milletlerde saatlerce kokmuş balığı satmaya uğraşıyor. Ulaştıkları başarı ise ancak yıllar önce aynı Garin'in "Marslılar" üzerine yaptığı konuşmada elde ettiği kadar...! Oylamalarda birkaç belli "bay" ve yandaşları dışında herkes bunların haline gülüyor ve karşı oy kullanıyor.

Portekiz hükümetinin böyle rezil olması bizim için bir kazançtır kuşkusuz. Ancak ülkenin adı da kötüye çıkıyor. İşte bu da işin iyi olmayan yanı.

2. Sömürgeci ve sömürge Portekiz

Diğer sömürgeci güçler kolonilerine kendi yazgısını kendi belirleme yolunda ödünler vermek zorunda kalırken, Salazar hükümetinin gerçekten de hala eskimiş bir sömürge politikası gütmesi, Salazarcılar tarafından hükümetin gücü ve bağımsızlığının bir kanıtı olarak gösterilmek istenmektedir. Bu da yalandır! Gerçek bunun tam tersidir. Eğer hükümet bugüne kadar böyle bir politikayı uygulayabilmiş olsaydı bulduysa, bu onun kendi gücünden ya da bağımsızlığından değildir. Bunun nedeni

Britanya, ABD, Batı Alman, Belçika ve Fransız egemenliğinin hem Portekiz'de hem de Portekiz sömürgelerinde egemen olmaları ve Portekiz sömürgeciliğine destek vermeleridir. Eğer bu böyle olmasaydı, büyük güçler şimdiye kadar Salazar'ı çoktan kendi yazgısına terk ederlerdi. Başka bir bölümde belirttiğimiz gibi "çelişkiliymiş gibi görünse de Portekiz'in bağımlı bir ülke konumunda oluşu ona şimdiye kadar çok sayıda sömürgeyi elinde tutabilme olanağını vermiştir" demiştik. Bunu bir kez daha vurgulayalım.

Salazar'ın şimdiki sömürge politikası, Portekiz'in "büyük" ya da "bağımsız" olduğunu kanıtlamaktan çok uzaktır. Bu politika, sadece ve sadece ülkemizin yabancı emperyalist egemenlik altında olduğunu kanıtlamaktadır; Portekiz sömürgecilerinin emperyalist büyük güçlerin ortağı ya da ajanları olduğunu kanıtlamaktadır.

Portekiz tekel gruplarının hala önemli konumlara sahip oldukları doğrudur. Bunlar hem Portekiz halkını hem de koloni halklarını sömürmektedir. Gine'deki yağlı bitki tarımı ve Angola'daki bakır madenlerinin (Mavoio madeni) ve Sao Tome'deki çiftliklerin efendisi CUF'dir. Banco Espirito Santo Angola'da ve Mozambik'te güçlü konumlardadır. Bu banka ayrıca bir başına yüz bin Afrikalı köylüyü sömüren Companhia dos Algodões (pamuklu şirketi), Cassequel ve CADA'ya sahiptir. Electrica do Revue ile işbirliği yapan Banco Atlantico'nun pamukçuluk, tekstil endüstrisi, şeker, balık ve cam endüstrisinde büyük payları vardır. Çok sayıda şirkete egemen oldukları için Ultramarino ve Angola banka gruplarının kolonilerin sömürülmesindeki hisseleri büyüktür. Bunların dışındaki bütün büyük finans gruplarının da sömürgecilik kolları bulunmaktadır.

Ancak, Portekiz sömürgecileri böyle güçlü konumlarda olsalar da sömürüden aslan payını alan ve sömürgelerin zenginliklerine el koyanlar yine yabancı emperyalistlerdir. Angola'daki elmas madenlerine, pamukçuluğa ve taşımacılığa İngilizler, ABD'li ve Belçikalılar ortaktır. Britanyalılar, Mozambik'teki uran ve maden kömürü yataklarını ellerinde tutmakta ve pamukçuluk, şeker, ormancılık dallarının büyük bölümünde etkinlik sürdürmektedir. Petrol ve mangana ABD'liler egemendir. Angola'daki demire sahip olan Batı Almanlar (Krupp), maden cevheri, tarım, et ve

balıkçılık dallarında da konumlarını giderek güçlendirmektedir. Fransızlar ise alüminyum üretiminde (Pechiney) egemendir.

Yabancı emperyalistler, Portekiz'de olduğu gibi sömürgeler konusunda da halkın önüne ulusallık maskesi ile çıkıyorlar. Bir süre önce "O Secula"da şu ilan okunabiliyordu: "Üç ulusal işletme ülkenin hizmetinde... Angola'dan ilk petrol geldi... PURFİNA'nın çıkardığı petrol SOPONATA'nın tankerleri ile taşındı ve SACOR rafinerisinde işlenecek..." Portekiz halkına hem Portekizlileri hem de sömürge halklarını sömüren bu üç büyük yabancı tekelin ülke hizmetinde olduğunu söyleyebilmek ancak böylesine sınırsız bir utanmazlıkla bağdaşır. Ama görüyoruz ki o noktaya da varılmış.

Portekiz'de olduğu gibi Portekiz sömürgelerinde de yabancı emperyalistler Portekizli tekellerle bağlaşıklık kurmakta çoğu zaman onları ajan olarak kullanmaktadır. Geniş anlamda Portekiz sömürgeciliği büyük uluslararası tekellerin paravanası örtüsüdür.

Portekiz'de olduğu gibi sömürgelerde de yabancıların egemen konumlarını güçlendirdikleri izleniyor. Karma sermayeli şirketlerde genellikle yabancı kapital artmakta ve Portekiz payı azalmaktadır. Örneğin: Companhia dos Combustiveis do Lobito (yakıt şirketi) kapitalindeki Portekiz payı 1955'e kadar %63'tü. Bu şirketin yerine geçen Companhia Concesionaria dos Petroleos de Angola¹ Portekiz payı ise %55'e düşürülmüş ve faşist hükümet, de bu gelişime arka çıkmıştır.

Şimdi ise hükümet, Portekiz sömürgelerine yeni yabancı sermaye çekmek için uğraşmaktadır. Devlet Bakanı "Ülkemizin verimli ve zengin kaynaklara sahip bölgeleri Avrupa'nın diğer uluslarına da çok büyük yararlar sağlayabilir" şeklinde konuşuyor.

Yabancı sermayeyi özendirmek için sömürgelerdeki zenginliklerin yağmalanması da ayrıca reklam konusu ediliyor. Faşistler, Companhia Mineira do Lobito² adlı şirketin 1964'te tek başına 123.000 ton demir cevheri ihraç ettiğini ve tahminlere göre yıl sonuna kadar bunun bir milyon tona (bir yıl öncekinin iki katı) ulaşacağını propaganda ediyor. Aynı şekilde Companhia do Manganês de Angola³ 1963'te 175.670 ton dışsatım

1) Angola petrolleri lisansına sahip şirket. (çev. notu)

2) Lobito Madencilik İşletmesi, Batı Alman şirkettir. (çev. notu)

3) Angola mangan şirketi, Amerikan şirkettir. (çev. notu)

yapmıştır. ve 1964 için 500.000 tonu bulan anlaşmalar imzalamıştır... Diye bu işin reklamı yapılıyor. Luanda'daki petrol yataklarından (Belçika, Amerikan) 1963'de 800.000 ton petrol çıkarıldığını ve bunun 1964'de bir milyona ulaşmasının beklendiğini açıklıyorlar. "yeterki siz gelin, yağmalayın! Portekiz hükümeti size her olanağı sağlayacaktır..." işte Salazarcılar yabancılara böyle davetiye çıkarıyor.

Hükümetin amaçladığı şey açıktır: Yabancı sömürgecilerin Portekiz kolonilerindeki konumları ne kadar güçlü olursa yaptıkları sermaye yatırımları ne kadar büyük olursa Salazarcı sömürgeci beylerin bir büyük Britanya'dan, bir Birleşik Amerika'dan, bir Fedaral Almanya'dan, bir Fransa'dan bağımsızlıkları için savaşım veren halklara karşı sürdürdükleri savaşta görecekları destek de büyük olacaktır. Faşistler bazan bu konuda oldukça açık konuşuyor: "Deniz aşırı eyaletlerde (onlar böyle diyor) yabancı sermaye ve yabancı endüstrinin var oluşu, bizim Siyah kıtada (Afrika) uygar varlığımızın korunması ve pekiştirilmesine katkıda bulunan uluslararası bir dayanışmadır" diyorlar.

Faşistler yatırımları sömürgelere çekmek için yabancılara şirin görünmeye çalışmakla yetinmemekte, onların güvenini kazanıp kalmalarını da sağlamaya uğraşmaktadır. Kapitalistlerin Salazar eliyle sömürgelerde yüz milyonlarca escudoluk yatırım yapmaları Salazarcıların hala güçlü olduğu anlamına mı gelir? ya da ulusal kurtuluş güçlerinin zaferin eşiğinde olduğu tahmin edilseydi kapitalistlerin böyle büyük bir tehlikeyi göze alıp yatırım yapması saçma olamaz mıydı? İkiside değil. Böyle si yatırımların sömürge halklarının kurtuluş perspektiflerini değiştirmedeği pek çok kez kanıtlanmış bir gerçektir. Örneğin: Goa'nın kurtuluşundan bir gün öncesine kadar bile bu ülkeye geniş çapta yatırımlar yapılacağı açıklanmış, hükümet bir milyon escudoya malolması ve iki yılda tamamlanması gereken Dili limanı ve hava alanının yapımına başlanmasını kararlaştırmıştı.¹ Oysa daha aradan iki ay geçmeden Portekiz sömürgeciliğinin Hindistan'daki egemenliği son buldu.

Böylesi koşullarda bile kapitalistler umutlarını yitirmiyor, bir yandan yeni bağımsız devletler de para ve teknoloji gereksinimi olacağı için kapitallerinin ömür sürdürebileceğini umu-

1) Diario da Manha 27 eylül 1961

yorlar, diğerk taraftan faşistlerin kendilerine sağladığı çok elverişli koşullar nedeniyle yatırdıkları sermayeyi o ülkenin kurtuluşuna kadar zaten fazlasıyla çıkaracaklarını hesaplıyorlar. Devlet Denizasıırı eyaletler Gelişim Sekreteri geçen Ekim ayında yaptığı açıklamada sömürgelerde yapılacak yatırımlara kâr garantisi verilebileceğini, "riziko olasılığının büyük ölçüde giderildiğini" söylememiş miydi?

Hükümet yıllardır eğer Portekiz sömürgeleri Portekiz'le birlikte Ortak Pazar'a alınırsa serbest ticaret anlaşmaları yapmayacağını ısrarla söylüyordu. Ama kolonilerde sorunların çıkmasından sonra bu düşüncelerini değıştirdi. Faşist hükümet daha "Portekiz Ortak Pazarı"nın ortaya çıkmasına yol açan Avrupa Ortak Pazarı'na girmek için yaptığı ve başarısızlığa uğrayan başvurusundan hemen önce Portekiz kolonilerini yabancı emperyalizme peşkeş çekmeye, sermaye yatırımı kârları, köle gibi çalıştırma, düşük hammadde fiyatları ve büyük pazar olanakları gibi ayrıcalıklarla emperyalistlere göz kırpmaya başlamıştı bile.

Geçen yüz yıl sonu ve bu yüz yılın başlarında emperyalist güçler dünyayı paylaşmak için kıyasıya birbirlerine girerken, Portekiz sömürgelerine olduğu gibi Portekiz'e de egemen olan büyük güçler ve tekellerin (özellikle Büyük Britanya) desteğindeki Portekiz sömürgecileri konumlarını korumuş ve hatta sağlamlaştırabilmiştir. İşte bu ilişki o zamandan beri Portekiz sömürgeciliğinin "gücü" ve Salazarcı politikanın dayanağı olagelmıştır.

Portekiz gibi yoksul ve geri kalmış bir ülke başka ülkelerde egemenlik sürdürebiliyorsa, bu sadece onun kendisinin egemenlik altında bir ülke olmasındandır. Eğer Portekiz'in denizasıırı eyaletleri varsa, bu da sadece Portekiz'in başkaları için "denizasıırı " olmasındandır. Günümüz dünyasına kendisini sömürgeci olarak tanıtmaya ancak Portekiz gibi kendisi sömürgeleşmiş bir ülkenin karakteri izin verebilir. Bu yokluk-yoksulluk içindeki Portekiz'in "büyüklüğü"nden ancak Salazar ve takımı gibi hep yüksekte atanlar söz edebilir. Portekiz'in büyüklüğü ve sömürgelerine karşı "büyük güç" oluşu, onun emperyalist büyük güçlere bağımlılığının ve "küçüklüğünün" acı

ama gerçek resmidir.

3. Halkların azgınca sömürülmesi

Portekiz, sömürgelerinden aldığı mallar için düşük onlara sattığı mallar için yüksek fiyatları dayatmaktadır. Yaşamlarını ve gelişmelerini sömürgelerden ucuz fiyata sağlanan hammaddeye borçlu olan endüstri kolları vardır. Pamuklu tekstil endüstrisi % 75, şeker %80 oranında ve sabun üretimi hemen hemen bütünüyle sömürgelerden sağlanan hammaddeye bağlıdır. Sömürgelerden alınan hammaddeye biçilen düşük fiyatlardan dolayı alıcı büyük ölçüde tasarruf etmektedir. Sadece pamuk alımında sağlanan tasarruf yılda bir milyon ve yer fıstığı alımında ise bir milyon escudodan fazladır.

Kolonilere yapılan satışlarda durum tersinedir. Başka yerlerde elden çıkarılması bile olanaksız olan mallar yüksek fiyatla sömürge pazarlarına dayatılmaktadır. Şarap dışsatımında güçlüklerle karşılaşıldığı için sömürgelerin "doğal şarap pazarımız" (Carlos Mantero'nun sözü) olduğu keşfedilivermiş, üstelik tüm şarap dışsatımının %75'i olan bir milyon hekto litre şarabın sömürgelerde tüketilmesi göklere çıkarılarak bir de alkolizm propagandası yapılmıştır.

1962'de kilosu 20 escudodan alınan Danimarka tereyağı 30 escudodan sömürgelere satılmıştır. Sömürgeler bu malı Danimarka'dan alsalardı 1/3 tasarruf edeceklerdi. Pamuk ve yağ çıkarılan bitkiler yabancılarınkinden çok daha düşük fiyatlara alırken, bu bitkilerden çıkarılan yağ ve pamuklardan üretilmiş "yerliler için basma" (gümrük listesinde öyle deniyor) yabancılarınkinden daha pahalı satılıyor sömürgelere.

Gelişim, sömürgelere satılan malların fiyatlarının yükselmesi onlardan alınanların ise düşürülmesi yolundadır. Sadece 1958-1962 dönemine bakdığımızda sömürgelerden yapılan dışalım-
larda standard fiyatların 5200'den 3500 escudoya düştüğünü, sömürgelere yapılan dışsatımlarda ise 6500'den 9800 escudoya yükseldiğini görüyoruz. 1953 yılı verileri temel alınırse (yüz) kabul edilirse yapılan hesaplamada 1962 standard fiyat endeksinin sömürgelerden yapılan dışalımlar için 65(yani 1/3 daha pahalı) olduğu görülür.

Bütün bu fiyatlar dış ticarete kullanılan ortalama değerlerdir.ve doğal olarak sömürge halklarının hammaddeyi hangi fiyattan sattıkları ya da Portekiz mallarını hangi fiyattan aldıklarını yansıtmaktan çok uzaktır. Portekiz'den dışsatımı yapılan mallar sömürgelerdeki alıcıya, yani sömürge halkına ulaşana kadar bir kızılcı aracının elinden geçmekte ve pahalılaşmaktadır. (bir litre şarabın Angola'ya geliş fiyatı 2,5 escudodur. Oysa Afrikalılara en az sekiz escudodan satılmaktadır).

Bitkisel yağ elde edilmesi için kullanılan hammaddeler sömürgelerdeki şirketlerin köle çalıştırması ya da yerli köylülerin amansız sömürülmesi ile elde edilmektedir. Köylülerin kendi gereksinimleri için birşeyler ekip biçmesi engellenmekte "ayrıcalıklı bölgeler" de tarım yapmaya ve ürünü şirketin belirlediği fiyattan satmaya zorlanmaktadır.

Maden ve petrol alanlarında işçiler kırbaç altında çalıştırılmakta ve gerçekten köleler gibi zorunlu işe gönderilmektedir. Elmas şirketi bu duruma "makamların da katılımıyla uygulanan masum iş anlaşmaları" adını veriyor.

Balıkçılıkta çalışma koşulları öylesine ağırdır ki bir süre önce Bafa dos Tigres'deki (Moçamedes) çalışan her yüz işçiden 40'ı daha paydos saatine varmadan işin ağırlığından bitkin düşüp yerlere serilmekteydi.

Ya sağlık konusu? Angola'daki verem hastalarının sayısı son on yıl içinde on kat artmıştır.

Ya eğitim? Afrikalıların %99'u okuma-yazma bilmemektedir.

Ya çocukların ve anaların korunması? Sekiz yaşından küçük çocukların çalıştırılması, kadınların satılması ve fuhuşa zorlanması adet haline getirilmiştir.

Ya spor? Madencilik şirketleri "kazma kürek sallama" yarışmaları düzenleniyor ya...

Bütün bunlara bir de vergiler, kamu işlerinde çalışma yükümlülüğü, en iyi topraklara sömürgecilerin el koyması, zenginliklerin yağmalanması, ormanların yok edilmesi, madenlerin talanı, sömürge halklarına hiç bir hakkın verilmeyişi ve her yerde hor görülmeleri, keyfi yönetim, zorbalık, kırbaç cezaları, özel hapishaneler, cinayetler eklenmektedir.

İşte sömürgeci beylerin, Marcelo Caetano ve diğer Korparatif Meclis üyelerinin sözünü ettiği "Portekizliye yakışır davranış", "iyilik sever" ve "sevgi dolu" eser, böyle azgın sömürgecilikten başka bir şey değildir. Savaş yenilgisizliğinden sonra Angola'ya kaçan Alman nazi suçlularının bugün Salazar sömürgeciliğinin ön saflarında yer almasına şaşmamak gerek.

Örneğin, Sao Tome'de köle tüccarlarının insanlık suçundan başka bir şey olmayan işlerini biraz olsun yönlendirip artık bunların çok aşırı gittiğini dünyanın gözünden gizleyebilmek için bazı önlemler alındığında, Mozambik ve kaplı işçileri ölene kadar herşeyden alıkoymaya alışmış olanlar hemen bu önlemlerin "Çalışma ve iş anlaşması yapma özgürlüğüne aykırı" olduğunu öne sürdüler. "İş anlaşmaları"nın süresi altı ay olarak belirlendiğinde köle tüccarları bu kez altı aylık sürenin "yerlileri 'uygarlaştırmak!' için çok kısa bir süre"¹ olduğunu öne sürdüler ('uygarlaştırmak' sözünün yanına ünlem işareti koyan adı geçen makalenin yazarıdır)

Hükümet Afrikalı işçilerle ilgilendiğini göstermek için bir kararnameyle işçilerin alması gereken besin değerlerini belirlediğinde, köleciler hemen karşı çıkmışlar ve "belirtilen kalori değerleri çok yüksektir, işçilerin sağlığını bozar"² demişlerdi. Ve köle tüccarlarının hükümeti kölecilere şöyle diyordu: "Kaz kafalılar! bunun sadece göstermelik olduğunu anlamadınız mı?"

Sömürge halklarının azgınca sömürülmesinden büyük şirketler dev kârlar elde ediyor, şirketçiler paşalar gibi bir yaşam ve servet sağlıyor; kapitallerini bir kaç yılda iki üç katına çıkarıp yeni alanlara el atıyor.

Nominal sermayesi 294 milyon escudo olan Companhia de Diamantes de Angola, örneğin, 1962'de brüt 255 milyon ve net 74 milyon kâr sağladığını ve ayrıca 143 milyon escudoluk hisse se-nedi aldığını açıkladı! Tüm sömürge şirketleri net kârlarının %20 kadar olduğunu kabulleniyorlar. Ancak bu net kârlarının sadece bir parçasıdır. Çoğu şirket net kârların denetlenmesinden önce fonlara, hisseler, ikramiyelere ve daha pek çok yere harcama yapmış gibi göstermektedir.

Sömürgeci beyler hem kendi yaşamları için servetler ortaya

1) Diario de Noticias, 28 Mayıs 1951

2) Jornal do Commercio, 22 Haziran 1957

dökmekte hem de sermaye biriktirmektedir. Banco de Angola Banco Ultramarino'nun nominal sermayeleri 400 milyon escudour. Ancak borsa kayıtlarına bakılarak hesaplanırsa bu sermayenin yarım milyar escudodan fazla olduğu görülür. En büyük on sömürge şirketinin nominal sermayeleri sömürgelerdeki artı-değer tüketimi, kapitalistlerin harcamaları, diğer işletmelerdeki birikimler ve bankalardaki hesaplara rağmen İkinci Dünya Savaşı sonundan 1961 Angola ayaklanmasına kadar olan dönemde dört katına çıkmıştır.

Yabancı emperyalizmin bağlaştığı tekellerin temsilcisi faşist hükümetin sömürge politikası, ağırlıkla bürokratik ve askersel gücüyle sömürge halklarının insanlık dışı sömürsünü güvence altına almaktan ibarettir. Rejimin ünlülerinden çoğu kölecilik ve sömürge halklarının yoksulluğundan geçinen büyük şirketlerin ortaklarıdır. Yeniçağın köle tüccarlarıdır bunlar. Bunlar "Vatanın birlik ve beraberliğinin korunması..." derken sömürge halklarının acısı, ezgisi ve katliamından sağladıkları kârlarının, lüks yaşam düzeylerinin, zevk ve sefalarını kastediyorlar. Bu durum ülkemizin "büyüklik" filan değil buna son verilmesi için savaşım ver. Meyen her Portekizlinin yüzünü kızartması gereken bir utanç kaynağıdır.

4. Sömürge savaşları suçtur, cinayettir

Sömürgelerdeki baskıyı ve sömürüyü sürdürmek için Salazarlılar Angola ve Gine'de savaşa devam etmekte, Mozambik, Kap ve Timor'da da benzeri savaşlar çıkarmaya hazırlanmaktadır.

Bu politika Portekiz halkına çok pahalıya maloluyor. Portekiz gençliği bu haksız savaşlara itilip, Afrika halklarına karşı zorbaca eylemlere zorlanıyor ve kışkırtılıyor. Şimdiye kadar ölenlerin çoğu ise gördükleri ve yapmaya zorlandıkları şeylerin dehşetinden mahvolmuş durumdadır.

Savaş harcamalarını karşılamak için hükümet emekçilerin sömürsünü daha da yoğunlaştırmış, ücret kesintisi ve fazla mesai uygulaması getirmiş, harç ve vergileri yükseltmiş, fiyatları arttırıp geçim koşullarını ağırlaştırmıştır. Yani, büyük tekellerin sermaye ve kârlarını koruyan bir askersel

aygıtı ayakta tutmak için Portekiz halkının emekçi kesimlerine yeni kısıtlamalar, ekonomik güçlükler getirilmiş ve onlardan kurban istenmiştir ve istenmektedir.

Faşistler, Angola halkına karşı savaş başlattıklarında, ayaklanmayı kısa sürede bastıracaklarını açıklamışlardı. Bir kaç ay sonra tüm Angola topraklarını ele geçirdiklerini ve ulusal güçleri sınır dışına püskürttüklerini açıkladılar. Sekiz Ekim 1961'de Angola Genel Valisi resmi bir açıklamada "Angola savaşı bitmiştir" diyordu. Afrikalı köylülerin ilkel silahlarına karşı on binlerce özel eğitim görmüş, modern silahlarla donanmış ve hava kuvvetlerinin desteğindeki askerlerle sömürgecilerin başlangıçta geçici başarılar kazandığı doğrudur. Ama sömürgeciler söyledikleri gibi ayaklanmayı bastırabilmiş, yok edebilmiş midir? Hayır, bunu başaramadılar ve başaramıyacaklar da . Yeni çatışma ve yenilgileri bildirmek, ordu mensuplarının hangi "kaza" ve "şansızlık" sonucu öldüğünü açıklamak zorunda olan kendileridir.

Bir süre önce Salazar "Afrika'daki birliklerimiz, bize bir darbe indirmeye kalkışacak olana ikiyle cevap verecek güçtedir" diye böbürleniyordu. Oysa Salazarcı takımı artık Gine topraklarının büyük bir bölümünün denetimlerinden çıktığını ve iki yıl önce savaş bitti diye açıkladıkları Angola'da da durumun aynı şekilde geliştiğini kabul etmek zorundadır. Portekiz halkı artık Salazar ve yardımcılarının büyük laflarının ne kadar anlam taşıdığını biliyor. Hindistan'da olanlar henüz unutulmamıştır. Deen Haag mahkemesi Hindistan Birliği'ni haklı bulup bu kararıyla daha sonraki eylemlere de hukuksal dayanak sağladığında (Komünist Partisinin o zamanlar ön gördüğü ve savunduğu gibi) Salazarcılar bu gerçeği başaşağı edip sanki o andan itibaren Goa, Damao ve Diu'nun mülkiyeti kendilerine verilmiş, bir de Dadra ve Nagar Aveli'nin yeniden ele geçirilmesi yolları açılmış gibi zafer havaları estirmişlerdi. Sonraları işin bu kadar kolay olmadığı görülünce, birlikleri toparlayıp umutsuz bir savaşa hazırlanırken "Portekiz, tüm evlatlarının yaşamı pahasına da olsa bütün bölgelerini muhafaza edecektir"¹ diye eklemeyi de unutmadılar. Hindistan'ın askersel harekete geçmesinden bir gün önce Salazar'ın kendisi

1) O Secula, 30 Kasım 1961

birliklere kanlarının son damlasına kadar direnmelerini ve 16. yüz yıl adamlarının gösterdiği kahramanlığı tekrarlama-larını emretti...¹ Bu satırların yer aldığı gazetenin hemen yan sayfasında, verdiği emrin ve "kahramanca" direnişin büyük-lüğüne uygun düşen "1018 kayıp" verildiği kocaman harflerle yazılıydı. Bu hareketteki amacın (Savunma Bakanının 1,5 yıl sonra ima ettiği gibi) "zaman kazanmak" ve "Hindistan saldı-rısının dünya da yarattığı sarsıntıdan yararlanarak" ABD ve Büyük Britanya'nın müdahalesini sağlamak olduğu anlaşıldı.²

Salazar'ın emirleri eskersel olarak aptallık ve saçmalıktan başka bir şey değildi, Portekiz asker ve subayları bunlara kulak ta asmadılar zaten. Portekiz'in Hindistan'daki sömürge boyunduruğuna aşağı yukarı savaşı son verildi denilebilir. Salazar birlikleri tümüyle ve hasara uğramadan Hintlilerin eline geçtiler. Salazar üst düzeydeki komutanları ve bir dizi subayı yargıladı ve ordudan attı. Ancak bununla sorumluluk-tan kurtulmuş ve kendini temize çıkarmış olmadı, yenilgisini daha açık seçik ortaya koymuş oldu.

Eğer Angola ve Gine'deki savaş sömürgeci beyler için henüz çok kötü gelişimler göstermediyse, bunun nedenlerinden biri özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve diğer emperyalist güçlerin koşullu ve sınırlı desteği, etkisi ve entrekalarıyla komşu devletlerin Portekiz sömürgelerindeki ulusal kurtu-luş hareketlerine güçlük çıkarması ve diğerleri de kurtuluş hareketlerinin kendi içinde bölünmüş olmasıdır.

Bu etkenler sömürgecilere ek yardımlar anlamına gelmektedir. Salazarcı takımı Kongo'dan Amerika Birleşik Devletleri'nden ve diğerlerinden yakınıyorlar. Ama ABD'nin dolaylı ve dolaysız müdahalesi ve Kongo hükümetinin ilerici politikası olmasaydı, Angola'daki sömürge birlikleri şimdiye kadar büyük kayıplara uğrayacaktı.

Birleşik Devletler'in sömürgeler konusunda tümüyle tümüyle Salazar politikasına oynamadığı açıktır. ABD ikili oynamakta-dır. Bir yandan sömürge savaşları için NATO çerçevesinde Sala-zar'a silah ve cephane verip, borç ve yatırımlarla mali ve ay-rıca politik ve diplomatik destek sağlarken, diğer yandan ulu-sal kurtuluş hareketlerine sızıp onların içindeki ilerici ve

1) Diario da Manha, 30 Aralık 1961 sayısına bakınız.

2) Diario da Manha, 18 Temmuz 1963

politik deneyimli güçleri yalıtlamaya ve güçleri yeterse yok etmeye çalışmaktadır. Bir yandan "yardım" dan söz ederken, diğer yandan yalan entrike ve rüşvetlerle bazı Afrika hükümetleri içindeki ajanları vasıtasıyla Portekiz sömürgelerinin sadece görünüşte bağımsızlık kazanmasını ve buralarda ellerinin altında ve söz dinleyen hükümetler kurulmasını sağlamaya çalışmaktadır. İşte böylece Salazar ve Portekiz sömürgecileri "günümüz sömürgeciliğinin önemli kalesi" olan Birleşik Devletler'le ortaklaşa sömürge halklarını soymakta ve aynı zamanda Portekiz sömürgeciliğinin kovulmasından sonra da sömürüye devam etmenin ön koşullarını yaratmaya çalışmaktadır.

Bu politika bir yandan Salazar'ın uluslararası alanda yalıtılması, diplomatik baskılarla karşılaşması ve faşistler arasında görüş ayrılıklarının çıkması gibi sonuçlar verirken, diğer yandan özellikle Angola'da olduğu gibi kurtuluş savaşlarının önüne engeller çıkarmakta ve günümüzde olduğu gibi Salazar ordusunun geçici üstünlükler sağlamasına yol açmaktadır.

Askersel durumun gelişimi yeni sömürgeciliğin manevralarından başka daha pek çok etkene bağlıdır. Ulusal güçlere sağlanan destek ve dayanışmalar, genelinde Afrika Devletlerindeki ve özelinde Portekiz sömürgelerine komşu devletlerdeki politik gelişim, ve bütünüyle dünyadaki durum bu gelişimi etkiler. Ancak bu gelişim herşeyden fazla gerçekten bağımsızlık için savaşıyor örgüt ve yöneticilerin birleşme yeteneğine, emperyalist ve yeni sömürgecilerin etki ve entrikalarına karşı korusuzca savaşıyor sürdürme yeteneklerine bağlıdır.

Angola ve gine'de askersel hareketlerde iniş-çıkışlar olsa da halklar mutlaka bağımsızlıklarını kazanacaklar ve işte o zaman savaş bitecektir. Ve çok geçmeden Mozambik, Kap ve Timor halkları silah elde ayaklanacaktır. Ve eğer Macao'nun kurtuluşu en sona kalmış ve Goa, Damao ve Diu gibi hızlı bir çözüme kavuşmamışsa, bu Salazarcıların gücü ya da kararlılığından değil, Çin Halk Cumhuriyeti'nin şimdilik bu soruna ne silahlı yoldan (anlaşılır bir neden) he de ilkesel olarak (anlaşılması zor bir neden) ilgi göstermeyişindendir. Ama kuşkusuz günün birinde ya Çin Halk Cumhuriyeti görüşünü değiştirecek ya Macao'nun Çinli halkı kendi savaşımını verecektir.

İşte o gün Portekiz sömürgeciliğinin Asya'daki egemenliği tamamen son bulacaktır.

İlk dikkate değer yenilgisini Hindistan'da alan ve daha nice yenilgilere gebe olan sömürge savaşlarını sürdürme politikası Portekiz halkına hem insan yaşamı hem de yoksulluk bakımından giderek daha da pahalıya mal olmaktadır. Bu savaş politikasına en ivedi bir biçimde son vermek hem Portekiz halkının ve ulusunun, hem de sömürge halklarının yaşamsal çıkarı gereğidir. Eğer Komünist Partisi halkın ve askerlerin Angola ve Gine'deki savaşlara direniş göstermesini, askersel eylemlere derhal son verilip askerlerin geri çekilmesini, özgürlüklerin sağlanmasını ve politik tutukluların serbest bırakılmasını ardıcıl bir biçimde istiyorsa, bunun anlamı partimizin sömürge sorunları için halkların kendi yazgısını belirleme ve bağımsızlık hakkını ardıcıl savunmayan bir çözümü olanaklı gördüğü demek değildir. Bunun anlamı, sömürge savaşları politikasına karşı savaşımında, faşist diktatörlüğe karşı savaşımında geniş yığınları seferber etmek zorunda olduğumuzdur, seferber etmek istediğimizdir, seferber edebileceğimizdir! Bunun anlamı hem sömürge halkları hem de Portekiz halkının utkuya giden yolda ilerlemesini kolaylaştırmak için önce küçük küçük zaferlere ulaşmamız gerektiğidir, bunları istediğimizdir ve bunları yapabileceğimizdir!

5. Sömürgelerin bağımsızlığı Portekiz'in de çıkarıdır

Faşistler ve sömürgeciler, sömürgelerin Portekiz için gerekli olduğunu, ülkenin ilerlemesi ve ekonomik canlılığının eskiden olduğu gibi şimdi de sömürgelere bağımlı gerçekleştiğini söylüyorlar. Koloniler olmasaydı Portekiz halkı daha kötü koşullarda yaşayacaktı ve Portekiz ulusunun bağımsızlığı güvence altında olmayacaktı diyorlar. Böylesi görüşlerden etkilenen Portekizliler vardır. Bunun için konuyu daha derinlemesine aydınlatmamızda yarar vardır.

Portekiz ekonomisi uzun süredir açık veren bir ekonomidir. Portekiz hep sattığından daha fazla almıştır. 1945'ten 1962'ye kadar ticaret açığı 79 milyar escudoyu bulmuştur. Bu sayı

aynı süre içindeki devlet gelirlerinin %73'üdür. 1951'den 1962'ye kadar olan dönemde yıllık dış ticaret açığı 5,5 milyar escudoya yükselmiş ve bunun daha da yükseleceği açıkça görülmektedir.

Ülke böyle bir duruma nasıl dayanabiliyor? Bu açığın kapatılabilmesi için gereken döviz nereden sağlanıyor? Bir süre öncesine kadar ödemeler dengesindeki (döviz giriş çıkışları) pozitif durum nasıl olabiliyordu?

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA
TÜSTAV